

DILEXIT NOS

HAN ÄLSKAR OSS

PÅVE FRANCISKUS ENCYKLIKA
OM DEN GUDOMLIGA OCH
MÄNSKLIGA KÄRLEKEN
I JESU KRISTI HJÄRTA

LIBRERIA
EDITRICE
VATICANA

HAN ÄLSKAR OSS

DILEXIT NOS

HAN ÄLSKAR OSS

AV DEN HELIGE FADERN

FRANCISKUS

OM DEN GUDOMLIGA OCH MÄNSKLIGA
KÄRLEKEN I JESU HJÄRTA

ÖVERSÄTTNING AV ANDERS PILTZ OP

LIBRERIA EDITRICE VATICANA

VERITAS FÖRLAG

STOCKHOLM 2025

VERITAS FÖRLAG
BOX 4283
102 66 STOCKHOLM
VERITAS@KATOLSKAKYRKAN.SE
WWW.VERITASFORLAG.SE

IMPRIMATUR
STOCKHOLM DEN 6 JUNI 2025
+ ANDERS KARD. ARBORELIUS OCD, BISKOP AV STOCKHOLM

ORIGINALET'S TITEL:
LETTERA ENCICLICA *DILEXIT NOS* DEL SANTO PADRE FRANCESCO
SULL'AMORE UMANO E DIVINO DEL CUAORE DI GESÙ CRISTO

© DICASTERO PER LA COMUNICAZIONE –
LIBRERIA EDITRICE VATICANA, CITTÀ DEL VATICANO, 2024

FRANCISKUS, ENCYKLIKAN *DILEXIT NOS*
OM DEN GUDOMLIGA OCH MÄNSKLIGA KÄRLEKEN I JESU HJÄRTA

ÖVERSÄTTNING: ANDERS PILTZ

© VERITAS FÖRLAG 2025

BIBELTEXTER I HUVUDSAK UR BIBEL 2000 © SVENSKA BIBELSÄLLSKAPET

OMSLAGSBILD: REMBRANDT, *DEN FÖRLORADE SONENS ÅTERKOMST* (BESKUREN),
1660-TALET
WIKIMEDIA COMMONS

GRAFISK FORM: HÅKAN BOSTRÖM
TRYCKT MED BIDRAG FRÅN BIRGITTAFÖRENINGEN
TRYCK: NORRA SKÅNE OFFSET, KLIPPAN
ISBN 978-91-89506-60-2 (TRYCK)
ISBN 978-91-89506-81-7 (ELEKTRONISK VERSION)

EFTERTRYCK FÖRBJUDES

Biskopens förord

Dilexit nos – »han har älskat oss« (jfr Rom 8:37) – är en sammanfattning av det glada budskapet. Gud har i sin ofattbara, oändliga kärlek visat oss sin kärlek i Jesus Kristus. I hans öppnade, genom-borrade hjärta uppenbaras denna gudamänskliga kärlek för hela världen. I Jesu hjärta kan varje människas hjärta finna ro och frid, förlåtelse och hopp, ja, allt det som hon innerst inne längtar efter och behöver. Det är kyrkans ständiga uppgift att hjälpa människor att hitta vägen till Jesus Kristus och *låta sig* frälsas och helas av den kärlek som strömmar ut ur hans heliga hjärta. Det är bara där vi och hela världen kan finna räddning och frälsning.

Det är betecknande att påve Franciskus ägnar sin sista encyklika *Dilexit nos* åt att levandegöra detta budskap om Jesu hjärta för hela Guds folk, ja, för alla människor av god vilja. I en tid av hatfyllda konflikter och ständiga krig behövs detta budskap om den oändliga kärleken mer än någonsin. Också för kyrkans inre liv och alla de troendes omvändelse till en djupare efterföljelse av Jesus är detta budskap så viktigt. En påvlig encyklika är alltid menad både som en påminnelse för de troende om deras kallelse till ett liv i helighet i Jesu efterföljelse och som ett hoppfullt tilltal och uppmunt-

rande ord till alla människor av god vilja som ännu inte upptäckt att Jesus Kristus är svaret på deras djupaste aspirationer, på allt vad de hoppas på och längtar efter.

Vi kan se denna encyklika som påve Franciskus andliga testamente. Han vill hjälpa oss att växa in i denna djupa och ständiga kärleksrelation till Jesus. Vårt hjärta, det allra djupaste och mest unika i vår person, kan bara finna ro i mötet med Jesu hjärta. Hjärta talar till hjärta. I varje ögonblick är vi inbjudna att ösa kraft och glädje, mening i vår tillvaro, förlåtelse och uppmuntran ur den outtömliga källan med levande vatten som strömmar ut ur Jesu hjärta.

I *Laudato si'* – påve Franciskus mest spridda och uppmärksammade encyklika – pekar han på vår kallelse att vårda och vörda Guds skapelse. Där vill han väcka världens samvete till liv för att vi alla skall ta oss an vår natur och vår miljö, medan tid ännu är. Han hjälper oss att se hur Gud själv, Skaparen, kommer oss till mötes i sin skapelse. Med bänan och vörndnad för Guds skapelseverk måste vi ta oss an vår uppgift som skapelsens vårdare och beskyddare. Gud har lagt ner sina sanningskorn (grek. *logoi spermatikoi*) i allt skapat som hjälper oss att leva i sanning och rättfärdighet. Denna naturrätt måste respekteras. Varje människa är okränkbar från det första ögonblicket i moderlivet till det sista flämtande andetaget. Hon har fått den underbara men krävande uppgiften att se till att inte heller skapelsen blir kränkt och utsugen, fördärvad och förstörd.

I en annan encyklika – *Fratelli tutti* – betonar påve Franciskus vår kallelse att bygga upp ett samhälle, där vi alla lever som bröder och systrar. Med profetisk kärlek och helig vrede manar han de styrande till omvändelse och engagemang för fred och rättvisa, försoning och solidaritet. I en tid då nationalism och konsumism tycks

ta överhanden inbjuder han oss alla att i stället bygga upp den »kärlekens civilisation« som hans föregångare den helige Johannes Paulus II förespråkade.

Dessa båda encyklikor som betonar vår kallelse att verka för naturen och samhället återspeglar och förklarar den katolska socialläran. Denna sista av hans encyklikor, *Dilexit nos*, vill ge oss en djupare insikt i den katolska spiritualiteten som alltid sätter Jesus i centrum. Vår personliga omvändelse till Jesus, vårt böneliv och vår personliga Jesus-relation måste stärkas. Annars kan vi inte heller engagera oss helhjärtat för skapelsens värdighet och för solidariteten i samhället. Om vi inte finner den frid som bara står att finna i Jesu hjärta kan vi inte heller hjälpa till att bygga upp en värld där man lever i fred och rättvisa. Om vi inte tar emot och låter oss förvandlas av Jesu frälsande nåd kan vi inte heller förvandla samhället till en broderlig och systerlig gemenskap. Om vi inte låter Jesus bli vår vän och broder kan vi inte heller sprida vänskap och broderlighet omkring oss.

Dilexit nos ger oss en djup inblick i vad Jesu hjärta-fromheten betyder. Allt har sin början i evangeliet, där Jesus ständigt visar oss hur stor hans kärlek är till alla, oavsett vilka de är och vad de har gjort. Ständigt pekar Jesus på sin barmhärtige Fader, som har utgett sin älskade Son för att övertyga en motspänstig mänsklighet om sin kärlek. Jesus har öppnat tillvarons innersta mysterium, Guds treeniga mysterium, för oss. *Gud är kärlek* (1 Joh 4:8). I sig själv är Gud en evig kärleksgemenskap mellan Fadern och Sonen i den helige Andes enhet. På korset har Jesus överbevisat världen om Guds frälsande kärlek. I hans öppnade hjärta ser vi hur högt han har älskat oss alla. Hans hjärta står vidöppet för varje hjärta, för att rädda och frälsa, för att rena och helga, för att förena och förlåta.

I sin encyklika försöker påve Franciskus sammanfatta hela detta budskap. I det första kapitlet pekar han på vårt eget mänskliga hjärta, vårt eget djupt personliga mysterium, där vi är som mest oss själva, helt unika. Vi är alla skapade till Guds avbild. Vi kan bara finna frid, bara finna oss själva på djupet i relation och dialog med Gud. Vi blir först ett äkta »jag« i dialog med Guds »du«. Genom att bli människa med ett mänskligt hjärta har Gud i sin enfödde Son kommit vårt hjärta till mötes. I Jesu gudamänskliga hjärta möts Gud och människa på ett unikt sätt.

I det andra kapitlet tecknar påven en bild av hur Jesus i evangeliet möter människan sådan hon är. Med sin blick ser han på henne som den unika varelse hon är. Gång på gång ser vi hur Jesu frälsande blick kan förändra en människa. Bara han ser på någon vill han eller hon lämna allt och följa honom, vända om från ett själviskt och syndigt liv för att följa Jesus av hela sitt hjärta.

I det tredje kapitlet hjälper påve Franciskus oss att se hur vi kan ta emot Jesus och all den kärlek som strömmar ut ur hans hjärta. Vi får se och lära oss hur vi kan vörda och tillbe Jesus. Vi kan växa in i en allt djupare förståelse av den treeniga kärleken. Sonen leder oss alltid vidare till Fadern. Vi leds av Andens milda kraft allt djupare in i Treenighetens inre liv, det liv som strömmar upp inom oss som ett levande vatten. Dopets nåd har gjort oss till ett heligt tempel, där den treenige Guden bor som i sitt eget hem.

I det fjärde kapitlet beskrivs hur den speciella Jesu hjärta-fromheten har vuxit fram och hur olika helgon och mystiker har hjälpt kyrkan att ta till sig detta budskap. Vi får alla inspiration för vårt personliga liv som hjälper oss att ta emot och förvandlas av all den heliggörande nåd som möter oss i Jesu hjärta. I gemenskap med alla de heliga män och kvinnor som har fördjupat sig i detta kärlekens mysterium får vi växa allt djupare in i den förtroliga och ständiga dialogen med Jesus.

Det femte och sista kapitlet visar oss hur vi kan försöka besvara denna gudomliga gåva och nåd. På många språk använder man därför ordet *reparatio*, eftersom vi genom vår efterföljelse och gottgörelse försöker »reparera, restaturera« såret i Jesus hjärta, han som förblöder av kärlek till oss syndare. Bästa sättet att »reparera« är att omvända oss mer och mer så att vi blir alltmer Kristus-lik, alltmer förvandlade av hans nåd. Bara så kan vi ge världen ett trovärdigt vittnesbörd, och hjälpa de andra att hitta vägen till Jesu hjärta – och leva i kyrkans hjärta.

Dilexit nos visar oss hur denna djupt katolska Jesu hjärta-fromhet samtidigt har en äkta ekumenisk prägel och kan bidra till förena kristna från olika kyrkor och samfund på evangeliets grund. Samtidigt kan detta leda alla döpta till ett djupare engagemang för att tillsammans vittna om Jesu kärlek i en värld, där man ofta längtar efter den djupa och sanna kärlek som ingen annan kan ge oss än den Gud som utgivit sin älskade Son för världens räddning.

Stockholm, aposteln Jakobs fest,
den 25 juli 2025
+Anders Arborelius OCD

DILEXIT NOS

HAN ÄLSKAR OSS

DEN HELIGE FADERN FRANCISKUS
ENCYKLIKA OM DEN GUDOMLIGA OCH
MÄNSKLIGA KÄRLEKEN I JESU HJÄRTA

1. Han *har visat oss sin kärlek*, säger den helige Paulus om Kristus (Rom 8:37), för att låta oss förstå att inget *skall kunna skilja oss* (Rom 8:39) från denna kärlek. Paulus försäkrade detta därför att Kristus själv hade sagt det till sina lärjungar: *Jag har älskat er* (Joh 15:9). Han har också sagt: *Jag kallar er vänner* (Joh 15:15). Hans öppna hjärta går före oss och väntar på oss villkorslöst, utan att dessförinnan uppställa några krav för att kunna älska oss och erbjuda oss sin vänskap: han har först älskat oss (jfr 1 Joh 4:10). Tack vare Jesus har vi *lärt känna den kärlek som Gud har till oss och tror på den* (1 Joh 4:16).

BETYDELSEN AV HJÄRTA

2. För att uttrycka Jesu kärlek hänvisar man ofta till hjärtat som symbol. Några frågar sig om den symbolen fortfarande är meningsfull. Men eftersom vi lever i en kultur av ytlighet, där vi frenetiskt rusar från det ena till det andra utan att riktigt veta varför, och till slut blir omättligen konsument och slavar under marknadens mekanismer utan att bry oss om den djupare meningen med våra liv, så behöver vi alla återupptäcka betydelsen av hjärtat.¹

Vad menas med hjärtat?

3. I klassisk grekiska betyder ordet *καρδία* (*kardía*) det innersta i människor, djur och växter. För Homeros innebär det inte bara kroppens mittpunkt, utan också människans själ och ande. I Iliaden utgår tankar och känslor från hjärtat och är nära förbundna med varandra.² Hjärtat visar sig vara platsen för begäret, och platsen där viktiga beslut fattas.³ Hos Platon har hjärtat till uppgift att liksom förena de rationella och instinktiva aspekterna av personen, eftersom impulserna både i de högre själsförmögenheterna och i lidelserna tänktes passera genom ådrorna för att ståla samman i hjärtat.⁴ Från urgammal tid har man alltså insett faktum att människan inte bara är summan av olika förmågor utan en enhet av kropp och själ, med ett centrum som samordnar och ger sammanhang, mening och inriktning åt en persons liv.

4. Bibeln säger att *Guds ord är levande och verksamt [...] och blottlägger hjärtats uppsåt och tankar* (Heb 4:12). På detta sätt talas det här om en kärna, hjärtat, som finns bakom allt som syns, också de ytliga tankar som kan vilseleda oss. Lärjungarna i Emmaus erfor, på sin gåtfulla vandring tillsammans med den uppståndne Kristus, ett ögonblick av ångest, förvirring, förtvivlan och besvikelse. Ändå skedde något djupt inom dem: *Brann inte våra hjärtan när han talade till oss på vägen?* (Luk 24:32).

5. Hjärtat är alltså det rum där ärlighet gäller, där bedrägeri och förställning inte har någon plats. Vanligen avslöjar det våra verkliga avsikter, vad vi egentligen tänker, tror och önskar, »hemligheterna« som vi inte avslöjar för någon: med ett ord, den nakna sanningen om oss själva. Hjärtat är den del av oss som varken är låtsaslek eller illusion, utan det äkta, det verkliga, där vi helt och hållet är oss själva. Det var därför som Simson, som inte hade avslöjat för Delila hemligheten bakom sin styrka, fick frågan av henne: *Hur kan du säga att du älskar mig, när du inte är uppriktig mot mig* (ordagrant: *när ditt hjärta inte är med mig*, Dom 16:15)? Först när han avslöjat sin dolda hemlighet, förstod hon att »han hade öppnat hela sitt hjärta« (jfr Dom 16:18).

6. En persons inre verklighet är ofta täckt under ett massivt »bladverk« som gör det svårt för oss att inte bara förstå oss själva utan också, och ännu mer, de andra: *Hjärtat är bedrägligast av allt, det är oförbätterligt – vem kan förstå det?* (Jer 17:9). Därför blir ett råd i Ordspråksboken begripligt: *Mer än allt annat – vakta ditt hjärta, ty hjärtat styr ditt liv. Låt aldrig din mun tala falska ord* (Ords 4:23–24). Hyckleri, oärlighet och bedrägeri skadar och förvränger hjärtat. Trots alla våra försök att framstå som något vi inte är förblir hjärtat den slutliga domaren, inte av vad vi visar

eller gömmer för andra, utan av vad vi verkligen är. Det är grunden för alla sunda livsprojekt; ingenting av värde kan företas utan förbindelse med hjärtat. Förställning och lögn utlämnar oss till slut till tomhet.

7. Tillåt mig att använda en metafor, ett minne som jag redan har berättat i ett annat sammanhang:

När vi var barn skulle min mormor baka kakor till karnevalen på en mycket tunn smet. När hon hällde droppar av smeten i oljan svällde de upp, men när vi bet i dem var de tomma inuti. På vår dialekt kallades dessa kakor »lögner« ... Mormor förklarade varför: »Precis som lögner ser de stora ut men är tomma inuti; de är båg, osanning«.⁵

8. I stället för att jaga efter ytliga tidsfördriv och spela roller för att göra intryck på andra borde vi tänka på vad som är de viktiga frågorna i livet. Vem är jag, egentligen? Vad är jag ute efter? Vilken inriktning vill jag ge mitt liv, mina beslut och mina handlingar? Varför är jag här i världen, och till vilken nytta? Vad skulle jag vilja se tillbaka på när mitt liv går mot sitt slut? Vilken mening vill jag läsa in i alla mina erfarenheter? Vem vill jag vara för de andra? Vem är jag i Guds ögon? Alla dessa frågor leder oss tillbaka till hjärtat.

Tillbaka till hjärtat

9. I denna ostadiga värld behöver vi än en gång börja tala om hjärtat och tänka på denna punkt där varje person, av alla klasser och villkor, skapar en syntes, där man möter roten och källan till sin styrka, sina övertygelser, sina lidelser och sina beslut. Vi befinner oss ju mitt i samhällen av utbud och efterfrågan, med konsumenter

som lever från dag till dag i en hektisk rytm och bombarderade med teknologi, helt utan det tålmod som är nödvändigt för att söka den mognadsprocess som det inre livet till sin natur kräver. I dagens samhälle riskerar folk »att förlora sitt centrum, sitt eget självs centrum«.⁶

Människorna i vår tid finner ofta sig själva förvirrade och sönderslitna, nästintill fråntagna den inre princip som kan ge enhet och harmoni i deras liv och handlingar. Handlingsmönster som tyvärr är vanliga överdriver vår rationalistiska och teknologiska dimension – eller, tvärtom, våra instinkter.⁷

Inget rum lämnas kvar för hjärtat.

10. Frågorna som ställs i dagens instabila samhälle är förvisso mycket omdebatterade, men denna ringaktning av vår mänsklighets djupa kärna – hjärtat – har en mycket längre historia. Vi finner den redan i den hellenistiska och förkristna rationalismen, i den postkristna idealismen och i materialismen i dess olika skepnader. Hjärtat är försummat i antropologin, och den stora filosofiska traditionen betraktar hjärtat som en främmande föreställning och föredrar andra begrepp som förnuft, vilja och frihet. Själva definitionen av termen är diffus och svårplacerad inom den mänskliga erfarenheten. Kanske beror detta på svårigheten att behandla den som en »klar och distinkt« idé, eller därför att den innehåller en fråga om självförståelse, där den djupaste delen av oss själva är den minst kända. Inte heller mötet med andra leder nödvändigtvis till ett möte med oss själva, eftersom våra tankemönster är alltför dominerade av en osund individualism. Många människor känner sig mer hemma i tankesystem konstruerade inom områden som är lättare att kontrollera: intelligensen och viljan. Oförmågan att bereda rum för hjärtat, åtskilt från våra mänskliga förmågor och

lidelser, sedda isolerade från varandra, har resulterat i en oförmåga att förstå tanken på ett personligt centrum, där kärleken sist och slutligen är den enda realitet som kan förena alla de andra till en enhet.

11. Om vi nedvärderar hjärtat, förlorar vi också förmågan att tala av hjärtat, att handla med hjärtat, att vårda oss om och läka hjärtat. Om vi inte lyckas uppskatta det specifika med hjärtat går vi också miste om de budskap som tanken ensam inte förmår förmedla; vi går miste om rikedomarna i våra möten med de andra; vi går miste om poesin. Vi tappar förbindelsen med historien och vårt eget förflutna, eftersom vår personliga historia är byggd på hjärtat. Och detta är det enda som räknas i slutet av vårt liv.

12. Det måste alltså sägas klart att vi har ett hjärta, ett hjärta som existerar tillsammans med andra hjärtan och hjälper det att vara ett Du. Eftersom vi inte kan behandla detta tema utförligt vill vi här hänvisa till en romanfigur, nämligen Dostojevskijs Stavrogin.⁸ Romano Guardini visar honom som den förkroppsligade ondskan, och hans tydligaste kännetecken är att han saknar hjärta:

Men Stavrogin har inget hjärta; därför är hans ande kall och tom, och hans kropp är förgiftad av tröghet och »djurisk« sinnlighet. Så kan han inte heller närma sig en annan människa, och ingen kan närma sig honom. Ty det är hjärtat som skapar närhet. Genom hjärtat finns jag hos den andre, och den andre finns hos mig. Bara hjärtat kan bjuda in, erbjuda ett hem. Innerlighet är hjärtats sak och sfär. Men Stavrogin är fjärran [...] Ja, fjärran också för sig själv. Människan är hemma hos sig själv i hjärtat, inte i anden. Att vara hemmastadd i anden ligger inte i mänsklig förmåga. Ty om hjärtat inte lever, då förblir människan en främling för sig själv.⁹

13. Vi måste ställa alla handlingar under hjärtats »politiska myndighet«: aggressivitet och tvångsmässigt begär måste mildras genom det högre goda som hjärtat erbjuder, och genom den kraft som råvar på det onda. Också intelligensen och viljan måste ställa sig i dess tjänst, så att sanningarna känns och smakas snarare än behärras, vilket ofta är fallet i vissa vetenskaper. Viljan åstundar det högre goda som hjärtat känner igen, och fantasin och känslorna rättar sig efter hjärtats slag.

14. Det kan således sägas att jag *är* mitt hjärta, för det är hjärtat som gör mig till den jag är, formar min andliga identitet och sätter mig i förbindelse med andra människor. Algoritmerna i den digitala världen visar att våra tankar och önskningar är mycket mer »uniforma« än vi anade. De är lätt förutsägbara och kan därför manipuleras. Så är inte fallet med hjärtat.

15. Ordet »hjärta« bevisar sin användbarhet för filosofin och teologin i strävan att åstadkomma en helhetssyntes. Dess innebörd kan inte uttömmande beskrivas av biologin, psykologin, antropologin eller någon annan vetenskapsgren. Det är ett av dessa ur-ord som »beskriver verklighetens aspekter för människan i samma mån som hon är en helhet som kroppslig-andlig person«.¹⁰ Härav följer att biologerna inte är mer »realistiska« när de diskuterar hjärtat eftersom de endast uppfattar en aspekt av det; helheten är inte mindre verklig, utan mer verklig. Inte heller det abstrakta språket kan få samma konkreta och allomfattande mening. Ordet »hjärta« frammanar personens innersta kärna, och därför hjälper det oss att förstå oss själva i vår totala helhet och inte bara ur en isolerad synvinkel.

16. Denna hjärtats unika förmåga hjälper oss också förstå varför vi får ett bättre och mer fullständigt grepp om verkligheten om

vi fattar den med hjärtat. Detta leder oss oundvikligen till den kärlek som hjärtat är mäktigt, eftersom »verklighetens innersta är kärlek«.¹¹ Enligt en tolkning gjord av en samtida tänkare börjar enligt Heidegger filosofin inte i ett rent begrepp eller en visshet utan i en gripenhet:

Tänkandet måste gripas, innan respektive under det att det strävar efter att begripa. Utan gripenheten kan tänkandet inte börja. Gåshuden borde vara den primära mentala bilden. Det första som får oss att tänka och ställa frågor är den djupa rörelsen. Filosofi bedrivs alltid i en grundsinneinstämning (*Grundstimmung*).¹²

Det är här hjärtat kommer in, eftersom »det värnar de grundläggande stämningarna och arbetar som en vårdare av grundsinneinstämningen. 'Hjärtat' uppfattar icke-metaforiskt varats 'ljudlösa stämma' när det låter sig stämmas och bestämmas av den«.¹³

Hjärtat helar fragmenten

17. Samtidigt möjliggör hjärtat varje äkta samhörighet, eftersom en relation som inte gestaltas med hjärtat inte heller förmår att övervinna individualismens fragmentisering. Två monader skulle bara fortsätta att existera vid sidan om varandra, men aldrig ingå en verklig förening. Ett samhälle som befordrar narcissism och självcentrering kommer att i ökande grad bli »hjärtlöst«. Detta leder slutligen till en »förlust av längtan« efterhand som den andre hamnar utanför blickfältet, och vi sluter oss i oss själva utan möjlighet till sunda relationer.¹⁴ Följden blir också att vi blir oförmögna att öppna oss för Gud. Som Heidegger uttrycker saken kräver mottagligheten för det gudomliga att vi bygger ett »gästhus«.¹⁵

18. Vi ser alltså att det i varje mänskligt hjärta finns en paradoxal förbindelse mellan sinnet för den egna värdigheten och öppenheten för andra, mellan det helt personliga mötet med sig själv och förmågan att skänka sig själv till andra. Vi blir oss själva först när vi når förmågan att erkänna den andre, och vi kan möta den andre när vi är i stånd att erkänna vår egen identitet och acceptera den.

19. Hjärtat är också i stånd att ena och harmonisera den egna personliga historien, som tycks splittrad i tusen bitar, vilka dock var och en kan bära på en mening. Det är detta som evangeliet talar om när det talar om Marias blick, hon som såg med hjärtat. Hon hade förmågan att gå i dialog med sina genomlevda erfarenheter, när hon begrundade dem i sitt hjärta och gav dem tid, när hon lät dem bli närvarande i nuet och tänkte igenom dem i sitt inre för att bevara dem i minnet. Detta vad ett hjärta tänker kommer bäst till uttryck i två ställen i Lukasevangeliet, där det heter att *Maria bevarade* (συνετήρει) *alla dessa ord och begrundade* (συμβάλλουσα) *dem i sitt hjärta* (jfr Luk 2:19, 2:51). Verbet *συμβάλλειν* (som ordet »symbol« är en avledning av) betyder »begrunda, överväga, avväga«: att hålla två saker samtidigt i huvudet och att själv pröva och tänka efter, gå i dialog med sig själv. I Luk 2:51 betyder *διετήρει* »hon tog noggrant vara på«, och det hon tog vara på var inte bara »scenen« hon såg utan också det som hon ännu inte förstod men som likväl fortsatte att närvara och förbli levande, i väntan på att kunna fogas samman i hjärtat.

20. I denna tid av artificiell intelligens får vi inte glömma att poesi och kärlek är nödvändiga för att rädda människan. Det som ingen algoritm kan fatta är till exempel det ögonblick i barndomen som man minns med värme och som, trots att åren går, alltid och överallt äger rum i varje hörn av denna jord. Jag tänker på hur

vi med våra mammor och mormödrar lärde oss att med hjälp av gaffeln försluta kanterna på hembakta *panzerotti*. Vid detta steg i konsten att laga mat, halvvägs mellan lek och vuxenliv, övertar man ansvaret för arbetet för att hjälpa andra. Jag skulle kunna räkna upp tusentals sådana detaljer som detta med gaffeln som utgör alla människors biografi: att med ett skämt locka fram ett leende, en teckning vi gjorde i ljuset från fönstret, vår första fotbollsmatch med en boll av trasor, maskarna vi samlade i en skokartong, en blomma vi pressade mellan sidorna i en bok, våra bekymmer för en fågelunge som trillat ur boet, vad vi önskade oss när vi plockade en prästkrage. Alla dessa detaljer, det vardagliga-oförlömliga, kommer aldrig att rymmas inom algoritmerna. Därför att gaffeln, skämten, fönstret, bollen, skoasken, boken, fågelungen, blomman – allt detta lever som dyrbara minnen »bevarade« i hjärtats djup.

21. Denna innersta kärna i varje människa är inte detsamma som själen, utan hela personen i hans eller hennes unika psykosomatiska identitet. Allt finner sin enhet i hjärtat, som kan vara kärlekens hemvist i all dess andliga, psykiska men också fysiska dimension. Med ett ord: om kärleken råder i hjärtat blir en person på ett fullkomligt och strålande sätt sin egen identitet, eftersom varje människa är skapad framför allt för kärlek, är gjord för att älska och att älskas, in i den innersta fibern av sin varelse.

22. Av denna anledning kan vi frestas att dra slutsatsen att världen håller på att förlora sitt hjärta, när vi bevittnar hur nya krig bryter ut och andra länder är medskyldiga, ointresserade eller likgiltiga, eller när vi betraktar små maktkamper om särintressen. Det räcker att lyssna på de gamla kvinnorna på båda sidor om stridslinjerna, dessa som blivit fångar i förödande konflikter. Man blir förkrossad av att se dem gråta över sina dödade barnbarn, eller önska sig

döden efter att ha förlorat sitt hem där de levt hela sitt liv. Dessa, som så många gånger varit förebilder av kraft och motstånd under ett liv i svåra uppoftningar, får inte uppleva en välförtjänt frid i slutet av sitt liv, i stället ångest, rädsla och förbittring. Att skylla på andra hjälper inte i dessa skandalösa och tragiska situationer. Att se dessa åldringars gråt och ändå inte uppfatta det som något olidligt, det är ett tecken på att världen har blivit hjärtlös.

23. Varje gång en människa tänker, ställer frågor och reflekterar över sin egen sanna identitet, försöker förstå livets djupare frågor och söka Gud, eller upplever den svindlande känslan av att ana en glimt av sanningen, då leder detta till insikten att vi finner vårt förverkligande som människor i kärleken. När vi älskar känner vi att vi förstår meningen och målet med vår tillvaro i denna värld. Allt löper samman i ett tillstånd av sammanhang och harmoni. Därav följer den kanske avgörande frågan när vi tänker på vårt livs mening: har jag ett hjärta?

Elden

24. Allt detta har konsekvenser för spiritualiteten. Så till exempel är *affectus*, affektionen, grundvalen bakom teologin i den helige Ignatius *Andliga övningar*. Framställningen i de andliga övningarna styrs av en grundläggande vilja att med hjärtats alla krafter omorientera sitt liv. Reglerna för att ställa i ordning och betrakta scenen skall tjäna något mycket viktigare, nämligen det mänskliga hjärtats mysterium. Michel de Certeau vittnar om hur »rörelserna« som den helige Ignatius talar om är ett inbrytande av Guds vilja, och en vilja i det egna hjärtat som är en avvikelse från den givna ordningen för meditationerna. Något oväntat börjar

tala i människans hjärta, något som utgår från det ovetbara och som avlägsnar ytan av det bekanta och är dess motsats. Detta är början till en ny »livsordning« som utgår från hjärtat. Det rör sig inte om någon rationell diskurs som man måste omsätta i livet och översätta till liv, som om affektiviteten och praxis bara vore – sekundära – effekter av en erövrade kunskap.¹⁶

25. Där filosofen gör halt i sitt tänkande, där går det troende hjärtat vidare i tillbedjan, bön om förlåtelse och beredskap att göra tjänst på den plats som Herren anvisar för att kunna följa honom. Där erkänner det att vi är ett »du« i Guds ögon och att vi därför också kan vara ett »jag«. Det är endast Herren som erbjuder sig att behandla var och en av oss som ett »du«, alltid och för evigt. Att acceptera denna vänskap är en sak för hjärtat; det är detta som gör oss till personer, i detta ords fullkomligaste betydelse.

26. Den helige Bonaventura säger att vi egentligen inte borde be om ljus »utan om eld«.¹⁷ Och han lärde oss att »tron har i förnuftet uppgiften att framkalla affekten. Till exempel: erkännandet att Kristus har dött 'för oss' stannar inte vid ett erkännande utan blir nödvändigtvis affekt, kärlek«.¹⁸ I detta perspektiv valde den helige John Henry Newman orden *Cor ad cor loquitur* som sitt valspråk, ty bortom alla tankar och idéer är det Herren som räddar oss därigenom att han av sitt hjärta talar till vårt hjärta. Denna insikt ledde honom, denne framstående intellektuelle, att förstå att detta djupaste möte mellan honom och Herren ingalunda var frukten av läsning och reflexion utan av ett samtal i bön, hjärta till hjärta, med Kristus, levande och närvarande. Det var i eukaristin som Newman mötte Jesu levande hjärta, som förmår befria oss, ge mening åt varje ögonblick av vårt liv och skänka oss sann frid:

O du heliga, mest kärleksfulla Jesu hjärta, du är dold i den heliga eukaristin, och du klappar ännu för oss [...] Jag tillber dig med min djupaste kärlek och bävan, med min brinnande känsla, med min mest undergivna och avgjorda vilja. O min Gud, när du sänker dig ner och låter mig ta emot dig, äta och dricka dig, och du för ett ögonblick tar din boning i mig, låt då mitt hjärta klappa i förening med ditt hjärta. Rena det från allt jordiskt, allt som är stolt och sinnligt, allt hårt och grymt, allt förvrängt och oordnat, allt som är dött. Fyll det så med dig själv, så att varken dagens händelser eller tidsläget förmår att oroa det, och så att det får frid i din kärlek och din fruktan.¹⁹

27. Inför Jesu hjärta, levande och närvarande, blir vårt sinne upplyst av den helige Ande och får ökad förståelse för hans ord, och vår vilja förmås att omsätta dem i handling. Allt detta kunde lätt inskränkas till oförarglig och självgod moralism. Men att lyssna till och smaka Herrens ord och ge honom den ära som tillkommer honom, det är en sak för hjärtat. Bara hjärtat förmår mobilisera de övriga själskrafterna, vårt passionerade engagemang och hela vår person till en hållning av vördnad och kärleksfull lydnad mot Herren.

Världen kan förändras, med början i hjärtat

28. Det är bara om det börjar med hjärtat som våra gemenskaper kan lyckas med att förena och försona olika inriktningar och viljor så att Anden kan leda oss som en gemenskap av bröder och systrar. Försoning och frid föds i hjärtat. Kristi hjärta är »extas«, öppenhet, gåva och möte. Det är i hans hjärta som vi lär oss att relatera till varandra på ett sunt och lyckosamt sätt och att bygga upp Guds

rike av kärlek och rättfärdighet i denna värld. Våra hjärtan blir i stånd att utföra detta sociala mirakel, om de är förenade med Kristi hjärta.

29. Om man tar hjärtat på allvar får detta konsekvenser för samhället som helhet. Andra Vatikankonciliet lär: »Vi måste alla förvandlas i vårt hjärta och få blick för vad vi gemensamt kan åstadkomma för att mänskligheten ska utvecklas till det bättre.«²⁰ Ty den »obalans som gör sig gällande i den moderna världen hör i själva verket samman med en djupare obalans som har sitt ursprung i människans hjärta.«²¹

Inför världens tragedier inbjuder konciliet oss att återvända till hjärtat och förklarar att »[g]enom sitt inre väsen överträffar [människan] allting annat. Hon återvänder till djupet av sitt väsen när hon går in i sitt hjärta, där Gud väntar henne, han som uttrannaskar hjärtat. Inför Guds anblick avgör människan sitt öde«.²²

30. Detta innebär på intet sätt en övertro på vår egen förmåga. Vi får aldrig glömma att vårt hjärta inte är i full kontroll av sig självt: det är bräckligt och skadat. Det har en ontologisk värdighet men måste samtidigt sträva efter ett värdigare liv.²³ Andra Vatikankonciliet säger om detta: »Evangeliets surdeg har väckt och fortsätter att väcka det oavvisliga kravet på värdighet i människans hjärta.«²⁴ Men för att leva i överensstämmelse med denna värdighet är det inte nog att känna till evangeliet och att mekaniskt göra vad det kräver. Vi behöver den hjälp som Guds kärlek är. Låt oss därför vända oss till Kristi hjärta, det innersta av hans varelse, som är en glödande hård av gudomlig och mänsklig kärlek och det mest sublimes förverkligande av allt människan kan längta efter. Där, i det hjärtat, kan vi äntligen förstå oss själva och lära oss att älska.

31. Ytterst är detta allraheligaste hjärta en enande princip för all verklighet, eftersom »Kristus är världens hjärta, och påskmysteriet, hans död och uppståndelse, är mittpunkten i historien, vilken tack vare honom är en frälsningens historia«.²⁵ Alla skapade »varelser, tillsammans och genom oss, är på väg mot ett gemensamt mål, Gud, i den transcendenta fullhet där den uppståndne Kristus omfattar och upplyser allt«.²⁶ I närvaro av Kristi hjärta ber jag än en gång Herren att förbarma sig över denna lidande värld, där han av fri vilja ville bli en av oss. Må han utgjuta sina skatter av ljus och kärlek över världen, så att den, som kämpar vidare trots alla krig, all socio-ekonomisk ojämlikhet och alla teknologiska tillämpningar som hotar mänskligheten, ändå kan återvinna det viktigaste och nödvändigaste av allt: sitt hjärta.

II

KÄRLEKENS HANDLINGAR OCH ORD

32. Kristi hjärta, symbolen för mittpunkten i hans person, varifrån hans kärlek till oss strömmar ut, är den levande kärnan i den första förkunnelsen. Där finns ursprunget till vår tro, källan som håller den kristna övertygelsen levande och stark.

Handlingar som avspeglar hjärtat

33. Kristus visade inte djupet av sin kärlek till oss genom långa förklaringar utan genom konkreta handlingar. Genom att betrakta hans samverkan med andra kan vi inse hur han behandlar var och en av oss, även vid tillfällen då det är svårt att uppfatta det. Låt oss därför vända blicken dit där vår tro kan förstå denna sanning: evangeliet.

34. Evangeliet säger att Jesus *kom till det som var hans* (Joh 1:11). Dessa ord syftar på oss, ty Herren behandlar oss inte som främlingar utan som en egendom som han vakar över och vårdar. Han behandlar oss verkligen som »sina egna«. Det betyder inte att vi är hans slavar, något som han uttryckligen förnekar: *Jag kallar er inte tjänare* (Joh 15:15). Snarare betyder det en känsla av ömsesidig tillhörighet, typisk för vänner. Jesus har kommit för att möta oss och överbrygga alla avstånd. Han kom oss lika nära som vardagens verklighet i vilken vi lever. Han har ju också ett annat namn, »Immanuel«, som betyder »Gud med oss«, Gud som en del av vårt liv, Gud som lever mitt ibland oss. Guds Son blev människa och *avstod från allt och antog en tjänares gestalt* (Fil 2:7).

35. Detta blir tydligt när vi ser honom i verksamhet. Han uppsöker människor, närmar sig, alltid öppen för att möta dem. Vi ser det när han stannar för att samtala med den samariska kvinnan vid brunnen dit hon kommit för att hämta vatten (Joh 4:5–7). Vi ser det när han i nattens mörker möter Nikodemos, som var rädd för att bli sedd tillsammans med honom (Joh 2:1–2). Vi häpnar när han låter en prostituerad tvätta hans fötter (Luk 7:36–50) och när han säger till kvinnan som gripits på bar gärning i äktenskapsbrott: *Inte heller jag dömer dig* (Joh 8:11) eller när han klandrar lärjungarna för deras likgiltighet och lugnt frågar mannen på vägkanten: *Vad vill du att jag skall göra för dig?* (Mark 10:51). Kristus visar att Gud är närhet, medlidande och ömsint kärlek.

36. Närhelst Jesus botade någon föredrog han att göra det inte på avstånd utan alldeles nära: han *sträckte ut handen [och] rörde vid honom* (Matt 8:3). *Han rörde vid hennes hand* (Matt 8:15), *Då rörde han vid deras ögon* (Matt 9:29). Han stannade till och med för att bota en döv med sin egen saliv (Mark 7:33) som en mor, för att folk inte skulle tro att han stod långt ifrån deras liv. »Herren kan omfamnandets sköna konst: han älskar oss inte med ord, han närmar sig och med sin närhet ger han sin kärlek med all tänkbar ömsinethet.«²⁷

37. Eftersom vi har svårt att lita på någon, sårade som vi är av så mycket lögn, aggression och besvikelse, viskar Herren i vårt öra: *Var inte orolig, mitt barn* (Matt 9:2), *Var inte orolig, min dotter* (Matt 9:22). Han uppmuntrar oss att övervinna rädslan och att förstå att vi inte kan gå miste om något med honom vid vår sida. När Petrus blev rädd sträckte Jesus »genast ut handen och grep tag i honom« och sade: *Du trossvage, varför tviplade du?* (Matt 14:31). Du har inget att frukta. Låt honom komma nära dig, låt honom

sätta sig bredvid dig. Vi har våra tvivel om många människor, men inte om honom. Tveka inte med tanke på dina synder. Kom ihåg att många syndare *lade sig till bords tillsammans med honom* (Matt 9:10), och Jesus avvisade ingen enda av dem. Den religiösa eliten beklagade sig och betraktade honom som *en frossare och en drinkare, en vän till tullindrivare och syndare* (Matt 11:19). När fariseerna kritiserade honom för denna hans samvaro med personer som ansågs lågtstående och syndiga, svarade Jesus: *Barmhärtighet vill jag se och inte offer* (Matt 9:13).

38. Samme Jesus väntar sig i dag att du ger honom möjlighet att lysa upp din tillvaro, resa dig upp och fylla dig med sin kraft. Innan han dog sade han till sina lärjungar: *Jag skall inte lämna er ensamma, jag skall komma till er. Ännu en kort tid, sedan ser världen mig inte längre, men ni skall se mig* (Joh 11:18–19). Han hittar alltid ett sätt att visa sig i ditt liv, så att du kan möta honom.

Blicken

39. Evangeliet berättar att en rik man kom till honom, full av goda föresatser men utan kraft att ändra sitt liv. *Jesus såg på honom* (Mark 10:21). Kan du föreställa dig det ögonblicket, det mötet då han och Jesus betraktar varandra? Om Jesus kallar dig och ger dig ett uppdrag, då ser han först på dig, lodar djupen i ditt hjärta, och när han vet allt om dig, då fäster han blicken vid dig: *När han vandrade utmed Galileiska sjön, fick han se två bröder [...] När han gick vidare fick han se två andra bröder* (Matt 4:18–21).

40. Många texter i evangeliet visar hur Jesus ägnar all sin uppmärksamhet åt människor, deras oro, deras lidande. Ett exempel:

När han såg de många människorna fylldes han av medlidande med dem, för de var illa medfarna och hjälplösa (Matt 9:36). När vi någon gång känner att alla ignorerar oss, att ingen bryr sig om vad som än händer oss, att vi ingenting betyder för någon, då bryr han sig fortfarande om oss. Han kunde säga till Natanael som stod för sig själv och sysslade med något: *Innan Filippos ropade på dig såg jag dig under fikonsträdet* (Joh 1:48).

41. Just därför att han bryr sig om oss känner Jesus till alla våra goda avsikter och små handlingar av omtanke. Evangeliet berättar att han en gång *såg en fattig änka lägga ner två kopparslantar* i tempelkistan (Luk 21:2) och att han genast gjorde lärjungarna uppmärksamma på det. Jesus uppskattar det goda han ser hos oss. När officeren kom fram till honom i fullkomligt förtroende, lyssnade Jesus till honom och *blev förvånad* (Matt 8:10). Hur uppmuntrande är det inte att veta att Jesus ser och uppskattar våra goda avsikter och handlingar, även om andra inte märker dem.

42. Som människa hade han lärt detta av Maria sin mor. Vår Fru begrundade noga allt det hon hade varit med om, hon *bevarade det i sitt hjärta* (Luk 2:19, 2:51), och tillsammans med den helige Josef lärde hon Jesus från tidiga år att vara uppmärksam på detta sätt.

Orden

43. Fastän Skriften innehåller Jesu ord, som alltid är levande och aktuella, händer det ibland att han talar till oss i vårt inre, kallar oss och leder oss till en bättre plats. Denna bättre plats är hans hjärta. Där inbjuder han oss att finna ny kraft och frid: *Kom till mig, alla ni som är tyngda av bördor; jag skall skänka er vila* (Matt

11:28). I denna mening kunde han säga till sina lärjungar: *Bli kvar i mig* (Joh 15:4).

44. Jesu ord visar att hans helighet inte utesluter ett intensivt känsloliv. Vid olika tillfällen visade han en kärlek som var både passionerad och buren av stark medkänsla. Han kunde bli djupt rörd och sorgsen, ända därhän att han grät. Det är uppenbart att Jesus inte var likgiltig för folks dagliga svårigheter och bekymmer, till exempel utmattning och hunger: *Det gör mig ont om folket [...] de har ingenting att äta [...] de orkar inte ta sig hem, en del är ju långväga ifrån* (Mark 8:2–3).

45. Evangeliet gör ingen hemlighet av Jesu kärlek till Jerusalem: *När han kom närmare och såg staden började han gråta över den* (Luk 19:41). Han gav där uttryck för sitt hjärtas djupaste längtan: *Om du denna dag hade förstått, också du, vad som ger dig fred!* (Luk 19:42). Evangelisterna skildrar honom ibland i hans makt och härlighet, men de porträtterar också hans djupa känslor inför döden och sina vänners sorg. Före berättelsen om hur Jesus stod framför Lasaros grav och började gråta (Joh 11:35) noterar evangeliet att Jesus *var mycket fäst vid Marta och hennes syster och Lasaros* (Joh 11:5). När han såg att Maria och de som följde med henne grät *blev han upprörd och skakad i sitt innersta* (Joh 11:33). Evangeliieberättelsen lämnar inga tvivel om att hans tårar var äkta, tecken på inre upprivenhet. Slutligen förtigs inte heller Jesu ångest inför sin egen våldsamma död, som vållades av den som han hade älskat så: *Bävan och ångest kom över honom* (Mark 14:33), och till slut sade han: *Min själ är bedrövad ända till döds* (Mark 14:34). Denna inre upprivenhet får sitt mest skakande uttryck i hans rop på korset: *Min Gud, min Gud, varför har du övergett mig?* (Mark 15:34).

46. Vid första anblick kunde allt detta ge intryck av from känslsamhet. Men det är tvärtom något utomordentligt allvarligt och av avgörande betydelse, och det får sitt mest sublimes uttryck i den korsfäste Kristus. Korset är Jesu mest värtaliga kärleksord. Ett ord som inte är ytligt, sentimentalt eller bara uppbyggligt. Det är kärlek, ren kärlek. Därför kunde den helige Paulus, när han sökte efter de rätta orden att beskriva sitt förhållande till Jesus, tala om *Guds Son, som har älskat mig och offrat sig för mig* (Gal 2:20). Detta var Paulus djupaste övertygelse: vissheten att han var älskad. Kristi självutgivelse på korset blev den drivande kraften i Paulus liv, fast det bara blev meningsfullt för honom därför att han visste att något ännu större låg bakom: det faktum att »han har älskat mig«. Vid en tid då många sökte frälsning, framgång och trygghet på annat håll, där var Paulus, driven av Anden, i stånd att se längre och att häpna över det största och mest väsentliga av allt: »Kristus har älskat mig.«

47. När vi nu har betraktat Kristus och sett hur hans handlingar och ord ger oss en inblick i hans hjärta, låt oss vända oss till kyrkans begrundande av Herrens heliga hjärta och dess heliga mysterium.

III

DETTA HJÄRTA SOM HAR ÄLSKAT OSS SÅ MYCKET

48. Andakten till Kristi hjärta är inte en vördnad inför ett enskilt kroppsorgan, skilt från Jesu person. Vad vi betraktar och tillber är Jesus Kristus, Guds Son som blivit människa, i hans helhet, vilken representeras av en bild som framhäver hans hjärta. Detta hjärta av kött ses som det privilegierade tecknet på det innersta hos den inkarnerade Sonen och hans kärlek som är både gudomlig och mänsklig. Mer än någon annan kroppsdel är Jesu hjärta »det naturliga tecknet och symbolen för hans gränslösa kärlek«.²⁸

Att tillbe Kristus

49. Det är väsentligt att man förstår att vår relation till Jesus Kristus som person består av vänskap och tillbedjan som beror på den dragning som utgår från kärleken, som bilden av hjärtat framkallar. Vi vördar visserligen bilden av honom, men vår tillbedjan riktar sig uteslutande till den levande Kristus, i hans gudom och hans fulla mänsklighet, för att låta oss omslutas av hans mänskliga och gudomliga kärlek.

50. Bortom frågan om den bild som används står det klart att tillbedjan gäller Kristi levande hjärta – och aldrig en bild – ty detta är en del av hans allraheligaste och uppståndna kropp, som aldrig kan skiljas från Guds Son, eftersom han för alltid har antagit

den. Det vördas som »hjärtat i Ordets Person, som är ouplösligt förenat med honom«.²⁹ Vi tillber det inte för sig utan bara i den mån som den människoblivne Sonen lever, älskar och mottar vår kärlek med detta hjärta. I strikt mening blir varje akt av kärlek eller tillbedjan av hans hjärta »i sanning och egentlig mening framburen till Kristus själv«,³⁰ ty denna avbildning hänvisar omedelbart till honom och är »symbolen för och avbilden av Jesu Kristi oändliga kärlek«.³¹

51. Därför får ingen tänka att denna andaktsform kan skilja eller avlänka oss från Jesus Kristus och hans kärlek. Den leder omedelbart och direkt till honom och honom allena, han som inbjuder oss till sin dyrbara vänskap, som består i dialog, trofasthet, tillit och tillbedjan. Den Kristus som vi ser avbildad med ett genomstunget och brinnande hjärta är samme Kristus som av kärlek till oss föddes i Betlehem, vandrade omkring i Galileen och botade de sjuka, omfamnade syndarna och visade sin barmhärtighet – samme Kristus som älskade oss till det yttersta, som sträckte ut sina armar på korset och som sedan uppstod från de döda och nu lever bland oss i härlighet.

Vördsnaden för hans bild

52. Bilden av Kristus och hans hjärta är i sig inte föremål för tillbedjan, men den är inte heller bara en av de många bilder som omger oss. Den är inte gjord för skrivbordet eller tecknad av en konstnär, »den är ingen inbillad symbol utan en realsymbol, som representerar mittpunkten, källan ur vilken hela människosläktets frälsning har runnit upp«.³²

53. En universell mänsklig erfarenhet har gjort denna bild till något unikt. Genom historien och i olika delar av världen har den blivit symbol för personlig innerlighet, medkänsla, inlevelse och förmåga att älska. Bortom alla vetenskapliga förklaringar är en hand som vilar på hjärtat av en vän något som uttrycker särskild tillgivenhet. När två människor blir kära i varandra och kommer närmare varandra börjar hjärtana slå fortare. När vi blir övergivna och bedragna känner vi beklämning i hjärtat. Och för att uttrycka att något är på allvar, att det verkligen utgår från personens innersta, säger man: »Jag säger detta av hjärtat«. Poesins språk återspeglar kraften i dessa erfarenheter. Under historiens lopp har hjärtat blivit en unik symbol som är långt mer än en kliché.

54. Då är det också begripligt att kyrkan har valt bilden av hjärtat för att åskådliggöra Jesu Kristi mänskliga och gudomliga kärlek och det innersta i hans person. Men även om avbildningen av ett hjärta som brinner kan vara en värtalig symbol för Jesu Kristi brinnande kärlek är det väsentligt att detta hjärta inte framställs isolerat från honom. På detta sätt kallar han oss till sig i en personlig relation av möte och samtal som blir desto mera meningsfull.³³ Den vördnadsvärda bilden där Kristus håller fram sitt kärleksfulla hjärta visar honom vars blick vilar direkt på oss, med en inbjudan att mötas, samtala och känna tillit. Det visar hans starka händer som förmår hålla oss uppe och hans läppar som talar till var och en av oss personligen.

55. Hjärtat har också den fördelen att det omedelbart kan kännas igen som det djupa, förenande centrum i kroppen som uttrycker personens totalitet, och det är olikt varje annat enskilt organ. Som en del isolerad från helheten kan det lätt missförstås, om vi betraktar det skilt från Herren själv. Bilden av hjärtat borde förmå

oss att betrakta Kristus i all hans mänskliga och gudomliga skönhet och rikedom.

56. Oavsett eventuella estetiska kvaliteter som kan tillskrivas olika avbildningar av Kristi hjärta när vi ber inför dem får det inte vara som om vi »söker något i dem och eller blint förlitar oss på bilderna, så som hedningarna en gång gjorde«. Nej, »genom dessa bilder som vi kysser och inför vilka vi böjer knä och blottar huvudet tillber vi Kristus«.³⁴

57. Vissa av dessa avbildningar kan förvisso framstå som smaklösa och inte särdeles inbjudande till kärlek och bön. Men detta är av underordnad betydelse, eftersom bilden bara är en hänvisning, och som man säger i Orienten: man skall inte stirra på fingret som pekar på månen. Under det att eukaristin är en tillbedjansvärd realpresens, handlar det i detta fall om en bild, som visserligen är välsignad men som också hänvisar utöver sig själv, och som vädjar till oss att upplyfta våra hjärtan till den levande Kristus och förena oss med honom. Den bild som vi vördar är en inbjudan, en hänvisning och en uppmuntran att möta Kristus och att ägna tid åt tillbedjan, på vilket sätt vi än kan föreställa oss honom. På detta sätt ställer vi oss inför Kristus, i hans närvaro, och »kärleken vilar, betraktar mysteriet, smakar det i tystnad«.³⁵

58. Med allt detta sagt får vi inte glömma att bilden av hjärtat talar till oss om mänskligt kött, om det jordiska, och därför talar den också om en Gud som har velat träda in i våra historiska villkor, bli historia och dela vår vandring på jorden. En form av andakt som blir alltför abstrakt och stiliserad skulle inte nödvändigtvis vara mer trogen mot evangeliet, eftersom det sätt på vilket Gud har velat uppenbara sig och närma sig visar sig i detta påtagliga och vältaiga tecken.

En kärlek som berör

59. Å andra sidan går kärlek inte alltid ihop med det mänskliga hjärtat, eftersom hat, likgiltighet och själviskhet mycket väl kan råda i våra hjärtan. Men vi kan inte nå vårt förverkligande som människor om vi inte öppnar hjärtat för andra. Bara genom kärlek blir vi helt och hållet oss själva. Det djupaste skiktet i oss är skapat för kärlek och kommer att fullfölja Guds plan endast om vi lär oss att älska. Och hjärtat är symbolen för den kärleken.

60. Guds evige Son, som står på ett ojämförligt högre plan än jag, valde att älska mig med ett mänskligt hjärta. Hans mänskliga känslor blev ett sakrament för denna kärlek utan gräns och slut. Hans hjärta är därför inte bara symbol för en isolerad andlig sanning. När vi riktar blicken mot Herrens hjärta betraktar vi en fysisk realitet, hans mänskliga kött, vilket möjliggör för honom att hysa äkta mänskliga sinnesrörelser och känslor, alldeles som vi själva, även om de är helt förvandlade av hans gudomliga kärlek. Vår andakt måste höja blicken upp mot den oändliga kärlek som Guds Sons person hyser, men ändå måste vi hålla i minnet att denna gudomliga kärlek är oskiljaktig från hans mänskliga kärlek. Bilden av hans köttsliga hjärta hjälper oss att göra just detta.

61. Eftersom hjärtat hos de flesta fortsätter att framstå som känslans centrum i varje människa, så förblir det också det bästa sättet att beteckna Kristi gudomliga kärlek, för evigt och oskiljaktigt förenad med hans fullt ut mänskliga kärlek. Pius XII observerade att evangeliet beskriver kärleken i Kristi hjärta »inte bara som en gudomlig agape utan också som en mänsklig känslorörelse«. Ja, »Jesu Kristi hjärta, hypostatiskt förenat med Ordets gudomliga Person, måste förvisso ha klappat av kärlek och varje annan påtaglig sinnesrörelse«.³⁶

62. I sin kamp mot dem som förnekade eller relativiserade Kristi sanna mänskliga natur insisterade kyrkofäderna på den konkreta och påtagliga karaktären i Herrens mänskliga känsloliv. Den helige Basilios framhöll att Herrens människoblivande inte var en fantasi utan att »Herren hyste våra naturliga känslor«. ³⁷ Den helige Johannes Chrysostomos pekar på ett annat exempel: »Om han inte hade haft vår natur skulle han inte då och då ha känt sig sorgsen«. ³⁸ Den helige Ambrosius säger att »när han antog en själ, då antog han också en själs känsloliv«. ³⁹ För den helige Augustinus är våra mänskliga känslorörelser, som Kristus antog, numera öppna för nådens liv:

Herren Jesus antog dessa känslorörelser som hör till vår mänskliga svaghet, liksom han antog en kropp med mänsklig svaghet och den kroppsliga döden, inte av nödtvång, utan medvetet och av fri vilja [...] för att inte de som känner nedstämdhet och sorg under livets prövningar skall tro att de blivit avskurna från hans nåd. ⁴⁰

Slutligen såg den helige Johannes Damaskenos alla de äkta känslouttryck som Kristus visade i sin mänskliga natur som bevis för att han antagit vår natur helt och hållet för att helt och hållet återlösa och förvandla den: »Kristus antog allt som ingår i den mänskliga naturen så att allt skulle bli helgat.« ⁴¹

63. Här kan vi med fördel ta del av tankarna hos en teolog som hävdar att

genom inflytande från den grekiska mentaliteten förvisade teologin länge kroppen och känslolivet till det för-humana stadiet eller det sub-humana eller möjligtvis det in-humana; men det som teologin inte löste i teorin löste spiritualiteten i praktiken. Detta, tillsammans med folkfromheten, bevarade förbindelsen

mellan den kroppsliga, den psykologiska och den historiska realiteten hos Jesus. Korsvägsandaktens stationer, andakten till Kristi sår, hans dyrbara blod och hans heliga hjärta, och en rikedom av eukaristiska andaktsformer [...] överbryggade tomrummen i teologin genom att ge näring åt våra hjärtan och vår föreställningsförmåga, vår ömsinta kärlek till Kristus, vårt hopp och vårt minne, vår längtan och våra känslor. Förnuftet och logiken tog andra vägar.⁴²

En trefaldig kärlek

64. Men vi dröjer inte kvar på detta plan, Herrens mänskliga känslor, hur vackra och rörande de än må vara. När vi betraktar Jesu hjärta uppenbaras också i hans finkänsliga och ädla känslor, hans vänlighet och ömsinhet och hans tecken på verklig mänsklig tillgivenhet en djupare sanning: hans oändliga gudomliga kärlek. Med ord av Benedikt XVI:

från sin oändliga kärleks horisont ville Gud träda in, inom den mänskliga historiens gränser, i de mänskliga villkoren. Han antog en kropp och ett hjärta. På detta sätt kan vi betrakta och möta det oändliga i det ändliga, det osynliga och utsägliga mysteriet i Jesus från Nasaret och hans mänskliga hjärta.⁴³

65. Bilden av Herrens hjärta talar till oss, och närmare bestämt om en trefaldig kärlek. Först betraktar vi hans gränslösa gudomliga kärlek. Sedan riktas våra tankar mot den andliga aspekten av hans mänskliga natur, i vilken »hjärtat är symbolen för den mest brinnande kärlek som ingöts i hans själ och berikade hans mänskliga vilja«. Slutligen är det »symbolen för hans känslomässiga kärlek«.⁴⁴

66. Dessa tre former av kärlek är inte tre separata, parallella och fristående förmågor, utan de bildar tillsammans en konstant och levande enhet, som handlar och uttrycker sig tillsammans. Ty »genom tron, genom vilken vi tror att den mänskliga och den gudomliga naturen var förenade i Kristi person, kan vi se den intima förbindelsen mellan den ömsinta kärleken i Jesu fysiska hjärta och den tvåfaldiga andliga kärleken: den mänskliga och den gudomliga«. ⁴⁵

67. När vi träder in i Jesu hjärta känner vi oss älskade av ett mänskligt hjärta, fullt av stämningar och känslor, alldeles som vårt eget. Jesu mänskliga vilja väljer frivilligt att älska oss, och denna andliga kärlek flödar över av nåd och kärlek. När vi når in i djupet av hans hjärta blir vi överväldigade av den evige Sonens gränslösa kärlek och dess härlighet, detta som vi inte mer kan skilja från hans mänskliga kärlek. Det är just i hans mänskliga kärlek, och inte skilt från denna, som vi möter hans gudomliga kärlek: vi upptäcker »det oändliga i det ändliga«. ⁴⁶

68. Det är kyrkans beständiga och otvetydiga lära att vår tillbedjan av Kristus är odelad, och utan åtskillnad omfattar både hans gudomliga och hans mänskliga natur. Från äldsta tid har kyrkan lärt att vi skall »tillbedja en och densamme Kristus, Guds Son och Människosonen, av och i två oskiljaktiga och odelade naturer«. ⁴⁷ Och vi gör detta »med en och samma akt av tillbedjan [...] eftersom Ordet blev kött«. ⁴⁸ Kristus är på intet sätt »tillbedd i två naturer, så att det blir tal om två akter av tillbedjan«. Tvärtom, vi vördar »Gud, Ordet som blivit kött, i en enda akt av tillbedjan, tillsammans med hans kött«. ⁴⁹

69. Den helige Johannes av Korset sökte förklara att i den mystiska erfarenheten blir den uppståndne Kristi oändliga kärlek inte

uppfattad som främmande för vårt liv. Det oändliga »nedlåter« sig på något sätt, genom Kristi öppna hjärta, till att erfara ett möte i verklig, ömsesidig kärlek, ty »sålunda kan vi tro på att den lilla fågeln med sin låga flykt kan fånga in den kungliga örnen med dess sublimes flykt, om den sänker sig ned mot den och vill låta sig fångas«. ⁵⁰ Han förklarar också att när Brudgummen »ser att hans Brud är sårad av kärlek till honom. När han hör henne jämra sig, blir han också sårad av kärlek till henne. Ty det förhåller sig så med dem som älskar varandra, att den enes sår också är den andres sår«. ⁵¹ Johannes av Korset ser bilden av Kristi öppnade sida som en inbjudan att bli berörd av hans kärlek, som sänker sig ner till strömmarna av vatten för att släcka hans törst, och han tröstas närhelst vi vänder oss till honom:

Vänd tillbaka, min duva,
ty den sårade hjorten
visar sig på kullens topp
hitlockad av ditt vingsus, som svalkar honom. ⁵²

Trinitariska perspektiv

70. Andakten till Jesu hjärta är, som en direkt betraktelse av Herren som inbjuder till förening med honom, av klart kristologisk natur. Vi ser detta i Hebreerbrevet som manar oss att *hålla ut i det lopp vi har framför oss och ha blicken fäst vid Jesus* (Heb 12:1-2). Samtidigt måste vi inse att Jesus talar om sig själv som vägen till Fadern: *Jag är vägen [...] Ingen kommer till Fadern utom genom mig* (Joh 14:6). Jesus vill leda oss till Fadern. Det är därför som kyrkans förkunnelse från första början inte slutar med Jesus utan med Fadern. Fadern är den som ytterst skall förhärligas, som källan och fullheten. ⁵³

71. Om vi till exempel vänder oss till Efesierbrevet kan vi klart se hur vår tillbedjan riktar sig mot Fadern: *Jag vill falla på knä för Fadern* (Ef 3:14). Det finns *en Gud och allas Fader, han som står över allting, verkar genom allt och finns i allt* (Ef 4:6). *Tacka alltid vår Gud och fader för allt* (Ef 5:20). Det är Fadern »som är vårt mål«. I denna mening kunde den helige Johannes Paulus II säga att »hela det kristna livet är som en stor pilgrimsvandring till Faderns hus«. ⁵⁴ Samma sak gällde den helige Ignatius av Antiochia på väg till martyrdöden: »Hos mig brinner inte någon lust till det jordiska. Men det hörs en stilla röst inom mig som säger: 'Kom till Fadern'.« ⁵⁵

72. Fadern är, framför allt, Jesu Kristi Fader: *Välsignad är vår Herre Jesu Kristi Gud och fader* (Ef 1:3). Han är *vår Herre Jesu Kristi Gud, härlighetens Fader* (Ef 1:17). När Sonen blev människa riktades alla förhoppningar och strävanden i hans mänskliga hjärta mot Fadern. Om vi betänker hur Kristus talade om Fadern kan vi fatta den kärlek och tillgivenhet hans mänskliga hjärta hyste för honom, denna totala och ständiga inriktning mot honom. ⁵⁶ Jesu liv ibland oss var en resa där han svarade på sitt mänskliga hjärtas oavbrutna kallelse att komma till Fadern. ⁵⁷

73. Vi vet att det arameiska ord som Jesus använde när han talade till Fadern var *Abba*, en intim och familjär term (»pappa») som vissa fann besvärande (jfr Joh 5:18). Det var så han tilltalade Fadern när han uttryckte sin ångest i dödens närhet: *Abba! Fader! För dig är allting möjligt. Ta denna bägare ifrån mig. Men inte som jag vill, utan som du vill* (Mark 14:36). Jesus vet förvisso att han alltid varit älskad av Fadern: *Du har älskat mig redan före världens skapelse* (Joh 17:24). I sitt mänskliga hjärta hade han jublat när han hörde Fadern säga: *Du är min älskade Son, du är min utvalde* (Mark 1:11).

74. Det fjärde evangeliet säger oss att den evige Sonen alltid *fanns i Faderns famn* (jfr Joh 1:18).⁵⁸ Den helige Irenæus förklarar att »Guds Son var tillsammans med Fadern från begynnelsen«.⁵⁹ Origenes hävdar för sin del att Sonen befinner sig »i oavbruten kontemplation av djupen hos Fadern«.⁶⁰ När Sonen blev människa tillbringade han hela nätter i samtal med sin älskade Fader uppe på berget (jfr Luk 6:12). Han sade: *Visste ni inte att jag måste vara hos min fader?* (Luk 2:49). Vi ser också hur han uttryckte sin lovprisning: *han fylldes av jublande glädje genom den heliga anden och sade: Jag prisar dig, Fader, himlens och jordens Herre* (Luk 10:21). Hans sista ord var fulla av tillit: *Fader, i dina händer lämnar jag min ande* (Luk 23:46).

75. Låt oss nu vända oss till den helige Ande, vars eld fyllde Jesu hjärta. Som den helige Johannes Paulus II en gång sade: »Kristi hjärta är den helige Andes mästerverk«.⁶¹ Detta är mer än någonting i det förflutna, för också nu är

Kristi hjärta levande med den helige Andes handlande, detta som Jesus sade var inspirationen bakom hans uppdrag (jfr Luk 4:18; Jes 61:1) och den som han vid den sista måltiden hade lovat skulle komma. Det är Anden som ger oss förmågan att inse den rika innebörden i Kristi genomstungna sida, ur vilken kyrkan föddes.⁶²

Med ett ord, »bara den helige Ande kan visa för oss fullheten hos den 'invärtes människan' som finns i Kristi hjärta. Han ensam kan förmå vårt mänskliga hjärta att hämta styrka ur denna fullhet, steg för steg«.⁶³

76. Om vi vill tränga djupare in i Andens hemlighetsfulla verk erfar vi att han suckar inom oss genom ordet *Abba! Fader!* (Gal 4:6). Ja, *Anden själv vittnar tillsammans med vår ande om att vi är*

Guds barn (Rom 8:16). Den helige Ande, som är verksam i Kristi mänskliga hjärta, drar honom oavslåtligen till Fadern. När Anden genom nåden förenar oss med det sinnelag som finns hos Kristus låter han oss dela Sonens relation till Fadern, så att vi tar emot *en Ande som ger söners rätt så att vi kan ropa: 'Abba! Fader!'* (Rom 8:15).

77. Vår relation till Kristi hjärta är därmed förändrad, tack vare Andens ingivelser som leder oss till Fadern, livets källa och nådens ursprungliga källsprång. Kristus väntar sig inte bara att vi helt enkelt förblir i honom. Hans kärlek »avslöjar Faderns barmhärtighet«⁶⁴ och hans åstundan är att vi, drivna av Anden som väller upp i vårt hjärta, skall stiga upp till Fadern »med honom och i honom«. Vi lovprisar Fadern »genom« Kristus,⁶⁵ »med« Kristus⁶⁶ och »i« Kristus.⁶⁷ Den helige Johannes Paulus II lärde att »Frälsarens hjärta inbjuder oss att återvända till Faderns kärlek, källan till all äkta kärlek«. ⁶⁸ Det är detta som den helige Ande, som kommer till oss genom Kristi hjärta, vill hålla vid liv i våra hjärtan. Av den anledningen riktar sig liturgin alltid till Fadern, från den uppståndne Kristi hjärta, genom Andens livgivande verkan.

Läroämbetets undervisning i nyare tid

78. På olika sätt har Kristi hjärta alltid varit närvarande i den kristna spiritualitetens historia. I Skriften och under kyrkans första århundraden framställdes det i bilden av det öppna sidosåret, som en källa till nåd och en inbjudan till ett innerligt och kärleksfullt möte. Samma bild har återkommit i åtskilliga helgons skrifter, i det förflutna och i nutiden. Under de senaste århundradena har denna fromhet mer och mer tagit sig uttryck i en särskild andakt till Jesu hjärta.

79. En rad av mina föregångare har på olika sätt talat om Kristi hjärta och uppmanat oss att förenas kring det. Mot slutet av 1800-talet uppmuntrade Leo XIII oss att inviga oss själva till Jesu hjärta, och därmed förenade han kallelsen till förening med Kristus med vår förundran inför hans överväldigande och gränslösa kärlek.⁶⁹ Ungefär trettio år senare framställde Pius XI denna andakt som »sammanfattningen« av den kristna trons erfarenhet.⁷⁰ Pius XII fortsatte genom att förklara att tillbedjan av Jesu hjärta på ett oöverträffat sätt och i en sublim syntes uttrycker den tillbedjan som vi är skyldiga Jesus Kristus.⁷¹

80. Närmare vår tid har den helige Johannes Paulus II framställt denna växande andakt under de senaste århundradena som ett svar på en typ av sträng och okroppslig spiritualitet som saknar förståelse för rikedomen i Herrens barmhärtighet. Samtidigt såg han den som en inbjudan att motstå försöken att skapa en värld som inte lämnar något rum för Gud.

Andakten till Jesu hjärta, sådan den utvecklades i Europa för tvåhundra år sedan med inspiration från den heliga Marguerite-Marie Alacoques mystiska erfarenheter, var ett svar på den jansenistiska kravlistan, som till slut bortsåg från Guds oändliga barmhärtighet [...] Människorna i det tredje årtusendet behöver Kristi hjärta för att lära känna Gud och att lära känna sig själva. De behöver bygga en kärlekens civilisation.⁷²

81. Benedikt XVI bad oss att känna igen Kristi hjärta som en innerlig och daglig närvaro i våra liv:

Varje människa behöver en »mittpunkt« i sitt liv, en källa till sanning och godhet att lita på i vardagens händelser, konflikter och strider. Vi behöver alla känna, när vi tar en tyst paus, inte bara våra egna hjärtslag utan ännu mer pulsen av en pålitlig

närvaro, som kan uppfattas med trons sinnen och är ännu mer verklig: Kristi närvaro, världens hjärta.⁷³

Fördjupning och aktualitet

82. Den uttrycksfulla och symboliska bilden av Kristi hjärta är inte det enda sättet som den helige Ande ger oss för att lära känna Kristi kärlek. Men som vi har sett är det ett privilegierat sätt att göra det på. Med detta sagt behöver denna andakt ständigt berikas, fördjupas och förnyas genom meditation, läsning av evangeliet och ökad andlig mognad. Pius XII klargjorde att kyrkan inte hävdar att vi »i Jesu hjärta betraktar och tillber en så kallad 'formell bild', det vill säga ett specifikt och perfekt tecken på hans gudomliga kärlek; det är ju inte möjligt att dess innersta väsen skulle kunna avbildas på ett uttömmande sätt genom någon skapad bild«. ⁷⁴

83. Andakten till Kristi hjärta är avgörande för vårt kristna liv i den mån som den betyder full öppenhet i tro och tillbedjan av hemligheten med Herrens gudomliga och mänsklig kärlek, så att vi på nytt kan säga att Jesu hjärta är en syntes av evangeliet.⁷⁵ Vi måste hålla i minnet att de visioner och uppenbarelser som förknippas med vissa helgon, som med brinnande iver verkade för andakten till Kristi hjärta, ingalunda är något som de troende är förpliktade att tro på som om de vore Guds ord.⁷⁶ Inte desto mindre utgör de en kraftig uppmuntran och kan visa sig mycket välgörande, även om ingen får känna sig tvingad att följa dem om de inte visar sig vara till hjälp på den andliga vandringen. Samtidigt skall vi påminnas om att denna andakt, som Pius XII har framhållit, inte »har sitt ursprung i privata uppenbarelser«. ⁷⁷

84. Främjandet av seden att på den första fredagen i månaden motta den eukaristiska kommunionen var på sin tid ett kraftfullt budskap till många som hade slutat att ta emot kommunionen därför att de inte längre litade på Guds barmhärtighet och förlåtelse och därför betraktade den som en sorts belöning till de fullkomliga. I den jansenistiska kontexten visade sig denna praktik oerhört välgörande, eftersom den ledde till en klar insikt om att Kristi hjärtas alltid närvarande kärlek i eukaristin inbjuder oss till förening med honom. Det kan också sägas att denna sedvänja även i vår tid kan vara till hjälp, av en annan anledning. Mitt i det uppskruvade tempot i nutidens värld och vår besatthet med fritid, konsumtion och nöjen, mobiltelefoner och sociala medier glömmar vi att ge vårt liv näring genom eukaristin.

85. Inte heller måste någon känna sig förpliktad att tillbringa en stund i tillbedjan på torsdagarna, men denna sed bör ändå förvisso rekommenderas. När vi gör detta med andakt, i förening med många bröder och systrar och så upptäcker Kristi hjärtas oändliga kärlek i eukaristin, då »tillber vi, tillsammans med kyrkan, tecknet på och uppenbarelsen av den gudomliga kärleken som gick så långt att den genom det inkarnerade Ordets hjärta älskade människosläktet«.⁷⁸

86. Många jansenister fann detta svårförståeligt, eftersom de bortsåg från allt mänskligt, känslomässigt och kroppsligt och därmed uppfattade denna andakt som något som drog oss bort från tillbedjan av Gud, den Allrahögste. Pius XII beskrev det som »falsk mystik«,⁷⁹ en elitistisk attityd inom dessa grupper som såg Gud som så upphöjd, avskild och avlägsen att de uppfattade känslomässiga uttryck i folkfromheten som farliga och i behov av de kyrkliga myndigheternas övervakning.

87. Det kan hävdas att vi idag, i stället för jansenism, befinner oss inför en kraftig våg av sekularisering som försöker bygga en värld fri från Gud. I våra samhällen ser vi också framväxten av olika former av religiositet som inte har något att göra med en personlig relation till kärlekens Gud, utan är nya uppenbarelseformer av en okroppslig andlighet. Jag måste fästa uppmärksamheten på att det också i kyrkan har framträtt en skadlig jansenistisk dualism i ny form. Den har fått förnyad styrka under de senaste decennierna, men den är en återupplivad version av gnosticismen som varit ett stort andligt hot under kristendomens första århundraden, eftersom den vägrade att erkänna verkligheten i »köttets frälsning«. Av denna anledning riktar jag blicken mot Kristi hjärta och inbjuder oss alla att förnya vår andakt till det. Jag hoppas att detta också vinner genklang i dagens andliga klimat och hjälper oss att ta itu med de gamla och nya dualismer som i denna andakt har ett verksamt motmedel.

88. Jag skulle vilja tillägga att Kristi hjärta också gör oss fria från en annan sorts dualism, som man finner i gemenskaper och hos präster som är till övermått engagerade i yttre aktiviteter, strukturreformer som har litet att göra med evangeliet, tvångsmässiga omorganisationsplaner, världsliga projekt, ett sekulariserat tänkande som framställer krav på åtgärder som man vill tvinga på alla. Resultatet blir en kristendom som har glömt bort trons ömhet, glädjen i att ställa sig till andras tjänst, iveren att missionera från person till person, Kristi överväldigande skönhet, den djupt kända tacksamheten för vänskapen med honom och den yttersta mening som han ger åt det personliga livet. Kort sagt: detta är en annan, inte mindre avkroppsligad form av den bedrägliga transcendentalismen.

89. Om vi faller för dessa nu för tiden vitt spridda åkommor riskerar vi att förlora varje önskan att bli botade från dem. Detta leder mig över till att föreslå att hela kyrkan på nytt betraktar Kristi kärlek, som blir uppenbar i Jesu hjärta. Där finner vi hela evangeliet, en syntes av vår tros sanningar, allt det vi tillber och söker efter i tron, allt det som svarar mot våra djupaste behov.

90. När vi betraktar Kristi hjärta, den inkarnerade syntesen av evangeliet, kan vi följa det exempel som vi fått av den heliga Thérèse av Jesusbarnet och »sätter vårt hjärtas förtröstan inte till oss själva utan till den oändliga barmhärtigheten hos en Gud som älskar oss villkorslöst och som givit oss allt i Jesu Kristi kors«. ⁸⁰ Thérèse kunde göra detta eftersom hon i Kristi hjärta hade upptäckt att Gud är kärlek: »Mig har han skänkt sin oändliga barmhärtighet, och det är genom den jag betraktar och tillber hans andra fullkomligheter!« ⁸¹ Det är därför som en populär bön, riktad som en pil mot Kristi hjärta, helt enkelt säger: »Jesus, jag förtröstar på dig.« ⁸² Inga fler ord behövs.

91. I följande kapitel vill vi understryka två väsentliga aspekter som nutidens andakt till Jesu hjärta behöver förena, så att den kan ge oss näring och leda oss närmare evangeliet: personlig andlig erfarenhet och gemensam missionsiver.

IV

EN KÄRLEK SOM GER SIG SJÄLV SOM DRYCK

92. Låt oss återvända till den heliga Skrift, den inspirerade texten, som är den främsta platsen där vi finner uppenbarelsen. Där, och i kyrkans levande tradition, finns detta som Herren själv har velat säga under historiens gång. I flera texter ur Gamla och Nya testamentet vill vi vinna insikter i Guds ord som har väglett gudsfolkets pilgrimsvandring i alla tider.

Törst efter Guds kärlek

93. Bibeln visar att folket under sin vandring genom öknen längtade efter frihet och fick ett löfte om överflödande och livgivande vatten: *Jublande skall ni ösa vatten ur frälsningens källor* (Jes 12:3). De messianska profetiorna strålade efter hand samman i bilden av det renande vattnet: *Jag skall bestänka er med rent vatten och göra er rena [...] jag skall fylla er med en ny ande* (Hes 36:25–26). Detta vatten skulle skänka livets fullhet åt Guds folk, likt en källa som flödar från templet och ger liv och hälsa där det flyter fram: *Då jag kom tillbaka såg jag att det växte tätt med träd längs flodens båda stränder [... det skall] vimla av liv i vattnet [...] Där detta vatten rinner ut blir allt vatten friskt. Där floden rinner ut kan allt leva* (Hes 47:7, 47:9).

94. Den judiska lövhyddefesten (*Sukkot*) som hålls till minne av Israels fyrtioåriga vistelse i öknen antog gradvis en vattensymbolik som centralt inslag. Det innehöll ett offrande av vatten varje morgon, en rit som blev som allra högtidligast på högtidens sista dag, då en lång procession till templet ägde rum och man gick kring altaret sju gånger och vattnet frambars till Gud under starka jubelrop.⁸³

95. Gryningen på den messianska eran beskrevs som en källa som springer upp för folket: *I Davids ätt och i Jerusalems invånare skall jag ingjuta en anda av godhet och vilja till bön, och de skall se upp till mig, den som de har genomborrat [...] Den dagen skall en källa rinna upp som renar Davids ätt och Jerusalems invånare från synd och orenhet* (Sak 12:10, 13:1).

96. Den som de har genomborrat, en flödande källa, ett ingjutande av medkänslans och bönen anda: de första kristna kunde inte undgå att uppfatta att dessa löften hade infriats i Kristi genomstungna sida, källsprånget med det nya livet. I Johannes evangelium betraktar vi uppfyllelsen. Ur Jesu sidosår strömmade Andens vatten: *en av soldaterna stack upp sidan på honom med sin lans, och då kom det ut blod och vatten* (Joh 19:34). Evangelisten anspelar sedan på profetian om den öppnade källan i Jerusalem och om den som hade genomborrats (Joh 19:37, jfr Sak 12:10). Den öppnade källan är Kristi sidosår.

97. Tidigare i Johannes evangelium talades det om denna händelse, när Jesus *på högtidens sista dag* (Joh 7:37) ropade till folket som deltog i den stora processionen: *Är någon törstig, så kom till mig och drick [...] ur hans inre skall flyta strömmar av levande vatten* (Joh 7:37–38). För att detta skulle inträffa var det dock nödvändigt att Jesu »stund« hade kommit, för *han hade ännu inte blivit*

förhärligad (Joh 7:39). Den uppfyllelsen skulle komma på korset, i det blod och vatten som rann från Herrens sida.

98. Uppenbarelseboken tar också upp profetiorna om den som genomborrats och om källan: *Varje öga skall se honom, också de som genomborrat honom* (Upp 1:7). *Och den som törstar skall komma. Och den som vill skall fritt få dricka av livets vatten* (Upp 22:17).

99. Jesu sidosår är källan till den kärlek som Gud har visat sitt folk på otaliga sätt. Låt oss erinra några av hans ord:

Du är dyrbar för mig, jag ärar och älskar dig (Jes 43:4).

Glömmer en kvinna sitt lilla barn, bryr hon sig inte om den hon själv har fött? Och även om hon skulle glömma, glömmer jag aldrig dig. Nej, ditt namn är skrivet i mina händer (Jes 49:15–16).

Om än bergen rubbas och höjderna vacklar, skall min trohet mot dig inte rubbas och mitt fredsförbund inte vackla, säger han som älskar dig, Herren (Jes 54:10).

Med evig kärlek älskar jag dig, därför har jag så länge visat dig godhet (Jer 31:3).

Herren, din Gud, bor hos dig, hjälten och räddaren. Han jublar av glädje över dig i sin översvallande kärlek (Sef 3:17).

100. Profeten Hosea går så långt att han talar om Guds hjärta: *Med trofasthetens band drog jag dem, med kärlekens rep* (Hos 11:4). När den kärleken avvisades kunde Herren säga: *Mitt hjärta är i uppror, all min medkänsla väcks* (Hos 11:8). Guds barmhärtiga kärlek triumferar alltid (jfr Hos 11:9), och den skulle få sitt mest sublima uttryck i Kristus, hans slutliga Ord av kärlek.

101. Kristi genomborrade hjärta förkroppsligar alla Guds försäkringar i Skriften om sin kärlek. Kärleken är inte en fråga om bara ord. Hans Sons öppnade sida är en källa till liv för dem som han älskar, källsprånget som släcker törsten hos sitt folk. Som den helige Johannes Paulus II har påpekat: »Det väsentliga elementet i andakten [till Jesu hjärta] hör på ett förblivande sätt till kyrkans spiritualitet genom århundradena; alltifrån begynnelsen har kyrkan betraktat Kristi genomborrade hjärta på korset.«⁸⁴

Ordets återklanger i historien

102. Låt oss nu betrakta några av de sätt på vilka dessa profetior under den kristna trons historia har uppfattats som uppfyllda. Olika kyrkofäder, särskilt i Mindre Asien, talar om Jesu sårade sida som källan till den helige Andes vatten, om orden, om nåden och om sakramenten som förmedlar det. Martyrernas mod föddes ur »den himmelska källan med levande vattenflöden, Kristi sida«,⁸⁵ eller, i Rufinus version, »de himmelska och eviga strömmarna som flyter ur Kristi hjärta«.⁸⁶ »Vi, de troende som är återfödda i Anden, kommer ur klyftan i klippan, vi har trätt ut ur Kristi hjärta.«⁸⁷ Hans sårade sida, med andra ord hans hjärta, fylld av den helige Ande, kommer till oss som en flod av levande vatten. »Andens källa finns helt och hållet i Kristus.«⁸⁸ Ändå fjärmar oss inte Anden från den uppståndne Herren utan fyller oss tvärtom med hans närvaro: när vi dricker Anden, då dricker vi samme Kristus. Med ord av den helige Ambrosius:

Drick av Kristus, för han är klippan som utgjuter en ström av vatten. Drick av Kristus, för han är livets källa. Drick av Kristus, ty han är strömmen som skänker glädje åt Guds stad. Drick av

Kristus, ty han är vår frid. Drick av Kristus, ty ur hans sida flyter levande vatten.⁸⁹

103. Den helige Augustinus beredde vägen för andakten till Jesu hjärta som plats för vårt personliga möte med Herren. För Augustinus är Kristi sårade sida inte bara källan till nåden och sakramenten, utan också symbolen för vår innersta förening med Kristus, det som innebär ett möte i kärlek. Där finner vi källan till den dyrbaraste av alla visdomar, nämligen kunskapen om honom. Ja, Augustinus skriver att Johannes, den älskade lärjungen, låg närmast Jesus vid den sista måltiden och därför kom närmast platsen för hans hemliga vishet.⁹⁰ Här rör det sig inte om intellektuell betraktelse av en abstrakt teologisk sanning. Som den helige Hieronymus förklarar nöjer sig en människa som förstår att kontempera »inte med att betrakta vattenströmmens skönhet utan dricker av det levande vatten som strömmar ur Herrens sida«.⁹¹

104. Den helige Bernhard återknyter till samma symbolik, Herrens genomborrade sida, och förstår den uttryckligen som en uppenbarelse och ett utflöde av all hans hjärtas kärlek. Genom detta sår öppnar Kristus sitt hjärta för oss och gör det möjligt för oss att ta till oss detta oändliga mysterium av kärlek och barmhärtighet:

Ur Herrens innersta hämtar jag det som fattas mig, ty hans innersta överflödar av barmhärtighet, genom de sår genom vilka dessa strömmar flyter fram. De som korsfäste honom genomborrade hans händer och fötter, de genomborrade hans sida med lansen. Genom dessa sår kan jag smaka vildhonung och olja från den flinhårda klippan, det vill säga: jag kan smaka och se att Herren är god [...] En lans genomträngde hans själ, ända in i hans hjärta. Han är inte längre ur stånd att förbarma sig över min svaghet. Såren som sargar hans kropp har för oss

avslöjat hans hjärtas hemligheter: de låter oss betrakta hans medkänslas stora mysterium.⁹²

105. Samma tema återkommer särskilt hos Guillaume de Saint-Thierry, som inbjuder oss att träda in i Jesu hjärta. Jesus ger oss di från sitt bröst.⁹³ Detta är inget förvånande om vi påminner oss om att för Guillaume är »konsternas konst konsten att älska [...] Kärleken har väckts av naturens Skapare, och den är en kraft i själen som leder oss, liksom genom sin egen gravitet, till sin naturliga plats och sitt mål«. ⁹⁴ Denna plats, där kärleken regerar fullt ut, är Kristi hjärta:

Herre, vart leder du dem som du omfamnar och trycker till ditt hjärta? Ditt hjärta, Jesus, är det ljuva mannat, din gudom, som du håller i din själs gyllene ark och som övergår all kunskap. Saliga de som har kastat sig i detta djup, som har gömt sig i ditt hjärtas innersta rum.⁹⁵

106. Den helige Bonaventura förenar dessa två andliga strömningar. Han framställer Kristi hjärta som källan till sakramenten och nåden, och han insisterar på att vår betraktelse av detta hjärta skall utveckla sig till en vänskapsrelation, ett personligt möte med kärleken.

107. Bonaventura låter oss först uppskatta skönheten i nåden och sakramenten, som flödar ur denna källa till liv som är Herrens sidosår.

För att från Kristi sida, när han sov på korset, kyrkan skulle formas och skriftstället skulle gå i uppfyllelse som sade: »De skall se på honom som de har genomborrat«, stack en av soldaterna upp hans sida med en lans. Detta var ett led i den gudomliga försynens plan. Genom blodet och vattnet som flöt ur detta sår

skulle priset för vår frälsning flöda fram ur hans hjärtas hemliga källsprång och ge kraft åt kyrkans sakrament att skänka nådens liv och på så sätt bli, för dem som lever i Kristus, en kalk fylld med drycken ur den levande källa som springer upp till evigt liv.⁹⁶

108. Bonaventura ber oss sedan att ta ännu ett steg, för att inte vårt tillträde till nåden skall uppfattas som en sorts magi eller nyplatonsk emanation utan som vad det är, en direkt relation till Kristus, en hemhörighet i hans hjärta, så att den som dricker ur den källan blir Kristi vän, ett kärleksfullt hjärta. »Res dig därför, du själ som är Kristi vän, och bli duvan i redet där i klippans skreva; bli sparven som funnit ett bo och ständigt vakar över det, bli turturduvan som gömmer sin avkomma, frukten av kysk kärlek, i denna högheliga klyfta.«⁹⁷

Utbredandet av andakten till Kristi hjärta

109. Efter hand började Kristi sidosår, som boning för hans kärlek och urkälla till ett liv i nåden, att associeras med hans hjärta, i synnerhet inom det monastiska livet. Vi vet dock att andakten till Kristi hjärta inte alltid uttrycktes på samma sätt under historiens lopp, och dess utveckling i modern tid, som är förbunden med en rad andliga erfarenheter, inte omedelbart kan härledas från den medeltida formen, och än mindre från de bibliska uttryck där vi skymtar fröna till denna andakt. Med detta sagt förkastar kyrkan ingenting av det goda som den helige Ande har skänkt oss under tidernas lopp, för hon vet att det alltid är möjligt att få en klarare insikt i och förståelse för den djupare meningen i vissa aspekter av denna andakt, och att efterhand fördjupa dessa insikter.

110. Ett antal heliga kvinnor har berättat om sina erfarenheter av mötet med Kristus och talat om vilan i Herrens hjärta som källa till liv och inre frid. Så var fallet med de heliga Lutgard och Mechthild av Hackeborn, den heliga Angela av Foligno och dame Julian av Norwich, för att bara nämna några få. Den heliga Gertrud av Helfta, en cisterciensernunna, berättar om en bönestund då hon lutade huvudet mot Kristi hjärta och hörde det klappa. I ett samtal med den helige Johannes evangelisten frågade hon honom varför han inte hade berättat i sitt evangelium om vad han varit med om när han gjorde samma sak. Gertrud drar slutsatsen att »det ljuva ljudet av dessa hjärtslag har sparats till vår tid, så att vår åldrande och ljumma värld hör dem och upptänds av ny kärlek till Gud«. ⁹⁸ Får vi tro att detta har ett ärende också till vår tid, en påminnelse om hur vår värld har »kallnat« och på nytt behöver budskapet om Kristi kärlek? De heliga Gertrud och Mechthild har uppfattats som »Jesu hjärtas närmaste förtrogna«. ⁹⁹

111. Kartusianerna, framför allt inspirerade av Ludolph av Sachsen, fann devotionen till Jesu hjärta vara ett sätt att komma närmare Kristus och växa i tillgivenhet till honom. Alla som träder in i hans hjärtas sår blir upptända av kärlek. Den heliga Katarina av Siena skrev att Kristi lidande är omöjligt för oss att förstå, men hans öppnade hjärta ger oss möjlighet till ett levande personligt möte med hans gränslösa kärlek. »Jag ville avslöja mitt hjärtas hemlighet för dig och låta dig se den klart, så att du skulle förstå att jag har älskat dig så mycket mer än jag kunde visa dig genom de lidanden jag en gång uthärdade.« ¹⁰⁰

112. Andakten till Kristi hjärta spred sig sakta utanför klostermurarna och berikade heliga lärares spiritualitet, predikanter och grundare av kongregationer, som sedan förde den vidare till jordens alla hörn. ¹⁰¹

113. Särskilt betydelsefullt blev ett initiativ av den helige Jean Eudes som

efter att ha predikat tillsammans med sina medbröder en brinnande folkmission i Rennes förmådde stiftsbiskopen att godkänna firandet av en fest till Vår Herre Jesu Kristi tillbedjansvärda hjärta. Detta var första gången en sådan fest officiellt auktoriserades av kyrkan. Under åren som följde, mellan 1670 och 1671, godkände också biskoparna i Coutances, Evreux, Bayeux, Lisieux och Rouen firandet av denna fest inom sina stift.¹⁰²

Den helige François de Sales

114. Under senare tid måste man nämna det viktiga bidrag som har gjorts av den helige François de Sales. Han betraktade ofta Kristi öppnade hjärta, som inbjuder oss till att dröja kvar där i en personlig relation av kärlek som kastar ljus över hans livs samtliga mysterier. I sina skrifter vänder sig denne helige kyrkolärare mot rigoristisk moralförkunnelse och legalistisk fromhet genom att framställa Jesu hjärta som en inbjudan till fullkomlig förtröstan på nåden från honom och dess hemlighetsfulla verkan. Vi ser detta i ett brev till den heliga Jeanne Françoise de Chantal: »Jag säker på att vi inte längre kommer att vara kvar i oss själva [...] utan för evigt i Herrens sidosår, ty utan honom kan vi ingenting göra, ja även om vi skulle kunna det så skulle vi sakna lust att göra någonting.«¹⁰³

115. För François de Sales har sann andakt ingenting att göra med vidskepelse eller rutinmässig fromhet. Den medför tvärtom en personlig relation där var och en av oss känner sig på ett unikt och personligt sätt känd och älskad av Kristus. »Detta vår Mästares

tillbedjansvärda och älskansvärda hjärta brinner av den kärlek som han har förklarat att han hyser till oss. Alla våra namn är skrivna i hans hjärta [...] Det är förvisso en källa till djup tröst att veta sig så djupt älskad av Herren, den som ständigt bär oss i sitt hjärta.« Genom denna bild – våra namn skrivna i hans hjärta – ville den helige François uttrycka omfattningen av Kristi kärlek till var och en av oss.¹⁰⁴ Den är inget abstrakt eller generellt utan något utomordentligt personligt som låter varje troende veta sig vara känd och respekterad för den han eller hon är.

Hur ljuvlig är inte denna himmel, där Herren är solen och hans bröst är källan till kärlek ur vilken de saliga dricker sitt hjärtas lystmäte! Var och en av oss kan betrakta den och se sitt eget namn präntat där, något som endast en verklig kärlek kan läsa och endast verklig kärlek har skrivit. Käre Gud! Och vad händer, kära dotter, med våra nära och kära? De finns förvisso med där, för även om våra hjärtan saknar kärlek, så hyser de ändå en längtan efter kärlek och aningar om kärlek.¹⁰⁵

116. François såg denna erfarenhet av Kristi kärlek som ett väsentligt inslag i det andliga livet, ja, en av trons stora sanningar: »Ja, min kära dotter, han tänker på dig och inte bara det, utan också på varje minsta huvudhår: detta ingår i trosbekännelsen och kan inte betvivlas.«¹⁰⁶ Därav följer att den troende helt kan överlåta sig till Kristi hjärta och där finna vila, trygghet och styrka:

O Gud, vilken lycka att omslutas på detta sätt och att luta sig mot Frälsarens bröst! Stanna kvar där, älskade dotter, och var som en annan av dessa små, den helige Johannes: när de andra låter sig väl smaka av rätterna på Herrens bord, lägg då ditt huvud, din själ och din ande i denne käre Herres famn, som ett uttryck för fullkomlig tillit.¹⁰⁷

Jag hoppas att du vilar här i turturduvans klyfta och i vår älskade Herres uppstungna sida [...] Hur god är inte denne Herre, min älskade dotter! Hur fyllt av kärlek är inte hans hjärta! Låt oss förbli här, i denna heliga boning.¹⁰⁸

117. Trogen som han är mot sin undervisning om att man skall helga vardagslivet föreslår François att denna erfarenhet skall ske mitt i vardagens sysslor, uppgifter och förpliktelser.

Du frågade mig hur de själar som känner sig dragna till denna bön i helig enkelhet, till denna totala överlåtelse till Gud, skall förhålla sig mitt i alla sina sysslor. Jag skulle svara att de alltid skall gå vidare i ett liv i enkelhetens anda, inte bara i bönen utan också i vardagslivets uppgifter. De skall överlåta sig och helt och hållet underkasta sin själ, sina handlingar och frukterna av sin verksamhet under Guds vilja. Och de skall göra detta med en kärlek som är präglad av fullkomlig, absolut tillit, i överlåtelse till nåden och till den eviga kärlekens omtanke som den gudomliga Försynen hyser om dem.¹⁰⁹

118. Av denna anledning drog François de Sales denna slutsats, när han sökte en symbol för sin vision av det andliga livet: »Jag har, kära Moder, tänkt att vi som vårt emblem skulle ta ett enda hjärta, genomborrat av två pilar, och det hela inneslutet i en krona av törnen.«¹¹⁰

En ny kärleksförklaring

119. Utvecklingen i Paray-le-Monial i slutet av 1600-talet ägde rum under det hälsosamma inflytandet av denna salesianska spiritualitet. Den heliga Marguerite-Marie Alacoque berättade om

en anmärkningsvärd serie uppenbarelser som hon mottog från slutet av december 1673 till juni 1675. Grundläggande för dessa var en märklig kärleksförklaring i den första av dessa uppenbarelser. Jesus sade:

Mitt gudomliga hjärta är så upptänt av kärlek till människorna och i synnerhet till dig att det inte längre kan hålla inne dessa flammor av glödande kärlek. Det måste få utlopp för dem genom dig och bli tydliga för människorna, så att de berikas av de dyrbara skatter som jag nu skall visa dig.¹¹¹

120. Den heliga Marguerite-Maries redogörelse är kraftfull och djupt rörande: »Han avslöjade för mig sin kärleks under och det heliga hjärtats oförklarliga hemligheter. Han hade dittills hållit dem dolda för mig, ända tills han för första gången visade dem på ett så slående och kännbart sätt att han inte lämnade kvar något rum för tvivel.«¹¹² I de därpå följande uppenbarelserna upprepades detta tröstande budskap: »Han avslöjade för mig de ousägliga undren i sin rena kärlek och till vilka ytterligheter de hade fört honom i hans kärlek till människosläktet.«¹¹³

121. Denna verksamma insikt i Jesu Kristi kärlek, ett arv från den heliga Marguerite-Marie, kan sporra oss till större förening med honom. Vi är inte förpliktade att acceptera eller tillgodogöra oss varje detalj i hennes andliga erfarenhet, där Guds ingripande – så som ofta sker – kopplas ihop med mänskliga element som avspeglar en individs egna önskningar, bekymmer och inre föreställningar.¹¹⁴ Sådana erfarenheter måste alltid tolkas i ljuset av evangeliet och av kyrkans rika andliga tradition, även om vi erkänner det goda som de har åstadkommit hos många av våra bröder och systrar. På detta sätt kan vi känna igen den helige Andes gåvor som närvarande och verksamma i dessa erfarenheter av tro och kärlek. Viktigare

än några enskilda detaljer är kärnan i budskapet, detta som kan sammanfattas i de ord som den heliga Marguerite-Marie fick höra: »Detta är hjärtat som har älskat människorna ända till det yttersta, så att det till och med avstod från allt och offrade sig självt för att visa dem sin kärlek.«¹¹⁵

122. Denna uppenbarelse inbjuder oss alltså att växa i mötet med Kristus, att fullständigt sätta vår förtröstan till hans kärlek, ända därhän att vi når en fullkomlig och slutlig förening med honom:

Det är nödvändigt att Jesu gudomliga hjärta på något sätt ersätter vårt eget, att han ensam lever och verkar i oss och för oss, att hans vilja [...] får verka absolut motståndslöst från vår sida; och slutligen att alla dess känslor, tankar och önskningar ersätter våra egna, i synnerhet hans kärlek, så att han älskas i sig själv och för vår skull. På detta sätt blir hans älskansvärda hjärta allt i alla, och vi kan säga med den helige Paulus att vi inte längre själva lever, utan att det är han som lever i oss.¹¹⁶

123. I det första budskapet som den heliga Marguerite-Marie mottog uttrycktes denna inbjudan i levande, lysande och kärleksfulla färger: »Jag utbad mig för mitt hjärta, som jag bad honom att ta, vilket han också gjorde: han placerade mig i sitt tillbedjansvärda hjärta, från vilket han lät mig se mitt eget som en liten atom i hans egen glödande ugn.«¹¹⁷

124. På ett annat ställe noterar vi att den som ger sig själv som gåva till oss är den uppståndne och förhärligade Kristus, full av liv och ljus. Om han förvisso vid olika tillfällen talade om de lidanden han utstod för vår skull och den otacksamhet han bemöttes med, så är ändå det vi ser inte så mycket hans blod och smärtefyllda sår utan ljuset och elden från livets Herre. Hans lidandes sår har inte

försvunnit, men de är nu förvandlade. Här ser vi påskmysteriet i hela dess strålgans:

En gång, när det allraheligaste Sakramentet var utställt, uppenbarade sig Jesus, min ljuve Mästare, strålande i härlighet, med sina fem sår som tycktes som lika många solar som flammade upp ur hans heliga mänskliga natur, i synnerhet från hans tillbedjansvärda bröst, som liknade en glödande ugn. Han öppnade sin mantel och visade sitt helt och hållet tillbedjansvärda och älskansvärda hjärta, som var den levande källan till dessa lågor. Det var då jag upptäckte hans rena kärleks utsägliga under, i vilka han älskar människorna till det yttersta men likväl blir bemött med deras otacksamhet och ligkiltighet.¹¹⁸

Den helige Claude de la Colombière

125. När den helige Claude de la Colombière lärde känna den heliga Marguerite-Maries erfarenheter började han omedelbart försvara henne och sprida kännedom om hennes uppenbarelser. Den helige Claude spelade en viktig roll i utvecklingen av en djupare förståelse av andakten till Jesu hjärta och innebörden av den i ljuset av evangeliet.

126. Delar av den heliga Marguerite-Maries språk kan missförstås. Hon kan tyckas sätta en alltför stor tilltro till våra personliga försakelser och offergåvor. Den helige Claude insisterar på att betraktelsen av Jesu hjärta, om den är äkta, inte framkallar självupptagenhet och fåfäng tillförsikt till egen erfarenhet eller mänsklig ansträngning, utan i stället en utsäglig överlåtelse till Kristus. Den fyller livet med frid, trygghet och beslutsamhet. Han uttryckte värtaligt denna absoluta tillförsikt i en berömd bön:

För min del, du min Gud, är jag övertygad om att du vakar över dem som hoppas på dig. Jag är förvissad om att inget kan fattas den som väntar sig allt av dig. Jag har beslutat att härnäst leva utan oro, att lämna över alla bekymmer till dig [...] Jag skall aldrig förlora hoppet, jag skall behålla det till mitt livs sista ögonblick, och alla helvetets djävlar kommer att anstränga sig förgäves för att beröva mig det hoppet [...] Låt vissa vänta sig lyckan från sina rikedomar eller sina talanger, låt andra förtrösta på sitt fläckfria liv eller sina stränga fastor eller mängden av sina allmosor eller glöden i sina böner [...] Jag sätter all min förtröstan, Herre, till min förtröstan. Den sviker ingen någonsin [...] Jag är alltså förvissad om min eviga salighet eftersom jag har en fast förvisning om den. Och det är av dig, du min Gud, som jag hoppas detta.¹¹⁹

127. Den helige Claude antecknar i januari 1677, efter några rader om den tillförsikt han känner inför sitt uppdrag: »Jag bekänner att Gud ville att jag skulle tjäna honom genom att se till att hans längtan blev uppfylld angående den andakt som han har inspirerat en person till. Med henne för han ett mycket förtroligt samtal, och för hennes skull har han behagat att ta min svaghet i sin tjänst.«¹²⁰

128. Det är viktigt att lägga märke till hur det i de la Colombières spiritualitet finns en skön syntes av den rika och storslagna andliga erfarenheten som den heliga Marguerite-Marie hade gjort, och den mycket konkreta betraktelsen i *Andliga övningar*. Han skriver i början av månadens tredje vecka av de andliga övningarna:

Jag är ytterst berörd av två saker. Den första är den beredvillighet som Jesus Kristus visade alla dem som sökte honom [...] Hans hjärta var överväldigat av ett förfärande motstånd, alla lidelser rasade i hans inre, hela hans väsen var i uppror, och tvärs igenom

alla dessa våndor, alla dessa frestelser, var hjärtat inriktat mot Gud. Han avviker inte det minsta från den rätta vägen, han riskerar aldrig att förlora det minsta av det som dygden – den allra högsta dygden – inger honom att eftersträva [...] Det andra är detta hjärtas bemötande av Judas, den som förrådde honom, av apostlarna som lättvindigt övergav honom, av prästerna och andra anstiftare av förföljelsen mot honom. Det är uppenbart att allt detta i honom inte framkallade minsta känsla av hat eller vrede [...] Jag ser framför mig detta hjärta: ett hjärta utan bitterhet, utan hämndbegär, fullt av ömhet mot sina fiender.¹²¹

Den helige Charles de Foucauld och den heliga Thérèse av Jesusbarnet

129. Den helige Charles de Foucauld och den heliga Thérèse av Jesusbarnet kom – utan att ha några sådana syften – att omskapa vissa aspekter av andakten till Kristi hjärta, och de hjälpte oss därmed att förstå den i en djupare evangelisk anda. Låt oss nu undersöka hur denna andakt tog uttryck i deras liv. I följande kapitel skall vi återkomma till dem för att belysa den klart utåtriktade dimensionen som de båda tillförde denna andaktsform.

Iesus caritas

130. Charles de Foucauld brukade besöka det heliga Sakramentet tillsammans med sin kusin, Marie de Bondy. En dag visade hon honom en bild av Jesu hjärta.¹²² Kusinen spelade en avgörande roll för Charles omvändelse, något som han själv har erkänt: »Eftersom Gud gjorde er till det första redskapet för sin barmhärtighet

gentemot mig tog allt sin början hos er. Hade ni inte omvänt mig, fört mig till Jesus och undervisat mig steg för steg, brev för brev, om allt som är heligt och rätt, var skulle jag då befinna mig i dag?»¹²³ Det som Marie väckte i honom var en intensiv känsla för Jesu kärlek. Detta var det väsentliga, och det var centrerat kring andakten till Jesu hjärta, i vilket han mötte gränslös kärlek: »Låt oss förtrösta på den oändliga kärleken hos honom vilkens hjärta jag genom er lärde känna.«¹²⁴

131. Senare hjälpte hans andlige vägledare, abbé Henri Huvelin, Charles att fördjupa sin förståelse för de ovärderliga hemligheterna i »detta heliga hjärta om vilket ni så ofta talade till mig«.¹²⁵ Den 6 juni 1889 invigde Charles sig själv till Jesu hjärta, i vilket han fann en kärlek utan gräns. Han sade till Kristus: »Du har slösat så många välgärningar på mig att jag skulle verka otacksam gentemot ditt hjärta om jag inte trodde att det skulle vara berett att skänka mig allt som är gott, om så det allra högsta, och att din kärlek och din frikostighet är oändliga.«¹²⁶ Han blev senare eremit med tillnamnet »av Jesu hjärta«.¹²⁷

132. Den 17 maj 1906, samma dag som broder Charles, som då var ensam, inte kunde fira mässan, skrev han angående sitt löfte »att låta Jesu hjärta leva i mig, så att det inte längre är jag som lever utan Jesu hjärta som lever i mig, så som han levde i Nasaret.«¹²⁸ Hans vänskap med Jesus, hjärta till hjärta, var allt annat än en privat form av fromhet. Det inspirerade honom till det asketiska liv han levde i Nasaret, buret av längtan att efterlikna Kristus och att alltmer omdanas av honom. Hans kärleksfulla andakt till Jesu hjärta hade en konkret inverkan på hans livsstil, och hans liv i Nasaret närdes av hans personliga relation till Kristi hjärta.

Den heliga Thérèse av Jesusbarnet

133. Alldeles som den helige Charles de Foucauld var den heliga Thérèse av Jesusbarnet influerad av den stora andaktsväckelse som svepte över Frankrike på 1800-talet. Abbé Almire Pichon, hennes familjs själavårdare, betraktades som en hängiven apostel för Jesu hjärta. En av hennes systrar tog som ordensnamn »syster Marie av Jesu hjärta«, och klostret som Thérèse trädde in i var helgat åt Jesu hjärta. Hennes andakt har likväl vissa distinkta drag jämfört med tidens vanliga fromhetstyp.

134. När Thérèse var femton kunde hon tala om Jesus som en »vars hjärta slår i takt med mitt eget«. ¹²⁹ Två år senare, skrev hon i ett brev, apropå bilden av hjärtat krönt med en törnekrona:

Du vet, för min del ser jag inte Jesu hjärta på samma sätt som alla andra. Jag tänker att min brudgums hjärta är enbart för mig såsom mitt är enbart för honom och då talar jag till honom ensam, i det ljuva möte från hjärta till hjärta, medan jag väntar på att en dag få skåda honom ansikte mot ansikte. ¹³⁰

135. I ett av sina poem uttrycker Thérèse meningen med sin andakt, som hade mer att göra med vänskap och tillit än med förlitan på egna uppoffringar:

Jag behöver ett hjärta, brinnande av ömhet,
som utan återvändo är mitt stöd,
som älskar allt i mig, också min svaghet ...
Som aldrig lämnar mig, dag eller natt [...]
Jag behöver en Gud som antar min natur,
som blir min broder och förmår att lida! [...]
Å, jag vet alltför väl att vår rättfärdighet
är värdelös i dina ögon [...]

För min del väljer jag, som skärseld,
din brinnande kärlek, du hjärta i min Gud!¹³¹

136. Den kanske viktigaste texten om man skall förstå Thérèses andakt till Kristi hjärta är det brev hon skrev tre månader före sin död till sin vän Maurice Bellière.

När jag ser hur Maria Magdalena går fram inför många gäster och tvättar fötterna på sin högt älskade Mästare med sina tårar och vidrör honom för första gången, då förstår jag att hennes hjärta har insett vilka avgrunder av kärlek och barmhärtighet som finns i Jesu hjärta, och fastän hon är syndare är hans hjärta inställt på att inte bara förlåta henne utan också att slösa den gudomliga förtrolighetens välsignelser på henne och lyfta henne upp till kontemplationens högsta höjder. Å, käre lille bror, ända sedan jag fick nåden att förstå också den kärlek som finns i Jesu hjärta, bekänner jag att den kastade ut all rädsla från mitt eget hjärta. Minnet av mina fel är förödmjukande och får mig att aldrig sätta min tilltro till min styrka som bara är svaghet, men det talar också till mig ännu mer om barmhärtighet och kärlek.¹³²

137. De moraliserande människor som vill hålla Guds barmhärtighet och nåd i strama tyglar kan förklara att Thérèse kunde säga detta därför att hon var ett helgon, men en vanlig människa kan inte säga detsamma. På det sättet reducerar de den underbara originaliteten i den heliga Thérèses spiritualitet, som avspeglar kärnan i evangeliet. Tyvärr finner vi ofta i vissa kristna kretsar ett försök att pressa in den helige Ande i förutbestämda ramar, för att kunna hålla allt under egen kontroll. Men denna förslagna kyrkolärare lyckas tysta dem och motsäger klart och tydligt deras inskränkta synpunkter med dessa ord: »Även om jag hade begått alla upptänkliga förbrytelser, så skulle jag ändå ha hyst samma

förtröstan. Jag känner att alla dessa skymfer bara skulle vara som en vattendroppe, som kastas i den glödande elden.«¹³³

138. Till syster Marie, som lovprisade Guds frikostiga kärlek, och som var beredd också på martyriet, svarade Thérèse i ett långt brev, som utgör en av milstolparna i spiritualitetens historia. Denna sida skulle läsas tusen gånger om på grund av sitt djup, sin klarhet och sin skönhet. Där hjälper Thérèse sin syster, Marie av Jesu hjärta, att undvika fromhetslivets fokusering på lidande, eftersom några hade framställt gottgörelsen främst i termer av att hopa försakelser och goda gärningar. Thérèse å sin sida framhåller tillförsikten som den största och främsta offergåva som Kristi hjärta finner behag i:

Mina önskningar att bli martyr är ingenting, det är inte de som ger mig den gränslösa förtröstan jag känner i hjärtat. Det är i själva verket de andliga rikedomarna som gör oss orättfärdiga om vi med välbehag uppehåller oss vid dem och tror de är något stort [...] Det som behagar [Jesus] är att se mig älska min litenhet och fattigdom, det är det blinda hopp jag har till hans barmhärtighet... Detta är min enda skatt [...] Om du vill känna glädje i lidandet och finna det lockande, då söker du din egen tröst [...] Förstå detta: för att älska Jesus och vara hans kärleks offer, ju svagare man är, utan önskningar och dygder, desto lämpligare är man för den förtärande och omdanande kärlekens verkan... Å, jag önskar jag kunde få dig att förstå vad jag känner! Det är förtröstan och inget annat än förtröstan som skall föra oss till kärleken.¹³⁴

139. I många av sina skrifter talar Thérèse om sin kamp mot former av spiritualitet som är överdrivet inriktade på mänsklig ansträngning, individuell förtjänst, frambärande av uppoffringar och utförande av vissa handlingar för att »vinna himlen«. För

henne består »förtjänster [...] inte i att åstadkomma eller ge mycket, utan snarare i att ta emot«. ¹³⁵ Låt oss än en gång läsa några av dessa djupt meningsfulla texter där hon understryker detta och framställer det som en enkel och snabb väg att inta Herrens hjärta.

140. Hon skriver till systemen Léonie:

Jag försäkrar dig att Gud är mycket bättre än du tror. Han nöjer sig med en blick, en suck av kärlek... För min del tycker jag att fullkomligheten är mycket lätt att utöva eftersom jag har förstått att det bara gäller att ta Jesus vid hjärtat... Tänk på ett litet barn som har förargat sin mor [...] Om barnet leende sträcker ut sina händer och säger: »Krama mig, jag skall inte göra om det.« Kan då mamman annat än att trycka det mot sitt hjärta och glömma bort de barnsliga dumheterna? Hon vet mycket väl att hennes kära lilla barn gör om dem vid första tillfälle, men det gör inget. Om den lilla då på nytt tar sin mamma vid hjärtat kommer hon inte att bli straffad. ¹³⁶

141. I ett brev till abbé Adolphe Foulland skriver hon:

Min väg är helt och hållet förtröstan och kärlek, jag förstår inte dem som är rädda för en Vän som är så full av ömhet. Ibland när jag läser vissa andliga traktater där strävan mot fullkomligheten framställs med tusentals olika hinder och hotad av en massa bländverk, då blir mitt fattiga lilla förstånd mycket fort uttröttat. Då stänger jag den lärda boken som bara spränger sönder mitt huvud och uttorkar mitt hjärta och jag tar istället fram den Heliga Skrift. Där blir allting klart för mig, fullkomligheten tycks mig lätt, jag ser att det räcker att erkänna sin intighet och att överlåta sig som ett barn i Guds famn. ¹³⁷

142. I ett annat brev liknar hon detta vid en förälders kärlek:

Så tror jag inte att faderns hjärta kan motstå barnets tillit, fadern känner ju hans uppriktighet och kärlek. Han vet att sonen mer än en gång kommer att göra om samma fel men han är alltid beredd att förlåta honom om sonen alltid tar honom vid hjärtat.¹³⁸

Återklanger inom Jesu sällskap

143. Vi har sett hur den helige Claude de la Colombière förenade den heliga Marguerite-Maries andliga erfarenhet med syftet i *Andliga övningar*. Jag tror att Jesu hjärtas ställning inom Jesu sällskap förtjänar några korta ord.

144. Jesu sällskaps spiritualitet har alltid varit att eftersträva »inre kännedom om Herren [...] så att jag älskar honom mer och följer honom«. ¹³⁹ Den helige Ignatius inbjuder oss i sina *Andliga övningar* att försätta oss själva inför evangeliet, som säger att »[Kristus] var sårad av lansen i sidan, och vatten och blod pumpade fram«. ¹⁴⁰ När reträttdeltagare betraktar den korsfäste Herrens sidosår, då föreslår Ignatius att de träder in i Kristi hjärta. Vi har alltså ett sätt att vidga vårt eget hjärta, ett sätt som föreslås av den som var en »affektionernas mästare«, för att använda den helige Pierre Favres ord i ett av hans brev till den helige Ignatius. ¹⁴¹ Pater Juan Alfonso de Polanco återgav samma uttryck i ett av sina brev till den helige Ignatius: »Han [kardinal Gasparo Contarini] insåg att han i fader Ignatius hade mött en affektionernas mästare.« ¹⁴² De samtal som den helige Ignatius föreslår är en väsentlig del av hans fostran av hjärtat, ty i dem känner och smakar vi med hjärtat ett evangeliskt budskap och samtalar om det med Herren. Den helige Ignatius säger oss att vi kan dela våra bekymmer med Herren och

söka hans råd. Alla som följer de andliga övningarna kan lätt se att de inbegriper en dialog, hjärta till hjärta.

145. Den helige Ignatius leder sina kontemplerationer till ett crescendo vid korsets fot och inbjuder reträttdeltagaren att fråga den korsfäste Herren med stor inlevelse, »liksom när en vän talar med en annan eller en tjänare med sin herre«, vad han eller hon måste göra för honom.¹⁴³ De andliga övningarna går vidare och kulminerar i »kontemplerationen för att nå kärlek«, något som ger anledning till tacksägelse och frambärande av »minnet, förståndet och viljan« till det hjärta som är källa och upphov till alla goda ting.¹⁴⁴ Denna inre kontemplation är inte frukten av vårt tänkande eller vår ansträngning, utan den är något som man ber om, som en gåva.

146. Samma erfarenhet inspirerade en rad av framstående jesuitpräster som uttryckligen talade om Jesu hjärta: den helige Francisco Borgia, den helige Peter Faber, den helige Alphonsus Rodriguez, pater Álvarez de Paz, pater Vincent Carafa, pater Kasper Druzbicki och otaliga andra. 1883 förklarade jesuiterna att »Jesu sällskap accepterar och mottar med överflödande glädje och tacksamhet det mest välkomna uppdraget de någonsin fått av vår Herre Jesus Kristus: att praktisera, främja och utbreda andakten till hans gudomliga hjärta«.¹⁴⁵ I september 1871 invigde pater Pieter Jan Beckx Jesu sällskap till Jesu hjärta, och pater Pedro Arrupe förnyade denna invigning 1972, som tecken på att detta utgör ett framträdande drag i jesuitordens liv, en övertygelse som han förklarade på följande sätt:

Jag önskar därför säga Jesu sällskap något som jag inte kan titta om. Alltsedan mitt novitiat har jag varit övertygad om att detta som vi kallar andakten till Jesu hjärta innehåller ett

symboliskt uttryck för vad som är det djupaste i den ignatianska spiritualiteten och som har en enastående verkningskraft – *ultra quam speraverint* – både för dess egen fullkomning och för dess apostoliska fruktbarhet. Jag hyser fortfarande denna övertygelse [...] I denna andakt möter jag en av de djupaste källorna till mitt inre liv.¹⁴⁶

147. När den helige Johannes Paulus II vädjade till »alla medlemmar av Jesu sällskap att visa ännu större iver i utbredandet av denna andakt, som mer än någonsin motsvarar vår tids förväntningar«, då gjorde han det därför att han kände igen den djupa förbindelsen mellan andakten till Kristi hjärta och den ignatianska spiritualiteten. Ty »önskan att innerligt lära känna Herren« och att »samtala med honom, hjärta till hjärta, är kännetecknet på den ignatianska andliga och apostoliska vitaliteten, tack vare *Andliga övningar*, och denna vitalitet är helt inriktad på att tjäna Guds hjärtas kärlek«. ¹⁴⁷

En lång tradition i det inre livet

148. Andakten till Kristi hjärta möter oss i många helgons andliga resa. De är helt olika varandra, och hos var och en av dem får denna devotion olika aspekter. Den helige Vincent de Paul brukade till exempel säga att det som Gud vill ha är hjärtat:

Gud ber först och främst om hjärtat – vårt hjärta – och det är detta som räknas. Hur kommer det sig att en människa som saknar rikedomar är mer förtjänstfull än den som äger mycket som han kan skänka bort. Därför att den som inget har gör det med större kärlek; och detta är det som Gud särskilt vill ha.¹⁴⁸

Detta betyder att man tillåter sitt hjärta att förenas med Kristi. »Vilken välsignelse skulle inte en syster hoppas på från Gud om hon gör sitt yttersta för att förena sitt hjärta med Herrens hjärta!«¹⁴⁹

149. Då och då frestas vi att betrakta detta kärlekens mysterium som en vördnadsvärd relik från det förflutna, en nobel spiritualitet lämpad för andra tider. Men då behöver vi ständigt påminna oss om vad en helig missionär en gång har sagt: »Detta gudomliga hjärta, som lät sig genomborras av fiendens lans för att låta sakramenten genom vilka kyrkan formats välla fram ur detta heliga sår, det har aldrig slutat att älska.«¹⁵⁰ Helgon i nyare tid, som den helige Pio av Pietrelcina, den heliga Teresa av Calcutta och många andra, har talat med djup devotion om Kristi hjärta. Här vill jag också nämna den heliga Faustyna Kowalskas erfarenheter, som på nytt har förklarat andakten till Kristi hjärta genom att understryka den uppståndne Herrens förhärligade liv och hans gudomliga barmhärtighet. Inspirerad av hennes erfarenheter och av den helige Józef Sebastian Pelczar (1842–1924)¹⁵¹ förknippade den helige Johannes Paulus II sina tankar om den gudomliga barmhärtigheten med andakten till Kristi hjärta:

Kyrkan tycks på särskilt sätt förkunna och vörda Guds barmhärtighet när hon vänder sig till Kristi hjärta. Det är i själva verket genom att närma sig Kristus i hans hjärtas mysterium som vi kan dröja vid denna punkt i uppenbarelsen av Faderns barmhärtiga kärlek, en uppenbarelse som utgjorde det centrala innehållet i Människosonens messianska uppdrag.¹⁵²

Den helige Johannes Paulus II talade också om Jesu hjärta i mycket personliga ordalag och bekände att »det har talat till mig ända sedan min ungdom«.¹⁵³

150. Den förblivande betydelsen av andakten till Kristi hjärta blir särskilt uppenbar i den evangelisationsverksamhet och utbildning som bedrivs av talrika manliga och kvinnliga kongregationer som har sina rötter i en djup kristologisk devotion. Att tala om dem alla skulle vara ett oändligt företag. Låt mig bara ta två exempel, valda slumpmässigt:

Grundaren [den helige Daniele Comboni] upptäckte i Jesu hjärtas mysterium kraftkällan till sitt missionsengagemang.¹⁵⁴

Fascinerade som vi är av Jesu hjärtas längtan vill vi att människor skall växa i värdighet som personer och som Guds barn. Vår utgångspunkt är evangeliet, med allt som detta begär av oss av kärlek, förlåtelse och rättvisa, och solidaritet med dem som är fattiga och föraktade av världen.¹⁵⁵

Likasa har de många helgedomarna invigda till Kristi hjärta världen runt fortsatt att vara en imponerande kraftcentral för bön och andlig iver. Till alla som på något sätt verkar inom dessa trons och kärlekens sfärer sänder jag min faderliga välsignelse.

Tröstens andakt

151. Kristi sidosår, källan med levande vatten, förblir öppen i Frälsarens uppståndna kropp. Det djupa sår som lanser skar och såren efter törnekronan, dessa bilder som vanligen förknippas med framställningarna av Jesu hjärta, är en oskiljaktig del av denna andakt, där vi betraktar Kristi kärlek. Han frambar sig själv ända till det yttersta som ett offer. Den uppståndne Herrens hjärta bär fortfarande på spåren av denna totala hängivelse, som innebar intensiva lidanden för vår skull. Det är därför naturligt att de

troende vill ge sitt gensvar, inte bara inför detta väldiga utflöde av kärlek utan också inför det lidande som Herren valde att utstå för kärlekens skull.

Med Jesus på korset

152. Det är på sin plats att vi återupptäcker en särskild aspekt av den spiritualitet som har åtföljt andakten till Kristi hjärta, nämligen en innerlig önskan att trösta detta hjärta. Här tar jag inte upp seden att »gottgöra« som jag tror bättre lämpar sig för den sociala dimensionen av denna andakt och som kommer att behandlas i nästa kapitel. Här vill jag i stället koncentrera mig på den längtan som ofta finns i de troendes hjärtan när de kärleksfullt betraktar Kristi lidandes mysterium och erfar det som ett mysterium som inte bara är något som återkallas i minnet utan tvärtom är närvarande i oss som en nåd, eller rättare sagt låter oss på mystiskt sätt närvara i det ögonblick då vi återlöstes. Om vi verkligen älskar Herren, hur skulle vi då inte önska att vi kunde trösta honom?

153. Påven Pius XI ville förankra denna speciella andakt i insikten att Kristi återlösnings mysterium genom Guds nåd överskrider alla gränser i tid och rum. På korset frambar Jesus sig själv för alla synder, inklusive de kommande, inklusive våra egna. På samma sätt överskrider de handlingar som syftar till att trösta honom tidens gränser och berör hans sårade hjärta.

Om Jesu själ blir bedrövad ända till döds, också på grund av våra synder som han redan förutsåg, då kan man inte betvivla att han samtidigt fann viss tröst i vår likaledes förutsedda vilja att trösta honom i det ögonblick då *en ängel från himlen visade sig för honom* (Luk 22:43) för att hans hjärta, som var betryckt av bävan och ångest, skulle känna tröst. Och på detta

undersamma men verkliga sätt kan vi och bör vi också nu trösta detta allraheligaste hjärta, som hela tiden såras av tanklösa människors synd.¹⁵⁶

Hjärtats skäl

154. Det kan synas som om denna aspekt av andakten till Jesu hjärta saknar en fast teologisk grund. Men hjärtat har sina skäl. Här uppfattar *sensus fidelium* något hemlighetsfullt som går bortom den mänskliga logiken och som inser att Kristi lidande inte bara är en händelse i det förflutna utan något som vi kan delta i genom tron. Meditationen över Kristi självutgivelse på korset innesluter för den kristna fromheten något mer än bara en återerinring. Detta har en solid teologisk grund.¹⁵⁷ Vi kan också tillägga erkännandet av våra synder, som Jesus bar på sina sargade skuldror, och vår oförmåga att svara på denna tidlösa kärlek som alltid är oändligt mycket större.

155. Vi kan också fråga oss hur vi skall be till livets Herre, uppstånden från de döda och regerande i härlighet, medan vi samtidigt tröstar honom i hans lidande. Här behöver vi förstå att hans uppståndna hjärta bevarar sitt sår som ett konstant minne, och att nådens verkningar gör det möjligt att erfara något som inte är inskränkt till ett visst ögonblick i det förflutna. När vi betänker detta finner vi att vi är inbjudna att slå in på en mystisk stig som ligger bortom våra tankars gränser men ändå är fast grundad i Guds ord. Påve Pius XI förklarar:

Hur kan dessa tröstande handlingar ha någon verkan nu, när Kristus redan råder i himlens salighet? Som svar på denna fråga kan man anföra den helige Augustinus ord som är synnerligen

träffande: »Visa mig någon som älskar, så kommer han att förstå vad jag säger«. Var och en som är buren av en stark kärlek till Gud och som ser tillbaka på det förflutna kan dröja i meditation över Kristus och se honom i hans kamp för människan, i hans sorg och utomordentliga lidande, när han »för oss människor och för vår frälsnings skull« är nästintill förintad av sorg, ångest och skymford, ja »sargad för våra synders skull«, men helar oss genom dessa sina sår. Ju mer en troende begrundar alla dessa ting, desto tydligare blir det att människosläktets synder, var de än är begångna, var anledningen till att Kristus utlämnades i döden.¹⁵⁸

156. Pius XI:s ord förtjänar allvarlig begrundan. När Skriften säger att de troende som inte lever i överensstämmelse med sin tro *korsfäster Guds Son en andra gång* (Heb 6:6), eller när Paulus uppför sina lidanden för andras skull och säger: *Vad som ännu fattas i Kristi lidanden, det lider jag i mitt eget kött* (Kol 1:24), eller när Kristus i sitt lidande ber inte bara för sina dåtida lärjungar utan också *för alla som genom deras ord tror på mig* (Joh 17:20) – då utmanar alla dessa utsagor vårt sätt att tänka. De visar oss att det inte är möjligt att helt skilja det förflutna från det närvarande, hur svårt vår tanke än har att förstå det. Evangeliet skrevs i all sin rikedom inte bara för vår andäktiga meditation utan också för att låta oss erfara dess verklighet i det vi utför i kärlek och i vårt inre liv. Detta är förvisso sant när det gäller Kristi döds och uppståndelses mysterium. Skillnaden i tid som vi uppfattar i tanken tycks göra oss oförmögna att omfatta hela fullheten i trons erfarenhet, som dock är grunden både för vår förening med Kristus i hans lidande och för styrkan, trösten och vänskapen med honom i hans nuvarande liv i uppståndelsens härlighet.

157. Vi ser alltså att påskmysteriet är en enhet av dessa två oskiljaktiga och ömsesidigt berikande aspekter. Detta enda mysterium, som av nåd är närvarande i båda dessa dimensioner, är garantin för att det lidande som *vi* genomgår och uppoffrar till Kristus för att trösta honom blir belyst och förvandlat av ljuset från hans kärleks påsk. I vårt eget liv tar vi del i detta mysterium, därför att Kristus själv valde att ta del i detta vårt liv. Han önskade att han, som är huvudet, först skulle erfara vad han senare skulle erfara i sin kropp, som är kyrkan: både våra sår och vår tröst. När vi lever i Guds nåd blir detta ömsesidiga delande en andlig erfarenhet som vi gör. Med ett ord: den uppståndne Herren förenar oss hemlighetsfullt med sitt lidande genom verkan av sin nåd. De troendes hjärtan, som erfar uppståndelsens glädje och samtidigt känner längtan att delta i Herrens lidande, förstår detta. De längtar efter att delta i hans lidande genom att frambära sina egna lidanden, sin kamp, sina besvikelser och sina rädslor, detta som är en del av deras liv. Men den erfarenheten gör dem inte till isolerade individer, eftersom deras lidande också är en delaktighet i de lidanden som Kristi mystiska kropp, Guds heliga vandringsfolk, genomgår, vilka är ett deltagande i Kristi lidanden i alla tider och på alla platser. Denna fromma vilja att trösta Kristus är alltså ingalunda ahistorisk och abstrakt: den blir kött och blod i kyrkans pilgrimsvandring genom historien.

Styngnet i hjärtat

158. Den naturliga längtan att vilja trösta Kristus, som börjar med vår sorg när vi betraktar vad han har utstått för vår skull, växer när vi ärligt erkänner våra dåliga vanor, våra fixa idéer, våra böjelser, vår svaga tro, våra fåfänga mål och, jämte verksynderna, våra

hjärtans misslyckande att svara mot Herrens kärlek och plan för vårt liv. Denna erfarenhet blir något renande, därför att kärleken behöver renas i tårar som till slut ger oss större längtan efter Gud och dämpar självupptagenheten.

159. På detta sätt ser vi att ju större vår längtan att trösta Herren är, desto djupare blir vår ärliga känsla av »förkrosselse« (*compunctio*). Denna är

inte en känsla av skuld som gör oss nedslagna eller besatta av vår egen ovärdighet, utan den är ett hälsosamt »styng« som renar och helar vårt hjärta. När vi väl har erkänt vår synd kan hjärtat öppnas för den helige Andes verkan, källan med det levande vattnet som väller upp inom oss och framkallar tårar i ögonen [...] Detta är inte en gråt i självömkan, som vi så ofta frestas att ägna oss åt [...] Att gråta dessa tårar av förkrosselse betyder att allvarligt ångra att vi har bedrivit Gud med våra synder, erkänna att vi alltid står i skuld till Gud [...] Liksom vattendroppar kan urholka stenen, så kan tårar långsamt mjuka upp förhårdade hjärtan. Här ser vi sorgens mirakel, den »hälsosamma sorg« som skänker stor frid [...] *Compunctio* är alltså inte vår egen prestation utan en nåd, och som sådan måste den sökas i bön.¹⁵⁹

Detta betyder »att bönfalla om smärta med den smärtfyllda Kristus, nedbrutenhet med den nedbrutne Kristus, tårar och inre pina över så mycken pina som Kristus utstod för min skull«.¹⁶⁰

160. Jag vädjar därför om att ingen skall se ner på den brinnande andakten som Guds heliga folk ägnar sig åt och som i folkfromheten består i att trösta Kristus. Jag vill också uppmuntra alla att tänka efter huruvida det kan vara något långt mer rimligt, sant och vist i vissa uttryck för kärlek som söker att trösta Herren än i de

kyliga, distanserade, avvägda och formella akter av kärlek som ibland praktiseras av dessa som påstår sig ha en mer reflekterande, sofistikerad och mogen tro.

Själva tröstade för att kunna trösta andra

161. När vi betraktar Kristi hjärta och hans överlåtelse ända in i döden, då känner vi stor tröst. Sorgen i vårt hjärta ger vika för total tillförsikt, som till slut utmynnar i tacksamhet, ömhet, frid. Det som alltid förblir är Kristi kärlek som råder i vårt liv. Förkrosselsen är därmed »inte en källa till ängslan, utan den ger lättnad åt själen, eftersom den fungerar som balsam på syndens sår och just där bereder oss att ta emot Herrens smekning«. ¹⁶¹ Våra lidanden förenas med Kristi lidanden på korset. Om vi tror att nåden kan överbrygga alla avstånd, då betyder detta att Kristus genom sina lidanden har förenat sig med sina lärjungar i alla tider och på alla platser. På detta sätt kan vi, närhelst vi uthärdar lidande, också erfara den innerliga trösten att veta att Kristus lider med oss. När vi vill trösta honom blir vi själva tröstade.

162. Men vid någon punkt i vår kontemplation skall vi likaså höra Herrens enträgna vädjan: *Trösta, trösta mitt folk* (Jes 40:1). Som den helige Paulus säger tröstar oss Gud så att vi med den tröst vi själva får av Gud kan trösta var och en som har det svårt (2 Kor 1:4).

163. Detta utmanar oss att söka en djupare förståelse för gemenskapsaspekten, den sociala och utåtriktade dimensionen i all autentisk andakt till Kristi hjärta. För även om Kristi hjärta leder oss till Fadern, så sänder det oss också ut till våra bröder och systrar. I de frukter av vårt tjänande, vårt syskonskap och vår

mission som Kristi hjärta inspirerar till i vårt liv blir Faderns vilja utförd. På det sättet är cirkeln sluten: *Min Fader förhärligas när ni bär rik frukt* (Joh 15:8).

V

KÄRLEK FÖR KÄRLEK

164. Hos den heliga Marguerite-Marie Alacoques andliga erfarenheter möter vi, jämte en glödande kärleksförklaring till Jesus Kristus, en djupt personlig och utmanande inbjudan att anförtro våra liv åt Herren. Vetskapen att vi är älskade och vår fullkomliga förtröstan på denna kärlek förminskar på intet sätt vår längtan att ge ett frikostigt svar, trots vår svaghet och våra många tillkortakommanden.

En klagosång och en bön

165. I början av den andra stora uppenbarelsen för den heliga Marguerite-Marie talade Jesus om den sorg han känner därför att hans stora kärlek till människorna besvaras med »inget annat än otacksamhet och ligkiltighet«, »kyla och förakt«. Och detta, fortsätter han, »är mer plågsamt för mig än allt jag uthärdade under mitt lidande«. ¹⁶²

166. Jesus talade om sin törst efter kärlek, och han avslöjade att hans hjärta inte är ligkiltigt för hur vi besvarar denna törst. Med hans ord: »Jag törstar, men med en törst så brinnande efter att bli älskad av människorna i det allraheligaste Sakramentet, en törst som förtär mig. Och jag har inte mött någon som anstränger sig att släcka min törst så som jag önskar och att återgälda min kärlek.« ¹⁶³ Jesus ber om kärlek. När ett troende hjärta har förstått detta blir dess spontana svar kärlek, inte en önskan att utföra mångfaldiga

uppoftningar eller enbart återgälda en tung förpliktelse: »Jag tog emot överflödande nådegåvor av Guds kärlek, och jag kände mig tvungen att besvara några av dem och att besvara kärlek med kärlek.«¹⁶⁴ Som min företrädare Leo XIII påpekade, nödgas oss Kristi kärlek genom bilden av Jesu hjärta att »återgälda kärlek med kärlek«.¹⁶⁵

Att utsträcka Kristi kärlek till våra bröder och systrar

167. Vi behöver än en gång öppna Guds ord, och när vi gör det inser vi att vårt bästa svar på Kristi hjärtas kärlek är att älska våra bröder och systrar. Det finns inget bättre sätt för oss att återgälda kärlek med kärlek. Skriften gör detta fullkomligt klart:

Vad ni har gjort för någon av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig (Matt 25:40).

Hela lagen sammanfattas i detta enda bud: Du skall älska din nästa som dig själv (Gal 5:14).

Vi vet att vi har gått över från döden till livet, ty vi älskar våra bröder. Den som inte älskar är kvar i döden (1 Joh 3:14).

Ty den som inte älskar sin broder, som han har sett, kan inte älska Gud, som han inte har sett (1 Joh 4:20).

168. Kärlek till våra bröder och systrar är inte bara en frukt av våra egna ansträngningar; det kräver en förvandling av det själviska hjärtat. Denna insikt gav upphov till den ofta upprepade bönen: »Jesus, dana våra hjärtan efter ditt hjärta.« Den helige Paulus vädjade för sin del till sina åhörare inte att be om kraft till goda

gärningar utan att låta *det sinnelag råda hos er som också fanns hos Kristus Jesus* (Fil 2:5).

169. Vi behöver påminna oss om att i det romerska imperiet hade många fattiga, utlänningar och andra i samhällets marginal blivit bemötta med respekt, vänlighet och omtanke av de kristna. Detta förklarar varför kejsar Julianus »Avfällingen« i ett av sina brev medgav att ett skäl till att de kristna respekterades och efterliknades var den hjälp de gav åt fattiga och främlingar, vilka vanligtvis ignorerades eller bemöttes med förakt. För Julianus var det oacceptabelt att de kristna som han föraktade »förutom att ge mat åt sina egna också underhåller de fattiga och behövande, som inte får någon hjälp av oss«.¹⁶⁶ Kejsaren insisterade på behovet att grunda välgörenhetsinrättningar för att tävla med de kristna motsvarigheterna och att på detta sätt vinna samhällets aktning: »I varje stad skall det upprättas många platser för inkvartering så att immigranter kan komma i åtnjutande av vår välgörenhet [...] och vänja grekerna vid sådana barmhärtighetsverk«.¹⁶⁷ Julianus lyckades inte i sina avsikter, säkert därför att det inte fanns någon grundläggande övertygelse liknande den kristna kärleken som visade aktning för varje människas unika värdighet.

170. Genom att solidarisera sig med samhällets understa skikt (jfr Matt 25:31–46)

kom Jesus med den stora nyheten om att erkänna alla människors värdighet – även, och i synnerhet, personer som ansetts »ovärdiga«. Denna nya princip i mänsklighetens historia har förvandlat världen. Den betonar att individer rentav är mer »värda« vår respekt och kärlek när de är svaga, föraktade och lidande, ibland så till den grad att de förlorar sin mänskliga »form«. Den har gett liv åt inrättningar som tar hand om dem

som befinner sig i svåra situationer, till exempel övergivna barn, föräldralösa, äldre som saknar omsorg, psykiskt sjuka, personer med obotliga sjukdomar eller allvarliga missbildningar och personer som lever på gatan.¹⁶⁸

171. Om vi betraktar Herrens genomstungna hjärta, som *tog våra sjukdomar, och [...] lyfte av oss våra plågor* (Matt 8:17), blir också vi inspirerade till större uppmärksamhet på andras lidande och behov, och vi styrks i våra ansträngningar att medverka i hans befrielseverk som redskap att sprida hans kärlek.¹⁶⁹ När vi mediterar över Kristi självutgivelse för oss alla inställer sig naturligt frågan varför inte vi skulle vara beredda att ge våra liv för andra: *Genom att Jesus gav sitt liv för oss har vi lärt känna kärleken. Också vi är skyldiga att ge vårt liv för bröderna* (1 Joh 3:16).

Återklanger i spiritualitetens historia

172. Detta band mellan andakten till Jesu hjärta och engagemanget för våra bröder och systrar har varit en konstant i den kristna spiritualitetshistorien. Lås oss här betrakta några få exempel.

Att vara en källa som andra kan dricka ur

173. Om vi startar med Origenes har olika kyrkofäder begrundat orden i Joh 7:38 – *ur hans inre skall flyta strömmar av levande vatten* – som syftar på dem som har druckit av Kristus, kommit till tro på honom. Vår förening med Kristus är inte menad enbart som något som tillfredsställer den egna törsten, utan det skall också göra oss till källor med levande vatten för andra. Origenes skrev att Kristus uppfyller sitt löfte genom att låta strömmar av levande

vatten välla upp inom oss: »Människosjälén, som är skapad till Guds avbild, kan själv innehålla och utgjuta källor, strömmar och floder.«¹⁷⁰

174. Den helige Ambrosius gav rådet att dricka djupt av Kristus, »för att denna vattenkälla skall flöda över i dig med evigt liv«.¹⁷¹ Marius Victorinus var övertygad om att den helige Ande hade skänkt sig själv i sådant överflöd att »vemhelst som tar emot honom blir ett hjärta som låter strömmar av levande vatten flöda«.¹⁷² Den helige Augustinus såg denna ström flyta ur den troende i form av välvilja.¹⁷³ Den helige Thomas av Aquino hävdade att den som »skyndar att dela med sig av de nådegåvor han fått av Gud, ur hans hjärta flyter levande vatten«.¹⁷⁴

175. Fastän »det offer som framburits i troende lydnad på korset innebär en fullkomligt överflödande och oändlig gottgörelse för människosläktets synder«¹⁷⁵ fortsätter kyrkan, som är född ur Kristi hjärta, att dela ut frukterna av detta enda återlösande lidande, i varje tid och på varje plats, vilket leder människor till omedelbar förening med Herren.

176. I kyrkans hjärta kan Marias medlarskap, som vår förebedjerska och moder, endast förstås som »en delaktighet i denna enda källa, Kristi eget medlarskap«,¹⁷⁶ den ende Förmedlarens. Av den anledningen »tvekar kyrkan inte att bekänna Marias underordnade roll«.¹⁷⁷ Andakten till Marie hjärta leder på intet sätt bort från den unika tillbedjan som tillkommer Kristi hjärta, utan stärker den: »Marias funktion som mänsklighetens moder fördunklar eller förminskar ingalunda denna Kristi unika förmedling utan visar tvärtom dess styrka.«¹⁷⁸ Tack vare de överflödande nådegåvor som strömmar ur Kristi öppnade sida blir kyrkan, jungfru Maria och

de troende, var på sitt sätt, själva strömmar av levande vatten. På detta sätt bevisar Kristus sin härlighet i och genom vår litenhet.

Syskonskap och mystik

177. Den helige Bernhard kallar oss till förening med Kristi hjärta. Han pekar på hur rik denna andakt är och hur den inbjuder till omvändelse grundad på kärlek. Bernhard trodde att våra känslor, som hålls i njutningarnas ledband, ändå kan omformas och befrias, inte av blind lydnad mot ett bud utan som svar på Kristi ljuvliga kärlek. Det onda besegras av det goda, det erövrar av kärlekens blomning:

Älska Herren din Gud med allt ditt hjärtas fulla och djupa känsla. Älska honom med full och medveten uppmärksamhet. Älska honom av all din kraft, så mycket att du inte ens skulle vara rädd att dö för honom [...] Din känsla för Herren Jesus borde vara både ljuvlig och innerlig, som en motkraft till det sensuella livets lockelser. Sötma besegrar sötma, som en spik driver ut en annan.¹⁷⁹

178. Den helige François de Sales blev särskilt tagen av Jesu ord *lär av mig, som har ett milt och ödmjukt hjärta* (Matt 11:29). Vi kan »stjäla« Herrens hjärta också med de enklaste och mest vardagliga ting.

De som vill tjäna honom på rätt sätt skall vara uppmärksamma inte bara på upphöjda och viktiga ting, utan på det obetydliga och enkla, eftersom vi kan vinna hans hjärta och kärlek på båda dessa sätt [...] Jag menar sådant som varje dags tålmodighet med huvudvärk, tandvärk, svår förkylning, makens eller makans tröttsamma egenheter, ett sönderslaget glas, en borttappad ring,

näsduk, handske, grannens hångryn, ansträngningen att lägga sig tidigare för att kunna gå upp tidigare för bön och kommunion, den lilla blyghet som några känner för att öppet uppfylla sina religiösa plikter [...] Var säker på att alla dessa obehag, hur små de än är, i hög grad behagar Gud om de uthärdas med kärlek.¹⁸⁰

Men sist och slutligen visar sig vårt svar på Kristi hjärtas kärlek i kärleken till nästan:

En kärlek som är fast, beständig, orubblig, obekymrad om småttigheter eller människors ställning i livet, oföränderlig trots livets skiften och andras motstånd [...] Vår Herre älskar oss oavbrutet, står ut med våra många brister och fel. Av precis den anledningen måste vi göra samma sak med våra bröder och systrar: aldrig sluta att stå ut med dem.¹⁸¹

179. Den helige Charles de Foucauld sökte efterlikna Jesus genom att leva och handla som han, i en ständig strävan att göra vad Jesus skulle ha gjort i hans ställe. Bara genom att förvandlas till samma sinnelag som Kristi hjärtas kunde han nå det målet. Här ser vi också vad som menas med »kärlek för kärlek«. Med hans egna ord: »Jag önskar mig lidanden för att kunna återgälda kärlek med kärlek, att efterlikna honom [...] att gå in i hans verk, att frambära mig själv med honom, i den intighet jag är, som offer, som offergåva för människornas helgelse.«¹⁸² Önskan att vidareföra Jesu kärlek, hans utåtriktade verksamhet bland de fattigaste och de mest bortglömda i världen, ledde honom att anta orden *Iesus caritas* som valspråk tillsammans med symbolen Kristi hjärta krönt av ett kors.¹⁸³ Detta var inte något lätt beslut: »Av alla krafter försöker jag att visa och bevisa för dessa de minsta att vår religion inte är något annat än kärlek och broderskap, och att dess emblem är ett hjärta.«¹⁸⁴ Han ville slå sig ner i Marocko tillsammans med andra bröder »i

Jesu hjärtas namn«. ¹⁸⁵ På det sättet kunde hans evangeliserande verksamhet nå ut: »Våra brödraskap måste utstråla kärlek, sådan den strålar ut från Jesu hjärta.« ¹⁸⁶ Denna längtan gjorde honom steg för steg till »allas broder«. När han lät sig omskapas av Kristi hjärta sökte han rymma hela mänsklighetens lidanden i sitt broderliga hjärta: »Vårt hjärta måste som Jesu hjärta omfatta alla människor.« ¹⁸⁷ »Kärleken till människorna i Jesu hjärta, den kärlek som visade sig i hans lidandeshistoria, det är vad vi måste visa alla människor.« ¹⁸⁸

180. Abbé Henri Huvelin, den helige Charles de Foucaulds själasörjare, gjorde denna iakttagelse: »När Herren bor i hjärtat ingjuter han sådana känslor och når ut till de ringaste av våra bröder och systrar. Sådant var hjärtat hos den helige Vincent de Paul [...] När Herren lever i en prästs själ, låter han prästen nå ut till de fattiga.« ¹⁸⁹ Det är viktigt att förstå att den helige Vincents apostoliska iver, sådan fader Huvelin beskriver det, också närdes av hans devotion till Kristi hjärta. Den helige Vincent vädjade till sina bröder »att i Kristi hjärta finna ord av tröst för den stackars sjuke«. ¹⁹⁰ Om det ordet skall vara övertygande, måste vårt eget hjärta först ha omskapats av Kristi hjärtas kärlek och ömhet. Den helige Vincent upprepade ofta sin övertygelse i sina predikningar och sina råd, och det blev också ett utmärkande drag i hans kongregations konstitutioner:

Vi kan ägna stor kraft åt att lära oss den läxa som Kristus har gett oss: *lär av mig, som har ett milt och ödmjukt hjärta*. Vi måste komma ihåg att han själv sade att de ödmjuka skall ärva jorden. Om vi utgår från detta kommer vi att vinna människorna så att de vill omvända sig till Herren. Det kommer inte att hända om vi behandlar folk hårt eller bryskt. ¹⁹¹

Gottgörelse: att bygga på ruinerna

181. Allt det vi sagt hittills låter oss i ljuset av Guds ord förstå den egentliga meningen i den »gottgörelse« mot Kristi hjärta som Herren väntar sig av oss, konsten att »uppoffa« med hjälp av hans nåd. Den frågan har diskuterats mycket, men den helige Johannes Paulus II har gett oss ett klart svar som kan vägleda kristna i dag till en anda av gottgörelse i nära anslutning till evangelierna.

Den sociala innebörden i gottgörelse mot Kristi hjärta

182. Den helige Johannes Paulus har förklarat att genom att tillsammans överlåta oss till Kristi hjärta »kan den hett efterlängttade kärlekens civilisation, Kristi hjärtas kungadöme, byggas på ruinerna av hat och våld«, och detta är »den sanna gottgörelse som Frälsarens hjärta efterfrågar«.¹⁹² I förening med Kristus, mitt i de ruiner som vi genom våra synder har lämnat efter oss i denna värld, kallas vi att bygga en kärlekens civilisation. Det är vad som menas med att gottgöra, så som Kristi hjärta vill att vi skall göra. Mitt i den förödelse som det onda vållat önskar Kristi hjärta att vi samverkar med honom för att återställa godheten och skönheten i världen.

183. Varje synd skadar kyrkan och samhället. I den meningen kan »varje synd otvetydigt ses som en social synd«, och detta gäller framför allt de synder som »genom sin själva natur skadar ens nästa«.¹⁹³ Den helige Johannes Paulus II förklarade att upprepningen av sådana synder mot andra ofta bildar »syndens strukturer« som har verkningar på folkens utveckling.¹⁹⁴ Ofta är detta en del av en mentalitet som betraktar själviskhet och likgiltighet som något normalt och rimligt. Detta orsakar socialt utanförskap: »Ett

samhälle blir alienerat när formerna för dess sociala organisation, produktion och konsumtion gör det allt svårare att ge av sig själv och att skapa solidaritet mellan människor.«¹⁹⁵ Det är inte bara en moralisk norm som förpliktar oss att avslöja och motstå sådana sociala strukturer av alienation och att understödja sådana ansträngningar i samhället som återställer och konsoliderar det allmänna bästa. Det är snarare vårt »hjärtas omvändelse« som »förpliktar oss«¹⁹⁶ att ställa dessa sociala strukturer till rätta. Det är vårt svar på Jesu hjärtas kärlek, som lär oss att återgälda den med vår.

184. Just därför att gottgörelse i evangeliets anda har denna vitala sociala dimension, måste vårt handlande i kärlek, tjänande och försoning inspireras, motiveras och få sin kraft av Kristus, om det verkligen skall bli verkningsfullt. Den helige Johannes Paulus II anmärkte också att »för att bygga en kärlekens civilisation«¹⁹⁷ behöver vår värld i dag Kristi hjärta. Kristen gottgörelse kan inte förstås som ett hopande av yttre gärningar, hur nödvändiga och ibland beundransvärda dessa än är. De behöver en »mystik«, en själ, en mening som ger dem styrka, driv och tidlös kreativitet. De behöver det liv, den eld och det ljus som strålar ut från Kristi hjärta.

Läka sårade hjärtan

185. Inte heller är yttre gottgörelse tillräcklig, vare sig för världen eller för Kristi hjärta. Om var och en av oss betänker sina egna synder och deras verkan på andra, då kommer vi att inse att detta att ställa till rätta den skada som tillfogats världen också kräver en önskan att läka sårade hjärtan varhelst den svåraste skadan har skett och smärtan gör som mest ont.

186. En anda av gottgörelse

leder oss till hoppet om att varje sår kan läkas, hur djupt det än är. Fullkomlig läkedom kan ibland verka omöjlig, som till exempel när saker eller älskade människor för alltid är borta, eller när situationer har blivit ohjälpligt definitiva. Ändå är en avsikt att göra bot, och att göra det på ett konkret sätt, väsentlig för att åstadkomma försoning och att återvinna hjärtats frid.¹⁹⁸

Skönheten i bönen om förlåtelse

187. Goda föresatser förslår inte. Det måste till en inre längtan som finner uttryck i yttre handling.

Gottgörelse, om den är kristen, och om den skall kunna beröra den sårade människans hjärta och inte bara vara en akt av kommutativ rättvisa, förutsätter två krävande ting: att vi bekänner vår skuld och ber om förlåtelse [...] Längtan efter gottgörelse uppstår genom ett ärligt medgivande att man har handlat fel mot en broder eller syster, och genom en djup och uppriktig insikt att kärleken har åsidosatts.¹⁹⁹

188. Vi får aldrig tänka att vår syndabekännelse inför andra är något som förminskar eller skadar vår mänskliga värdighet. Tvärtom, den kräver att vi upphör med allt självbedrägeri och att vi erkänner att vårt förflutna är som det är, fläckat av synd, i synnerhet i de fall där vi skadat våra bröder och systrar. »Att anklaga sig själv är en del av den kristna visheten [...] den behagar Herren, eftersom Herren godtar ett förkrossat hjärta.«²⁰⁰

190. En del av denna gottgörelsens anda är vanan att be våra bröder och systrar om förlåtelse, något som bevisar storsinnet mitt i all

mänsklig svaghet. Att be om förlåtelse är ett sätt att hela relationer, eftersom detta

återupptar dialogen och visar viljan att återställa den broderliga kärlekens band [...] Det berör hjärtat på vår broder och syster, ger tröst och uppmuntrar lusten att ge den förlåtelse som begärs. Även om det ohjälpligt förlorade inte kan återskapas helt, kan kärleken alltid återfödas och göra förlusten uthärdlig.²⁰¹

190. Ett hjärta som är förmöget att känna styngnet kommer att växa i syskonskap och solidaritet. I annat fall »regredierar vi och åldras i vårt inre«, men om »vår bön blir enklare och djupare, grundad på tillbedjan och häpnad i Guds närvaro, då växer vi och mognar. Vi blir mindre fästa vid oss själva och mera fästa vid Kristus. När vi gjorts fattiga i anden, leds vi närmare de fattiga, dessa som är dyrbarast i Guds ögon«.²⁰² Detta leder också till en verklig vilja till gottgörelse, därför att »de som känner styngnet i hjärtat kommer också att känna sig alltmer som syskon till alla världens syndare; de lägger bort alla inbillade föreställningar om sin egen överlägsenhet och alla hårda domar, de fylls med en brinnande vilja att visa kärlek och gottgörelse«.²⁰³ Solidaritetskänslan, grundad i hjärtestyngnet, möjliggör också att försoning kan äga rum. En person som är i stånd att känna styngnet i hjärtat

begråter sina synder snarare än känner vrede och harm över sina bröders och systrars felsteg. Här sker ett slags vändning, när den naturliga instinkten att ha överseende med sig själv och vara oböjlig gentemot andra vänds upp och ner genom Guds nåd, och vi blir stränga mot oss själva och barmhärtiga mot de andra.²⁰⁴

Gottgörelse: Kristi hjärta vidgas

191. Det finns också en annan, komplementär syn på gottgörelsen, som låter oss närmare förknippa den med Kristi hjärta utan att utesluta den konkreta aspekten av vårt engagemang för våra bröder och systrar.

192. I ett annat sammanhang har jag sagt:

Genom att skapa en värld i behov av utveckling sökte Gud på sätt och vis att begränsa sig själv därigenom, att mycket av det vi ser som något ont, som faror eller upphov till lidande, i realiteten är en del av de födslovåndor som han nyttjar för att dra in oss i samarbetet med Skaparen.²⁰⁵

Denna samverkan från vår sida kan få Guds kraft och kärlek att vidgas i våra liv och i världen, under det att vår vägran och likgiltighet förhindrar detta. Åtskilliga ställen i Bibeln uttrycker detta metaforiskt, som när Herren utbrister: *Om du bara ville vända tillbaka till mig, Israel!* (Jer 4:1). Eller när han inför sitt folks avvisande av honom säger: *Mitt hjärta är i uppror, all min medkänsla väcks* (Hos 11:8).

193. Även om det inte är möjligt att tala om den förhärligade Herrens nya lidanden, har »Kristi påskmysterium [...] och allt som Kristus är och allt som han har gjort och lidit för människorna del av Guds evighet. Därmed står de över alla tider och blir närvarande i dem«.²⁰⁶ Vi kan säga att han har låtit sin expansiva härlighet i uppståndelsen inskränkas, han har hållit tillbaka utgjutandet av sin oändliga och brinnande kärlek, för att lämna rum för vår fria samverkan med sitt hjärta. Vårt avvisande av hans kärlek reser en barriär för denna nådegåva, under det att vår tillitsfulla öppenhet

för den skapar ett utrymme, en kanal som leder in den i vårt hjärta. Men om han inte möter öppenhet och tillit hos mig berövas hans kärlek – därför att han själv har velat den – sin omfattning, unik och oupprepbar, i mitt liv och i denna värld, där han har kallat mig att göra honom närvarande. Än en gång: detta beror inte på någon svaghet från hans sida utan på hans gränslösa frihet, hans mystiska makt och hans fullkomliga kärlek till var och en av oss. När Guds kraft uppenbaras i den mänskliga frihetens svaghet »kan bara tron upptäcka det«.²⁰⁷

194. Den heliga Marguerite-Marie berättar att Kristus i en av sina uppenbarelsen talade om sitt hjärtas passionerade kärlek till oss och sade att »han måste sprida sin kärleks flammor, eftersom han inte kunde hålla inne dem«.²⁰⁸ Eftersom Herren, den allsmäktige, i sin gudomliga frihet önskade vår samverkan, kan gottgörelse förstås som vårt undanröjande av de hinder vi lagt i vägen för Kristi kärlek i världen, genom vår brist på tillit, tacksamhet och självutgivelse.

En skänk av kärlek

195. För att hjälpa oss att reflektera djupare över detta mysterium kan vi än en gång vända oss till den ljusa spiritualiteten hos den heliga Thérèse av Jesusbarnet. Thérèse var medveten om att en extrem form av gottgörelse i vissa kretsar hade utvecklats, baserad på en villighet att offra sig för andra och att i någon mening bli »åskledare« för den gudomliga rättvisans straff. Med hennes egna ord: »Jag tänkte på de själar som erbjuder sig som offer för Guds rättvisa för att avbördas syndarna de straff de förtjänat och själva taga dem på sig.«²⁰⁹ Men hur stort och generöst ett sådant erbjudande än kan te sig fann hon det inte särskilt lockande: »Men jag kände mig inte manad att göra det.«²¹⁰ Att så till den grad

betona Guds rättvisa kan leda till att man betraktar Kristi offer som ofullständigt eller enbart delvis verksamt, eller att tänka att hans barmhärtighet inte är tillräckligt stor.

196. Med sin stora andliga intuition upptäckte den heliga Thérèse att vi kan frambära oss själva på ett annat sätt, inte genom att behöva tillfredsställa den gudomliga rättvisan utan genom att låta Herrens oändliga kärlek få fritt spelrum:

O min Gud, kommer din försmådda kärlek att bara förbli i ditt hjärta? Jag tror att om du fann själar som erbjöd sig som brännoffer för din kärlek skulle du snabbt förtära dem. Jag tror du skulle vara glad att inte behöva hejda de flöden av oändlig ömhet som finns i dig.²¹¹

197. Fastän ingenting måste läggas till Kristi enda återlösningsoffer förblir det sant att ett frivilligt avvisande kan förhindra Kristi hjärta från att sända sina »vågor av oändlig ömhet« i denna värld. Detta beror i sin tur på att Herren vill respektera vår frihet. Det var det faktum att Kristi kärlek skulle kunna avvisas som oroade den heliga Thérèses hjärta, snarare än den gudomliga rättvisan. För henne kunde Guds rättvisa enbart förstås i ljuset av hans kärlek. Som vi har sett betraktade hon alla Guds fullkomligheter utifrån hans barmhärtighet, och alltså såg hon dem som förvandlade och strålande av kärlek, »också hans rättvisa (och kanske detta mer än de andra [fullkomligheterna]) tycks mig klädd i kärlek«.²¹²

198. Detta gav upphov till hennes »Offerakt till den barmhärtiga kärleken«, inte till Guds rättvisa utan till hans barmhärtiga kärlek. »Jag frambär mig själv som brännoffer till din barmhärtiga kärlek och ber dig att oavslåtligen förtära mig och låta den oändliga ömhet som finns hos dig flöda över i min själ, så att jag må bli din Kärleks

martyr.«²¹³ Det är viktigt att notera att det här inte bara gäller för henne att låta Kristi hjärta sprida sin kärleks skönhet i hennes hjärta, genom en total förtröstan, utan också att på något sätt låta den nå fram till de andra och förvandla världen genom hans liv: »I min moder Kyrkans hjärta skall jag vara kärleken [...] min dröm blir verklighet.«²¹⁴ De två aspekterna är oskiljaktiga.

199. Herren tog emot hennes offergåva. Hon uttrycker lite senare sin intensiva kärlek till andra och hävdar att den kommer från Kristi hjärta vars verkan sker genom henne. Så skriver hon till syster Léonie: »Jag älskar dig tusen gånger mer ömsint än de vanliga systrarna älskar varandra, för jag kan älska dig med vår himmelske Brudgums hjärta.«²¹⁵ Och en tid därefter skriver hon till Maurice Bellière: »Å, vad jag skulle vilja få er att förstå ömheten i Jesu hjärta och vad han väntar av er!«²¹⁶

Integritet och harmoni

200. Systrar och bröder, jag föreslår att vi utvecklar detta slags gottgörelse, som med ett ord är att erbjuda Kristi hjärta en ny möjlighet att i denna värld sprida lågorna av sin brinnande och nådefulla kärlek. Det är visserligen sant att gottgörelse innebär längtan att »erbjuda gottgörelse för de kränkningar som tillfogats den oskapade kärleken, antingen genom försumlighet eller genom allvarlig förseelse«,²¹⁷ men det bästa sättet för vår kärlek att göra det är att erbjuda Herren möjligheten att nå ut, som gottgörelse för alla gånger som han har blivit tillbakavisad eller avvisad. Detta sker, förutom genom den blotta »tröst« som vi talat om i föregående kapitel, när vi låter den bli till konkreta akter av syskonkärlek, med vilka vi läker kyrkans och världens sår. På det sättet skänker vi Kristi hjärtas helande kraft nya uttryck.

201. De uppoffringar och lidanden som dessa akter av nästankärlek kräver förenar oss med Kristi lidande. På detta sätt, »genom den mystiska korsfästelse som aposteln talar om, kommer vi att ta emot rikliga frukter av dess gottgörelse och försoning, för oss själva och för andra«. ²¹⁸ Endast Kristus frälser oss genom sitt offer på korset. Bara han återlöser oss, ty *Gud är en, och en är förmedlaren mellan Gud och människor, människan Kristus Jesus, som gav sig själv till lösen för alla* (1 Tim 2:5–6). Den gottgörelse som vi frambär är ett frivilligt accepterat deltagande i hans återlösande kärlek och hans enda offergård. Vi fullbordar på detta sätt *vad som ännu fattas i Kristi lidanden för hans kropp, som är kyrkan* (Kol 1:24). Och Kristus själv fullföljer genom oss verkan av sitt fullkomliga och kärleksfulla självutgivande.

202. Ofta har våra lidanden att göra med vårt eget sårade ego. Hjärtats ödmjukhet hos Kristus pekar på utblottelsens väg. Gud valde att komma till oss, att sänka sig till vår nivå och litenhet. Redan Gamla testamentet har visat oss, i en rikedom av metaforer, en Gud som träder in i historiens hjärta och tillåter sig att bli förkastad av sitt folk. Kristi kärlek visade sig i hans folks dagliga liv, liksom vädjande om ett svar, liksom bedjande om tillåtelse att få visa sin härlighet. Och ändå »var det en enda gång som Herren Jesus hänvisade till sitt hjärta, med egna ord. Och då är det en enda sak han understryker: ömhet och ödmjukhet, liksom för att säga att han endast på det sättet vill vinna oss för sig själv«. ²¹⁹ När han sade: *lär av mig, som har ett milt och ödmjukt hjärta* (Matt 11:29) visade han oss att »han behöver vår litenhet och självutblottelse för att göra sig känd«. ²²⁰

203. I det jag nu har sagt är det viktigt att notera några oskiljaktiga aspekter. Akter av nästankärlek, med de former av uppoffring, självförnekelse, lidande och ansträngning som detta medför, kan

enbart ske på rätt sätt när de får sin näring av Kristi egen kärlek. Han sätter oss i stånd att älska så som han har älskat, och på den vägen älskar han och tjänar andra genom oss. Han ödmjukar sig för att visa sin kärlek genom vårt handlande, ja genom minsta barmhärtighetsverk blir hans hjärta förhärligat och visar sig i all sin strålgång. När väl våra hjärtan har välkomnat Kristi kärlek i fullkomlig tillit och låter dess eld sprida sig i våra liv, blir vi i stånd att älska andra så som Kristus gjorde, i ödmjukhet och närhet till alla. På det sättet släcker Kristus sin törst och sprider i sin härlighet flammorna av sin glödande och nåderika kärlek i oss och genom oss. Hur kan vi undgå att se den storslagna harmonin i allt detta?

204. Slutligen, för att förstå denna andakt i all dess rikedom är det nödvändigt att lägga till – i ljuset av vad vi har sagt om dess trinitariska dimension – att den gottgörelse som Kristus har fullbordat i sin mänskliga natur har framburits till Fadern genom den helige Andes verkan i var och en av oss. Alltså är den gottgörelse som vi frambär till Kristi hjärta slutligen riktad direkt till Fadern, som med glädje ser oss förenade med Kristus var gång vi frambär oss själva genom honom, med honom och i honom.

Att bringa kärlek till världen

205. Det kristna budskapet blir attraktivt när det uppfattas och uttrycks i sin helhet: inte enbart som en tillflykt för fromma tankar, eller tillfälligtvis under högtidliga ceremonier. Vad är det för en dyrkan vi ger Kristus om vi bara nöjer oss med ett privat förhållande till honom och inte visar något intresse för att lätta andras bördor eller hjälper andra att leva ett bättre liv? Skulle det behaga hans hjärta, som har älskat oss så, om vi ville värma oss

i en privat religiös upplevelse utan hänsyn till dess implikationer för samhället vi lever i? Låt oss vara ärliga och ta till oss Guds ord i dess fullhet. Å andra sidan får våra insatser att som kristna göra samhället till en bättre plats inte överskugga dess religiösa inspiration. Det vore i det långa loppet att unna våra bröder och systrar mindre än vad Gud önskar ge dem. Därför vill vi avsluta detta kapitel genom att påminna om den utåtriktade dimensionen i Kristi hjärtas kärlek till oss.

206. Den helige Johannes Paulus II talade om den sociala dimensionen av andakten till Kristi hjärta, men också om »gottgörelse, vilket betyder apostolisk samverkan för världens frälsning«. ²²¹ Invigningen till Kristi hjärta skall därför ses i samband med »kyrkans missionsverk, eftersom detta motsvarar Jesu hjärtas önskan att nå ut i hela världen genom lemmarna i sin kropp, hans totala hängivenhet till Guds rike«. ²²² Som resultat »kommer kärleken, genom de kristnas vittnesbörd, att ingjutas i människohjärtana, bygga upp Kristi kropp, som är kyrkan, och bygga ett samhälle av rättvisa, fred och broderskap«. ²²³

207. Flammorna från Jesu hjärtas kärlek sprider sig också genom kyrkans utåtriktade missionsverk, som förkunnar budskapet om Guds kärlek som uppenbarats i Kristus. Den helige Vincent de Paul formulerar det skönt när han inbjuder sina lärjungar att be till Herren om »denna anda, detta hjärta som förmår oss att gå ut överallt, hans Sons hjärta, vår Herres hjärta, som rustar oss att gå ut så som han gjorde [...] han sänder oss, som apostlarna, att sprida elden överallt«. ²²⁴

208. Den helige Paulus VI gjorde följande iakttagelse i ett tal till ordenskongregationer vigda åt utbredandet av andakten till Jesu hjärta:

Det råder ingen tvekan om att det pastoral engagemanget och missionsivern kommer att flamma upp om präster såväl som lekfolk i sin önskan att utbreda Guds härlighet betraktar det föredöme av evig kärlek som Kristus har visat oss, och om de inriktar sina ansträngningar på att göra alla människor delaktiga i Kristi outrannsakliga rikedomar.²²⁵

När vi betraktar Jesu hjärta blir missionen en fråga om kärlek. Den största faran i missionen är att vi, mitt i allt vi säger och gör, försummar att få till stånd ett glädjefyllt möte med Kristi kärlek, som omfattar och frälser oss.

209. Missionen, som är en utstrålning av kärleken i Kristi hjärta, kräver missionärer som själva är gripna av kärlek och som, intagna av Kristus, känner sig tvungna att dela denna kärlek som har förvandlat deras liv. Deras otålighet växer när deras tid tas upp till diskussioner om sekundära frågor eller fokuserar på principer och regler, eftersom deras främsta intresse är att dela med sig av det som de själva har erfarit. De vill genom alla sina ansträngningar få andra att känna hur god och skön den Älskade är, oavsett deras egen otillräcklighet. Är det inte samma sak med alla som älskar? Vi kan ta som ett exempel de ord med vilka Dante Alighieri försökte uttrycka kärlekens logik:

Jag säger att när jag betänker hennes
dygder ger sig ljuve Amor till känna
för mig, så att om jag nu bara tordes
skulle mitt tal locka alla till kärlek.²²⁶

210. Att kunna tala om Kristus, genom vittnesbörd eller genom ord, på sådant sätt att andra söker älska honom – det är den hetaste önskan hos varje själarnas missionär. Denna kärlekens dynamik har inget med proselytism att göra. Den som älskar besvärar ingen

med sina ord, ställer inte krav eller villkor, leder blott andra till att häpna över denna kärlek. Med oändlig respekt för andras frihet och värdighet väntar den som älskar bara på att de skall lära känna den kärlek som har uppfyllt hans eller hennes liv med sådan glädje.

211. Kristus ber dig att aldrig skämmas för att berätta för andra, med all tillbörlig finkänslighet och respekt, om din vänskap med honom. Han ber att du skall våga tala om för andra allt gott och skönt som du har funnit i honom. *Var och en som känns vid mig inför människorna, honom skall jag kännas vid inför min Fader i himlen* (Matt 10:32). För ett hjärta som älskar är detta inte en plikt utan ett tvingande behov: *Ve mig om jag inte förkunnar evangeliet!* (1 Kor 9:16). *Då blir det i mitt bröst som brann där en eld, instängd i mitt innersta. Jag försöker hålla emot men förmår det inte* (Jer 20:9).

I tjänandets gemenskap

212. Vi får inte tänka att denna mission, att dela Kristus med andra, bara är en sak mellan Kristus och mig. Mission är en erfarenhet i gemenskap med våra kommuniteter och med hela kyrkan. Om vi isolerar oss från kommuniteten kommer vi att isolera oss från Kristus. Om vi vänder ryggen till kommuniteten, kommer vår vänskap med Kristus att kallna. Denna hemlighet får vi aldrig glömma. Kärleken till bröderna och systrarna i kommuniteten – orden, församlingen, stiftet och andra – är ett slags bränsle som ger näring åt vår vänskap med Jesus. Vårt handlande i kärlek till våra bröder och systrar i gemenskapen kan mycket väl vara det bästa, och ibland det enda, sättet att vittna inför andra om vår kärlek till Jesus Kristus. Han har själv sagt: *Alla skall förstå att ni är mina lärjungar om ni visar varandra kärlek* (Joh 13:35).

213. Denna kärlek blir då en tjänst inom komuniteten. Jag tröttnar aldrig på att upprepa det som Jesus har sagt oss i klarast möjliga ordalag: *Vad ni har gjort för någon av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig* (Matt 25:40). Han ber dig nu att möta honom där, i var och en av dina bröder och systrar, i synnerhet de fattiga, de föraktade och de övergivna medlemmarna av samhället. Vilket vackert möte kan inte det bli!

214. Om vi bryr oss om att hjälpa andra är detta alls inte att vända oss bort från Jesus. Tvärtom, vi möter honom på ett annat sätt. Närhelst vi försöker hjälpa och ta vård om en annan, då är Jesus vid vår sida. Vi får aldrig glömma att *Herren bistod dem* (Mark 16:20) när han skickade ut sina lärjungar att missionera. Han är alltid där, alltid i verksamhet, han delar våra ansträngningar att göra gott. På ett hemlighetsfullt sätt blir hans kärlek närvarande genom vår tjänst. Han talar till världen på ett språk som inte behöver ord.

215. Jesus kallar dig och sänder ut dig för att sprida godhet i vår värld. Han kallar till tjänst, han inbjuder dig att göra gott, kanske som läkare, mor, lärare eller präst. Var än du befinner dig kan du höra hans kallelse och inse att han sänder ut dig för att utföra detta uppdrag. Han sade själv till oss: *Gå, jag skickar er* (Luk 10:3). Det är en del av vår vänskap med honom. För att denna vänskap skall mogna är det upp till dig att låta honom sända ut dig på detta uppdrag i denna värld för att utföra det med tillförsikt, generositet, utan tvång eller fruktan. Om du stannar inom din egen bekvämlighetszon kommer du aldrig att finna tryggheten. Tvivel och rädsla, sorg och ängslan kommer alltid att hota vid horisonten. De som inte vill utföra detta uppdrag på denna jord kommer inte att finna lycka, utan besvikelser. Glöm aldrig att Jesus är vid din sida under varje steg på din vandring. Han kommer inte att kasta dig i avgrunden eller lämna dig att klara dig själv. Han kommer

alltid att vara där för att uppmuntra och följa dig. Han har lovat det, och han kommer att göra det: *Och jag är med er alla dagar till tidens slut* (Matt 28:20).

216. På ditt eget sätt måste du också bli missionär, som apostlarna och Jesu första lärjungar, som gick ut för att förkunna Guds kärlek, berätta för andra att Kristus lever och är värd att lära känna. Den heliga Thérèse erfor detta som en väsentlig del av sin egen vinning till den barmhärtiga kärleken: »Jag ville ge min Älskade att dricka, och jag kände själv en brännande törst efter själar.«²²⁷ Detta är också vår mission. Var och en av oss måste utföra uppdraget på sitt eget sätt. Du kommer att förstå på vilket sätt du kan bli missionär. Jesus förtjänar inget mindre. Om du accepterar uppdraget kommer han att upplysa dig, ledsaga dig och styrka dig. Du kommer att få en berikande erfarenhet som kommer att ge dig mycken glädje. Det är inte viktigt att du ser omedelbara resultat. Lämna det till Herren, som arbetar i tysthet i våra hjärtan. Fortsätt att erfara glädjen som föds av våra ansträngningar att dela med oss av Kristus till de andra.

Avslutning

217. Detta dokument kan hjälpa oss att se hur undervisningen i socialencyklikorna *Laudato si'* och *Fratelli tutti* inte är främmande för mötet med Jesu Kristi kärlek. Ty det är genom att dricka av samma kärlek som vi blir i stånd att knyta syskonskapets band, att erkänna varje människas värdighet och att arbeta tillsammans för att vårda vårt gemensamma hem.

218. I en värld där allt kan köpas och säljas känner människor att deras värde i allt högre grad beror på vad de kan samla på

sig av pengarnas makt. Vi får ständiga påstötningar att köpa mera, konsumera och distrahera oss själva, vi hålls fångna i ett förnedrande system som hindrar oss från att se bortom våra omedelbara små behov. Kärleken till Kristus har ingen plats i denna perversa mekanism. Men bara den kärleken kan befria oss från en galen strävan som inte har något rum för osjälvisk kärlek. Kristi kärlek kan ge världen ett hjärta och uppliva kärleken överallt där vi tror att förmågan att älska har gått förlorad en gång för alla.

219. Kyrkan behöver också den kärleken, om inte Kristi kärlek skall ersättas av urmodiga strukturer och intressen, överdriven fixering vid egna idéer och åsikter, och fanatism i alla upptänkliga former som i det långa loppet ersätter Guds oförskyllda kärlek, den som befriar, upplivar, bringar glädje till hjärtat och bygger gemenskaper. Kristi sidosår fortsätter att utgjuta den ström som aldrig sinar, aldrig åldras, alltid erbjuder sig själv till var och en som önskar älska så som han har älskat. Ty enbart han kan möjliggöra en ny mänsklighet.

220. Jag ber vår Herre Jesus Kristus att låta sitt heliga hjärta fortsätta att utgjuta de strömmar av levande vatten som kan hela de sår som vi har tillfogat, styrka vår förmåga att kärleksfullt tjäna andra, och inspirera oss att vandra tillsammans mot en rättvis, solidarisk och broderlig värld, intill den dag då vi under jubel tillsammans firar det stora gästabudet i det himmelska Riket i närvaro av den uppståndne Herren, han som försonar alla våra olikheter i det ljus som evigt strålar fram ur hans öppnade hjärta. Må han välsigna oss för evigt.

*Rom, vid Peterskyrkan, 24 oktober 2024,
i det tolfte året av mitt pontifikat.*

FRANCISKUS

FÖRKORTNINGAR OCH NOTER

AAS	<i>Acta Apostolica Sedis</i> . Vatikanen 1909–, eller via: www.vatican.va .
ASS	<i>Acta Sanctæ Sedis</i> . Vatikanen 1865–1908, eller via: www.vatican.va .
CCSL	<i>Corpus Christianorum, Series Latina</i> . Turnhout: Brepols, 1953–.
DH	Denzinger, Heinrich, m.fl., <i>Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum. Kompendium der Glaubensbekenntnisse und kirchlichen Lehrentscheidungen</i> , utg. P. Hünemann. Freiburg: Herder, 2001, 39 uppl.
PG	<i>Patrologia Græca</i> , utg. J.-P. Migne. Paris 1857–1866.
PL	<i>Patrologiæ cursus completus. Series Latina</i> , utg. J.-P. Migne. Paris 1844–1904.
SCh	<i>Sources Chrétiennes</i> . Paris: Éditions du Cerf, 1941–.

- 1 En stor del av dessa reflexioner i första kapitlet är inspirerade av utgivna skrifter av pater Diego Fares SJ, som Herren må upptaga i sin heliga härlighet.
- 2 Jfr Homeros, *Iliaden*, 21.441. På svenska: Homeros, *Iliaden: Lagerlöfs Homeros: Erland Lagerlöfs klassiska översättning*, utg. & komm. J. Stolpe; inledn. J. Svenbro. Stockholm: Svenska Akademien, 2012.
- 3 Jfr Homeros, *Iliaden*, 10.244.
- 4 Jfr Platon, *Timaos*, 65 c–d, 70. På svenska: Platon, *Skrifter: bok 4*, övers., förord & noter J. Stolpe. Atlantis väljer ur världslitteraturen. Stockholm: Atlantis, 2018, 419–513.

- 5 Franciskus, predikan, Domus Sanctæ Marthæ, 14 okt. 2016, *L'Osservatore Romano*, 15 okt. 2016, 8.
- 6 Johannes Paulus II, Angelus, 2 juli 2000, *L'Osservatore Romano*, 3–4 juli 2000, 4.
- 7 Johannes Paulus II, katekes, 8 juni 1994, *L'Osservatore Romano*, 9 juni 1994, 5.
- 8 Fjodor Dostojevskij, *Onda andar*, övers. S. Dahl. Stockholm: Modernista, 2021 (1873).
- 9 Romano Guardini, *Religiöse Gestalten in Dostojewskijs Werk*. Mainz | Paderborn: Matthias-Grünwald-Verlag, 1989 (1933), 236–237.
- 10 Karl Rahner, *Einige Thesen zur Theologie der Herz-Jesu-Verehrung*, i: *Schriften zur Theologie*, vol. 3. Einsiedeln: Benziger, 1956, 392.
- 11 Rahner, *Einige Thesen zur Theologie der Herz-Jesu-Verehrung*, 393.
- 12 Byung-Chul Han, *Heideggers Herz: Zum Begriff der Stimmung bei Martin Heidegger*. München: Fink, 1996, 39.
- 13 Han, *Heideggers Herz*, 60; jfr 176.
- 14 Jfr Byung-Chul Han, *Agonie des Eros*. Berlin: Matthes & Seitz, 2012.
- 15 Martin Heidegger, *Erläuterungen zu Hölderlins Dichtung*. Frankfurt am Main: Klostermann, 1981 (1944), 5 uppl., 120.
- 16 Jfr Michel de Certeau, »L'espace du désir ou Le 'fondement' des Exercices Spirituels«, *Christus* 20 (1973), 118–128.
- 17 Bonaventura, *Itinerarium mentis in Deum*, VII.6, i: *Opera Omnia S. Bonaventuræ*, vol. 5. Florens: Ad Claras Aquas (Quarrachi), 1891.
- 18 Bonaventura, *Prooemium in primum librum Sententiarum Petri Lombardi*, q. 3, i: *Opera Omnia S. Bonaventuræ*, vol. 1. Florens: Ad Claras Aquas (Quarrachi), 1882.
- 19 John Henry Newman, *Meditations and Devotions [of the Late Cardinal Newman]*. London: Longmans, Green, and Co., 1912, III.3, 573–574.

- 20 Andra Vatikankonciliet (1962–1965), *Gaudium et spes*, AAS 58 (1966), nr 82, övers. E. Sjöstrand, i: *Den katolska socialläran: dokument 1891–2015*. Stockholm: Veritas, 2019, 273–374.
- 21 Andra Vatikankonciliet, *Gaudium et spes*, nr 10.
- 22 Andra Vatikankonciliet, *Gaudium et spes*, nr 14.
- 23 Jfr Dikasteriet för tros läran, *Dignitas infinita*, 2 april 2024, AAS 116:5 (2024), nr 8, övers. V. Södergren, i: *Dignitas infinita: om människans värdighet*. Respekts skriftserie, 8. Stockholm: Respekt, 2024, 13, via: www.respektlivet.nu.
- 24 Andra Vatikankonciliet, *Gaudium et spes*, nr 26.
- 25 Johannes Paulus II, Angelus, 28 juni 1998, *L'Osservatore Romano*, 30 juni 1998, 7.
- 26 Franciskus, *Laudato si'*, 24 maj 2015, AAS (2015), nr 83, övers. C. O. Werkelid | A. Carlgren, i: *Den katolska socialläran: dokument 1891–2015*, 1095–1214.
- 27 Franciskus, predikan, Domus Sanctæ Marthæ, 7 juni 2013, *L'Osservatore Romano*, 8 juni 2013, 8.
- 28 Pius XII, *Haurietis aquas*, 15 maj 1956, AAS 48 (1956), I, 316.
- 29 Pius VI, *Auctorem fidei*, 28 aug. 1794, nr 63, DH 2663.
- 30 Leo XIII, *Annum sacrum*, 25 maj 1899, ASS 31 (1898–1899), 649.
- 31 Ibid.: *Inest in Sacro Corde symbolum atque expressa imago infinitæ Iesu Christi caritatis*.
- 32 Franciskus, Angelus, 9 juni 2013, *L'Osservatore Romano*, 10–11 juni 2013, 8.
- 33 Man förstår därför varför kyrkan har förbjudit att man på altaret placerar avbildningar av enbart Jesu eller Marias hjärta (jfr svaret från Ritkongregationen till père Charles Lecoq PSS, 5 april 1879, *Decreta authentica Congregationis Sacrorum Rituum ex actis ejusdem collecta*, III, 107–108, nr 3492). Utanför liturgin kan man »i privat andakt« använda symboliken med hjärtat som didaktiskt uttryck, estetisk figur eller emblem som inbjuder till att tänka på

- Kristi kärlek, men man löper risken att hjärtat som föremål för tillbedjan och andligt samtal isoleras från Kristi person. Den 31 mars 1887 gav kongregationen ännu ett svar med samma innebörd (*Decreta authentica Congregationis Sacrorum Rituum ex actis ejusdem collecta*, III, 187, nr 3673).
- 34 Konciliet i Trento (1545–1563), session XXV, *Mandat sancta synodus*, 3 dec. 1563, DH 1823.
 - 35 De latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalförsamling, Aparecida, 13 maj 2007, AAS 99 (2007), nr 259.
 - 36 Pius XII, *Haurietis aquas*, I, 323–324.
 - 37 Basilio den store, *Epistola*, 261.3, PG 32, 972.
 - 38 Johannes Chrysostomos, *In Iohannem homiliae*, 63.2, PG 59, 350.
 - 39 Ambrosius, *De Fide Ad Gratianum Augustum Libri Quinque*, II.7, PL 16, 594.
 - 40 Augustinus, *Enarrationes in Psalmos*, 87.3, PL 37, 1111.
 - 41 Jfr Johannes Damaskenos, *De fide orthodoxa*, III.6, III.20, PG 94, 1006, 1081. På svenska: Johannes Damaskenos, *Den ortodoxa tron*, övers. O. Andrén. Skellefteå: Artos, 2014.
 - 42 Olegario González de Cardedal, *La entraña del cristianismo*. Salamanca: Secretariado Trinitario, 2010, 70–71.
 - 43 Benedikt XVI, Angelus, 1 juni 2008, *L'Osservatore Romano*, 2–3 juni 2008, 1.
 - 44 Pius XII, *Haurietis aquas*, II, 327–328.
 - 45 Pius XII, *Haurietis aquas*, IV, 343–344.
 - 46 Benedikt XVI, Angelus (1 juni 2008).
 - 47 Vigilius, *Inter innumeras sollicitudines*, 14 maj 553, DH 420.
 - 48 Konciliet i Efesos (431), *Anathematismata Cyrilli Alexandrini*, can. 8, DH 259.
 - 49 Andra konciliet i Konstantinopel (553), session VIII, 2 juni 553, can. 9, DH 431.

- 50 Johannes av Korset, *Andlig sång A*, strof 22.4. På svenska: Johannes av Korset, *Andlig sång*, övers. G. Schulz. Karmel, 5. Tågarp: Karmeliterna, 1977.
- 51 Johannes av Korset, *Andlig sång A*, strof 12.8.
- 52 Johannes av Korset, *Andlig sång A*, strof 12.1: *Vuélvete, paloma, / que el ciervo vulnerado / por el otero asoma / al aire de tu vuelo, y fresco toma.*
- 53 *Vi har bara en Gud, Fadern från vilken allting utgår och som är vårt mål* (1 Kor 8:6); *Härligheten tillhör vår Gud och Fader i evigheters evighet, amen* (Fil 4:20); *Välsignad är vår Herre Jesu Kristi Gud och Fader, barmhärtighetens fader och allt trösts Gud* (2 Kor 1:3).
- 54 Johannes Paulus II, *Tertio millennio adveniente*, 10 nov. 1994, AAS 87 (1995), nr 49.
- 55 Ignatios av Antiochia, *Ad Romanos*, 7, PG 5, 694.
- 56 *Världen måste få veta att jag älskar Fadern* (Joh 14:31); *Jag och Fadern är ett* (Joh 10:31); *Jag är i Fadern och Fadern i mig* (Joh 14:10).
- 57 *Jag går till Fadern* (πρὸς τὸν Πατέρα, Joh 16:28); *Jag kommer till dig* (πρὸς σέ, Joh 17:11).
- 58 *εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς.*
- 59 Irenæus av Lyon, *Adversus hæreses*, III.18.1, PG 7, 932. På svenska: Irenæus av Lyon, *Mot heresierna: i urval*, övers. O. Andrén; inledn. P. Beskow. Skellefteå: Artos, 2016, alt. »Mot heresierna« (utdrag), övers. A. Piltz, i: *Svenskt patristiskt bibliotek*, VI: *Teologi före Nicea*, red. G. Hallonsten. Skellefteå: Artos, 2020, 61–90.
- 60 Origenes, *Commentarii in Iohannem*, II.2, PG 14, 110.
- 61 Johannes Paulus II, Angelus, 23 juni 2002, *L'Osservatore Romano*, 24–25 juni 2002, 5.
- 62 Johannes Paulus II, budskap vid 100-årsminnet av människosläktets invigning till Jesu gudomliga hjärta, Warszawa, 11 juni 1999, Jesu hjärtas högtid, *L'Osservatore Romano*, 9–10 juni 1999, 5. Jfr Andra

- Vatikankonciliet, *Sacrosanctum concilium*, AAS 56 (1964), nr 5, övers. S. Hidal & Veritas Förlag [under utgivning].
- 63 Johannes Paulus II, Angelus, 8 juni 1986, nr 4, *L'Osservatore Romano*, 9–10 juni 1986, 5.
- 64 Franciskus, predikan, Policlinico Gemelli och medicinska fakulteten vid Università Cattolica del Sacro Cuore, 27 juni 2014, *L'Osservatore Romano*, 29 juni 2014, 7.
- 65 Ef 1:5, 7; 2:18; 3:12.
- 66 Ef 2:5–6; 4:15.
- 67 Ef 1:3, 4, 6, 7, 11, 13, 15; 2:10, 13, 21, 22; 3:6, 11, 21.
- 68 Johannes Paulus II, budskap vid 100-årsminnet av människosläktets invigning till Jesu gudomliga hjärta (11 juni 1999).
- 69 Leo XIII, *Annum sacrum*, 649, 651: »I Jesu hjärta har vi en symbol för och en konkret bild av Jesu Kristi oändliga kärlek. Den beveker oss att skänka vår genkärlek, och därför är det passande att inviga sig till hans högheliga hjärta. Detta är dock inget annat än att viga sig själv till Jesus Kristus och lova honom trohet [...] Det finns i dag inför våra ögon också ett annat välsignat och himmelskt tecken, nämligen Jesu allraheligaste hjärta, krönt med ett kors och strålade bland flammor. Vi bör fästa alla våra förhoppningar vid detta heliga hjärta, och av det kan vi med tillförsikt utbedja och förvänta oss människosläktets frälsning.«
- 70 Pius XI, *Miserentissimus Redemptor*, 8 maj 1928, AAS 20 (1928), 167: »För finns inte här, i detta välsignade tecken, och i det som därav följer, sammanfattningen av all gudsdyrkan och därför också en inbjudan till ett mer fullkomligt liv? Det förmår våra sinnen att på ett påtagligt sätt lära känna Herren Kristus närmare, att älska honom djupare och att bättre efterlikna hans sinnelag.«
- 71 Pius XII, *Haurietis aquas*, inledningen, III, IV, 311, 336, 340: »Det är uppenbart att denna andakt vid närmare betraktande utgör den mest upphöjda akt av gudsdyrkan, eftersom den av oss kräver en

fullkomlig och oinskränkt vilja att tillhöra och inviga oss själva till den gudomlige Återlösarens kärlek, som det sårade hjärtat hänvisar till och betecknar [...] och där kan vi betrakta inte bara en symbol utan också sammanfattningen av hela vår återlösningens mysterium [...] Kristus har tydligt och upprepade gånger pekat på sitt hjärta som den sinnebild som inbjuder människorna till att lära känna och erkänna hans kärlek. Dessutom är det ett tecken och en underpant på barmhärtighet och nåd för kyrkan i vår tid.«

- 72 Johannes Paulus II, katekes (8 juni 1994).
- 73 Benedikt XVI, Angelus (1 juni 2008).
- 74 Pius XII, *Haurietis aquas*, IV, 344.
- 75 Pius XII, *Haurietis aquas*, III, 336.
- 76 Benedikt XVI, *Verbum Domini*, 30 sep. 2010, AAS 102 (2010), nr 14: »Värdet av en privat uppenbarelse skiljer sig väsentligt från den unika offentliga uppenbarelsen: denna kräver vår tro [...] En privat uppenbarelse [...] är en hjälp som erbjudes men som man inte är förpliktad att använda sig av.«
- 77 Pius XII, *Haurietis aquas*, IV, 340.
- 78 Pius XII, *Haurietis aquas*, IV, 344.
- 79 Ibid.
- 80 Franciskus, *C'est la confiance*, 15 okt. 2023, AAS 115:11 (2023), nr 20, övers. Clemens av Sankt Gabriel, i: Franciskus, *C'est la confiance: Det är förtröstan*. Stockholm: Veritas, 2024, eller via: www.veritasforlag.se.
- 81 Thérèse av Jesusbarnet, Manuskript A 83^v, i: Thérèse av Jesusbarnet, *Självbiografiska skrifter*. Karmel, 1. Tågarp: Karmeliterna, 1994, 2 uppl., 157.
- 82 M. Faustyna Kowalska, *Dzienniczek: Miłosierdzie Boże w duszy mojej*, första häftet, 22 febr. 1931. Warszawa: PROMIC, 2018, 47, 49.

- 83 Jfr *Mišna Sukkâ* IV.5.9.
- 84 Johannes Paulus II, brev till den vördnadsvärde p. Peter-Hans Kolvenbach, generalföreståndare för Jesu sällskap, Paray-le-Monial, 5 okt. 1986, *L'Osservatore Romano*, 7 okt. 1986, IX.
- 85 Martyrakterna från Lyon, i: Eusebius av Cæsarea, *Historia Ecclesiastica*, V.I.22, PG 20, 418.
- 86 Rufinus, V.I.22, i: *Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte*, II:1–3: Eusebius, II.I, 411, 13 ff, utg. E. Schwartz m.fl. *Die griechischen christlichen Schriftsteller der ersten Jahrhunderte*, N.F. 6. Berlin: De Gruyter, 1999.
- 87 Justinus Martyren, *Dialogus cum Tryphone Iudæo*, 135, PG 6, 787.
- 88 Novatianus, *De Trinitate*, 29, PL 3, 944. Jfr Gregorius av Elvira, *Tractatus Origenis de libris Sanctarum Scripturarum*, 20. Paris: Alph. Picard, 1900, 210.
- 89 Ambrosius, *Enarrationes in psalmos duodecim*, I, 33, PL 14, 983–984.
- 90 Jfr Augustinus, *In Iohannis evangelium tractatus* 124, 61.6, PL 35, 1801.
- 91 Hieronymus, *Epistola ad Rufinum*, III.4.3, PL 22, 334.
- 92 Bernhard av Clairvaux, *Sermones in Cantica canticorum*. LXI, 4, PL 183, 1072.
- 93 Jfr Guillaume de Saint-Thierry, *Expositio altera super Cantica canticorum*, c. 1, PL 180, 487.
- 94 Guillaume de Saint-Thierry, *De natura et dignitate amoris*, 1, PL 184, 379.
- 95 Guillaume de Saint-Thierry, *Meditativæ orationes*, VIII. 6, PL 180, 230.
- 96 Bonaventura, *Opusculum 3, Lignum vitæ*, 30, i: *Opera Omnia S. Bonaventuræ*, vol. 8. Florens: Ad Claras Aquas (Quarrachi), 1898, 79.
- 97 Bonaventura, *Opusculum 3, Lignum vitæ*, 30, i: *Opera Omnia S. Bonaventuræ*, vol. 8, 79–80.

- 98 Gertrud av Helfta, *Legatus divinæ pietatis*, IV.4.4, i: *Œuvres spirituelles, IV: Le Héraut, livre IV*, utg. J.-M. Clément. SCh 255 (1979), 66.
- 99 León Dehon, *Directoire spirituel des prêtres du Sacré-Cœur de Jésus*, VII, nr 141. Turnhout 1936.
- 100 Katarina av Siena, *Dialogo della divina provvidenza*, LXXV. Bari: Gius, Laterza & Figli 1928, 144.
- 101 Jfr t.ex. Angelus Walz, *De veneratione divini cordis Iesu in Ordine Prædicatorum*. Rom: Angelicum, 1937.
- 102 Rafael García Herreros, *Vida de San Jean Eudes*. Bogotá: Imprenta Olivieres y Domínguez, 1943, 42.
- 103 François de Sales, Brev till baronessan de Chantal, 24 april 1610, i: *Œuvres Complètes de Saint François de Sales*, vol. 14. Annecy: Monastère de la Visitation, 1821, 289.
- 104 François de Sales, predikan X, andra söndagen i fastan, 20 feb. 1622, *Œuvres Complètes*, vol. 10 (1859), 243–244.
- 105 François de Sales, Betraktelse över Kristi himmelsfärd, brev till Madame de Chantal, 31 maj 1612, i: *Œuvres Complètes*, vol. 15 (1821), 221.
- 106 François de Sales, Brev till Marie Aimée de Blonay, 18 feb. 1618, i: *Œuvres Complètes*, vol. 18 (1910), 170–171.
- 107 François de Sales, Brev till baronessan de Chantal, slutet av nov. 1609, i: *Œuvres Complètes*, vol. 14 (1821), 214.
- 108 François de Sales, Brev till baronessan de Chantal, ca 25 feb. 1610, i: *Œuvres Complètes*, vol. 14 (1821), 253.
- 109 François de Sales, Entretien XII, om religiös enkelhet och klokhet, i: *Œuvres Complètes*, vol. 6 (1899), 217.
- 110 François de Sales, Brev till baronessan de Chantal, 10 juni 1611, i: *Œuvres Complètes*, vol. 15 (1821), 63.
- 111 Marguerite-Marie Alacoque, »Autobiography«, nr 53, i: *The Autobiography of St. Margaret Mary Alacoque*, övers. Systrarna av Marie besök. Charlotte NC: TAN Books, 1995, nr 53.

- 112 Marguerite-Marie Alacoque, »Autobiography«, nr 53.
- 113 Marguerite-Marie Alacoque, »Autobiography«, nr 55.
- 114 Dikasteriet för tros läran, *Normer för bedömning av övernaturliga fenomen*, 17 maj 2024, AAS 116:6 (2024), I, A, nr 12, eller via: www.vatican.va.
- 115 Marguerite-Marie Alacoque, »Autobiography«, nr 92.
- 116 Marguerite-Marie Alacoque, Brev till syster de la Barge, 22 okt. 1689, i: *Vie et œuvre de la bienheureuse Marguerite-Marie Alacoque*, vol. 2. Paris: Gigord, 1915, 468.
- 117 Marguerite-Marie Alacoque, »Autobiography«, nr 53.
- 118 Marguerite-Marie Alacoque, »Autobiography«, nr 55.
- 119 Claude de la Colombière, predikan om förtröstan på Gud, i: *Œuvres du R. P. de la Colombière*, vol. 5. Lyon: Perisse, 1852, 100.
- 120 Claude de la Colombière, Reträtt i London, 1–8 feb. 1677, i: *Œuvres du R. P. Colombière*, vol. 7. Avignon: Seguin Aîné, 1832, 93.
- 121 Claude de la Colombière, Andliga övningar i Lyon, okt.–nov. 1674, i: *Œuvres du R. P. Colombière*, vol. 7, 45.
- 122 Charles de Foucauld, Brev till Madame de Bondy, 27 april 1897, Fonds Charles de Foucauld. Viviers: Archives Diocésaines Viviers.
- 123 Charles de Foucauld, Brev till Madame de Bondy, 28 april 1901, i: Charles de Foucauld, *Lettere a M.me de Bondy: Dalla Trappa a Tamanrasset*. Alla ricerca di Dio, 7. Rom: AVE 1968, 73. Jfr Charles de Foucauld, Brev till Madame de Bondy, 5 april 1909: »Det är genom er som jag har fått kännedom både om den sakramentala andakten och välsignelsen, och om det heliga hjärtat!«
- 124 Charles de Foucauld, Brev till Madame de Bondy, 7 april 1890, i: *Lettere a M.me de Bondy*, 29.
- 125 Charles de Foucauld, Brev till abbé Huvelin, 27 juni 1892, i: *Charles de Foucauld – Don Huvelin. Corrispondenza inedita*, red. J.-F. Six. Torino: Leumann, 1965, 30.

- 126 Charles de Foucauld, *Méditations sur l'Ancien Testament*, XXX.1–21, i: Charles de Foucauld, *Qui peut résister à Dieu? Méditations sur l'Écriture Sainte: 1896–1898*. Paris: Nouvelle Cité, 1995.
- 127 Charles de Foucauld, Brev till abbé Huvelin, 16 maj 1900, i: *Charles de Foucauld – Don Huvelin*, 132–133.
- 128 Charles de Foucauld, *Diaire*, 17 maj 1906, i: Charles de Foucauld, *Opere spirituali: Antologia*, red. L. Borriello. Rom: San Paolo Edizioni, 1983, 346.
- 129 Thérèse av Jesusbarnet, Brev 67 till Marie Guérin, 18 nov. 1888, i: Thérèse av Jesusbarnet, *Œuvres complètes: textes et dernières paroles*. Paris: Éditions du Cerf | Desclée de Brouwer, 1996, 362.
- 130 Thérèse av Jesusbarnet, Brev 122 till Céline, 14 okt. 1890, i: Thérèse av Jesusbarnet, *Min väg är förtröstan och kärlek: utdrag ur brev*, övers. Karmeliterna. Tågarp: Karmeliterna, 1997, 58.
- 131 Thérèse av Jesusbarnet, Poem 23, »Till Jesu heliga hjärta«, juni eller okt. 1895, i: *Œuvres complètes* (1996), 690–691.
- 132 Thérèse av Jesusbarnet, Brev 247 till abbé Maurice Bellière, 21 juni 1897, i: *Œuvres complètes* (1996), 603–604.
- 133 Thérèse av Jesusbarnet, »Den gula anteckningsboken«, 11 juli 1897, 6 i: *Sista samtal*, övers. A. Arborelius. Karmel, 20. Tågarp: Karmeliterna, 2009, 71.
- 134 Thérèse av Jesusbarnet, Brev 197 till syster Marie av Jesu hjärta, 17 sept. 1896, i: *Självbiografiska skrifter*, 179–180. Detta betyder inte att lilla Thérèse aldrig uppoffrade obehag, smärtor och rädslor, som ett sätt att förena sig med Kristi lidanden, men när hon nämnde detta uttryckligen var hon angelägen att inte tillmäta saken en betydelse som den inte hade.
- 135 Thérèse av Jesusbarnet, Brev 142 till Céline, 6 juli 1893, i: *Min väg är förtröstan och kärlek*, 64.
- 136 Thérèse av Jesusbarnet, Brev 191 till Léonie, 12 juli 1896, i: *Min väg är förtröstan och kärlek*, 84.

- 137 Thérèse av Jesusbarnet, Brev 226 till pater Roulland, 9 maj 1897, i: *Min väg är förtröstan och kärlek*, 99.
- 138 Thérèse av Jesusbarnet, Brev 258 till abbé Maurice Bellière, 18 juli 1897, i: *Min väg är förtröstan och kärlek*, 114.
- 139 Ignatius av Loyola, *Andliga övningar*, nr 104, i: Ignatius av Loyola, *Andliga övningar och tio brev*, övers. F. Heiding. Skellefteå: Artos, 2015 (2005).
- 140 Ignatius av Loyola, *Andliga övningar*, nr 297.
- 141 Pierre Favre, Brev till Ignatius, 23 jan. 1541, i: Pierre Favre, *Lettres et instructions*. La Revue Christus, 8. Namur | Paris: Éditions jésuites, 2017.
- 142 Juan Alfonso de Polanco, *De vita P. Ignatii et Societatis Iesu initiis*, 96, i: *Vida de Ignacio de Loyola*, utg. E. J. Alonso Romo & J. A. de Polanco. Colección »Manresa«, 79. Bilbao | Madrid: Ediciones Mensajero, 2021, 147.
- 143 Ignatius av Loyola, *Andliga övningar*, nr 54.
- 144 Ignatius av Loyola, *Andliga övningar*, nr 230–238 (nr 230, 238).
- 145 Jesu sällskaps tjugotredje generalkongregation, dekret 46, 1: *Institutum Societatis Iesu: Regulæ, ratio studiorum; ordinationes, instructiones industriæ; exercitia, directorium*. Florens: Typographia a Ss. Conceptione, 1893, 511.
- 146 Pedro Arrupe, »In Lui solo la speranza« (*Costituzioni della Compagnia di Gesù*, 812): *Selezione di testi sul Cuore di Gesù*. Milano: Ancora, 1983, 180–181.
- 147 Johannes Paulus II, brev till den vördnadsvärde p. Peter-Hans Kolvenbach, generalföreståndare för Jesu sällskap (5 okt. 1986).
- 148 Vincent de Paul, Conférence 132 »La Pauvreté«, 13 aug. 1655, i: *Saint Vincent de Paul: Correspondance, Entretiens, Documents*, XI.2, utg. P. Coste. Paris: Librairie Lecoivre, 1923, 247.
- 149 Vincent de Paul, Conférence 89 »Mortification, la correspondance, les repas, les sorties«, 9 dec. 1657, i: *Saint Vincent de Paul: Correspondance, Entretiens, Documents*, X.2 (1923), 407.

- 150 Daniele Comboni, *Gli Scritti*, nr 33 24. Bologna: Editrice Missionaria Italiana, 1991, 998.
- 151 Johannes Paulus II, predikan vid kanonisationsmässan, 18 maj 2003, *L'Osservatore Romano*, 19–20 maj 2003, 6.
- 152 Johannes Paulus II, *Dives in misericordia*, 30 nov. 1980, AAS 72 (1980), nr 13.
- 153 Johannes Paulus II, katekes, 20 juni 1979, *L'Osservatore Romano*, 22 juni 1979, 1.
- 154 Combonimissionärerna av Jesu hjärta, *Regola di vita, Costituzioni e Direttorio Generale*. Rom 1988, nr 3.
- 155 Sacré-Cœur-systrarna (Religiosa Sanctissimi Cordis Jesu), *Constitutions* (1982), nr 7, 174, eller via: rscj.org.
- 156 Pius XI, *Miserentissimus Redemptor*, 174.
- 157 *Katolska kyrkans katekes*: utg. i enlighet med den latinska utg. 1997. Ängelholm: Catholica, 2010, 2 tryckn., eller via: katekesen.se, nr 1085; jfr Thomas av Aquino, *Summa theologiæ*, II-II, q. 1, a. 2, ad 2; q. 4, a. 1.
- 158 Pius XI, *Miserentissimus Redemptor*, 174.
- 159 Franciskus, predikan i oljevigningsmässan, skärtorsdagen 28 mars 2024, *L'Osservatore Romano*, 28 mars 2024, 2.
- 160 Ignatius av Loyola, *Andliga övningar*, nr 203.
- 161 Franciskus, predikan i oljevigningsmässan (28 mars 2024).
- 162 Marguerite-Marie Alacoque, »Autobiography«, nr 55.
- 163 Marguerite-Marie Alacoque, Brev 133 till fader R. P. Croiset, 3 nov. 1689, i: *Vie et œuvre de la bienheureuse Marguerite-Marie Alacoque*, 576–577.
- 164 Marguerite-Marie Alacoque, »Autobiography«, nr 92.
- 165 Leo XIII, *Annum sacrum*, 649.
- 166 Julianus, kejsare, *Epistola* 49 [ad Arsacium pontificem Galatiæ], Antiochia vintern 362–363, i: *Juliani Imperatoris quae Feruntur Epistolæ*, utg. L. H. Heyler. Mainz 1828, 90–91.

- 167 Julianus, kejsare, Epistola 49 [ad Arsacium pontificem Galatiæ], Antiochia vintern 362–363, i: *Juliani Imperatoris quae Feruntur Epistolae*, utg. L. H. Heyler. Mainz 1828, 90–91.
- 168 Dikasteriet för trosläran, *Dignitas infinita*, nr 19.
- 169 Benedikt XVI, brev till generalföreståndaren för Jesu sällskap vid femtioårsminnet av encyklikan *Haurietis aquas*, 15 maj 2006, AAS 98 (2006), 641.
- 170 Origenes, *Homiliae in Numeros*, 12.1, PG 12, 657.
- 171 Ambrosius, *Epistola* 29, 24, PL 16, 1060.
- 172 Marius Victorinus, *Adversus Arium (ad Candidum Arianum)*, I.8, PL 8, 1044.
- 173 Jfr Augustinus, *In Iohannis evangelium tractatus* 32, 4, PL 35, 1643.
- 174 Thomas av Aquino, *Super Evangelium S. Ioannis lectura*, cap. VII, lectio 5, utg. R. Cai. Rom: Marietti | Taurini, 1972, 7 uppl., eller via: www.corpusthomisticum.org.
- 175 Pius XII, *Haurietis aquas*, II, 321.
- 176 Johannes Paulus II, *Redemptoris Mater*, 25 mars 1987, AAS 79 (1987), nr 38.
- 177 Andra Vatikankonciliet, *Lumen gentium*, AAS 57 (1965), nr 62, övers. P. Beskow & Veritas Förlag [under utgivning].
- 178 Andra Vatikankonciliet, *Lumen gentium*, nr 60.
- 179 Bernhard av Clairvaux, *Sermones in Cantica canticorum*, XX.4, PL 183, 869.
- 180 François de Sales, »Introduction à la vie dévote«, 3.35, i: François de Sales, *Œuvres. Bibliothèque de la Pleiade*, utg. A. Raviér. Paris: Gallimard, 1969, 226–227.
- 181 François de Sales, predikan, 17 söndagen efter pingst, i: *Œuvres Complètes*, vol. 9 (1898), 200–201.
- 182 Charles de Foucauld, »Jesus, sa passion«; »La dernière place«, reträtt, Nasaret, 5–15 nov. 1897, i: *Retraites en Terre sainte*, utg. B. Jacqueline. Œuvres spirituelles, 9. Paris: Nouvelle Cité, 1974, 76.

- 183 Från och med 19 mars 1902 använder han alltid ett brevhuvud som består av orden *Jesus Caritas* med ett hjärta, krönt av ett kors.
- 184 Charles de Foucauld, Brev till l'abbé Huvelin, 15 juli 1904, i: Charles de Foucauld, *Ceuvres spirituelles: Anthologie*, utg. D. Barrat. Paris: Éditions du Seuil, 1958, 675.
- 185 Charles de Foucauld, Brev till Dom Martin, 26 jan. 1903, i: Charles de Foucauld, »*Cette chère dernière place*«: *Lettres à mes frères de la Trappe*, utg. A. Robert. Paris: Éditions du Cerf, 2012, 311.
- 186 Citat hos René Voillaume, *Les fraternités du Père de Foucauld*. Paris: Éditions du Cerf, 1946, 173.
- 187 Charles de Foucauld, *Méditations sur les passages des saints Evangiles relatifs a quinze vertus: Charité*, Matt 20:28. Nazareth 1897–1898.
- 188 Charles de Foucauld, *Méditations sur les passages des saints Evangiles*, Matt 27:30.
- 189 Henri Huvelin, *Quelques directeurs d'âmes au XVII siècle: Saint François de Sales*. Paris: J. Gabalda & Cie, 1911, 97.
- 190 Vincent de Paul, Conférence 85 »Service au malade et soin de sa santé«, 11 nov. 1657, i: *Saint Vincent de Paul: Correspondance, Entretiens, Documents*, vol. X.2 (1923), 334.
- 191 *Costituzioni e Statuti della Congregazione della Missione*, II.6. Rom 1984, 110.
- 192 Johannes Paulus II, brev till den vörtnadsvärde p. Peter-Hans Kolvenbach, generalföreståndare för Jesu sällskap (5 okt. 1986).
- 193 Johannes Paulus II, *Reconciliatio et pœnitentia*, 2 dec. 1984, AAS 77 (1985), nr 16.
- 194 Jfr Johannes Paulus II, *Sollicitudo rei socialis*, 30 nov. 1987, AAS 80 (1988), nr 36, övers. A. Helleskog, i: *Den katolska socialläran: dokument 1891–2015*, 649–713.
- 195 Johannes Paulus II, *Centesimus annus*, 1 maj 1991, AAS 83 (1991), nr 41, övers. J. Smith, i: *Den katolska socialläran: dokument 1891–2015*, 723–797.

- 196 *Katolska kyrkans katekes*, nr 1888.
- 197 Johannes Paulus II, katekes (8 juni 1994), nr 2.
- 198 Franciskus, tal till deltagarna i den internationella konferensen »Réparer l'irréparable« till 350-årsminnet av Jesu uppenbarelser i Paray-le-Monial, 4 maj 2024, *L'Osservatore Romano*, 4 maj 2024, 12.
- 199 Ibid.
- 200 Franciskus, predikan, Domus Sanctæ Marthæ, 6 mars 2018, *L'Osservatore Romano*, 5–6 mars 2018, 8.
- 201 Franciskus, tal till deltagarna i den internationella konferensen »Réparer l'irréparable« (4 maj 2024).
- 202 Franciskus, predikan i oljevigningsmässan (28 mars 2024).
- 203 Ibid.
- 204 Ibid.
- 205 Franciskus, *Laudato si'*, nr 80.
- 206 *Katolska kyrkans katekes*, nr 1085.
- 207 *Katolska kyrkans katekes* nr 268.
- 208 Marguerite-Marie Alacoque, »Autobiography«, nr 53.
- 209 Thérèse av Jesusbarnet, Ms A, 84^r, i: *Självbiografiska skrifter*, 157–158.
- 210 Ibid.
- 211 Thérèse av Jesusbarnet, Ms A, 84^r, i: *Självbiografiska skrifter*, 158.
- 212 Thérèse av Jesusbarnet, Ms A, 83^v, i: *Œuvres complètes* (1996), 211; jfr Brev 226 till Père Roulland, 9 maj 1897, i: *Œuvres complètes* (1996), 588.
- 213 Thérèse av Jesusbarnet, »Offerakt till den barmhärtiga kärleken«, i: *Självbiografiska skrifter*, 238–239.
- 214 Thérèse av Jesusbarnet, Ms B, 3^v, i: *Självbiografiska skrifter*, 171.
- 215 Thérèse av Jesusbarnet, Brev 186 till Léonie, 11 april 1896, i: *Œuvres complètes* (1996), 535.
- 216 Thérèse av Jesusbarnet, Brev 258 till abbé Bellière, 18 juli 1897, i: *Min väg är förtröstan och kärlek*, 113.

- 217 Jfr Pius XI, *Miserentissimus Redemptor*, 169.
- 218 Ibid.
- 219 Johannes Paulus II, katekes (20 juni 1979).
- 220 Franciskus, predikan, Domus Sanctæ Marthæ, 27 juni 2014, *L'Osservatore Romano*, 28 juni 2014, 8.
- 221 Johannes Paulus II, budskap vid 100-årsminnet av människosläktets invigning till Jesu gudomliga hjärta (11 juni 1999).
- 222 Ibid.
- 223 Johannes Paulus II, brev till ärkebiskopen av Lyon med anledning av pilgrimsfärden till Paray-le-Monial vid 100-årsminnet av människosläktets invigning till Jesu gudomliga hjärta, 4 juni 1999, *L'Osservatore Romano*, 12 juni 1999, 4.
- 224 Vincent de Paul, »Répétition d'oraison«, 22 aug. 1655, i: *Saint Vincent de Paul: Correspondance, Entretiens, Documents*, XI:2 (1923), 291.
- 225 Paulus VI, *Diserti interpretes*, 5 maj 1965, nr 4, i: *Enchiridion della vita consacrata: Dalle decretali al rinnovamento post-conciliare 385–2000*, red. E. Lora. Bologna | Milano: EDB 2001, nr 3809.
- 226 Dante Alighieri, *Vita nuova*, XIX.5–6: *Io dico che pensando il suo valore / Amor sì dolce mi si fa sentire, / Che s'io allora non perdessi ardire, / farei parlando innamorar la gente*. På svenska: Dante Alighieri, *Vita nuova*, övers. A. Cullhed. Stockholm: Bokförlaget Faethon, 2021, 59.
- 227 Thérèse av Jesusbarnet, Ms A, 45^v, i: *Självlbiografiska skrifter*, 89.

För att uttrycka Jesu kärlek hänvisar man ofta till hjärtat som symbol. Några frågar sig om den symbolen fortfarande är meningsfull. Men eftersom vi lever i en kultur av ytlighet, där vi frenetiskt rusar från det ena till det andra utan att riktigt veta varför, och till slut blir omättligen konsumenter och slavar under marknadens mekanismer utan att bry oss om den djupare meningen med våra liv, då behöver vi alla återupptäcka betydelsen av hjärtat.

SÅ INLEDER påve Franciskus denna väsentliga text, som tillkom med anledning av 350-årsminnet av den heliga Marguerite-Marie Alacoques uppenbarelser, vilket var en protest mot jansenismens moraliska kravlista med hänvisning till Guds barmhärtighet, det viktigaste grundtemat i Bibeln. Allt detta sammanfattas i bilden av Jesu hjärta, sårat av kärlek till oss, den mest påtagliga symbolen för Guds medkänsla med sina barn. Kulten av Jesu hjärta började med Johannes evangelium och har sedan utvecklats under hela kyrkans historia. Den ledde så småningom till införandet av Jesu hjärtas högtid, tredje fredagen efter pingst, och den har inspirerat otaliga människor till ett fördjupat gudsförhållande. Bilden av Jesu hjärta visar realismen i inkarnationen: Gud är inte en idé eller ett ideal utan den som har blivit kött och blod och som vill bli verklighet i vårt konkreta liv, med alla dess svårigheter och i all dess komplexitet – i allt det som är mänskligt.

Denna encyklika av påve Franciskus (1936–2025) är en genomgång av hjärtats betydelse i Bibeln och i den kristna traditionen, och den är troligen den innerligaste texten av denne påves hand. Den lämpar sig som andlig läsning för alla som längtar efter ökad näring och värme i sitt andliga liv.

Dilexit nos visar oss hur denna djupt katolska Jesu hjärta-fromhet samtidigt har en äkta ekumenisk prägel och kan bidra till förena kristna från olika kyrkor och samfund på evangeliets grund. Samtidigt kan detta leda alla döpta till ett djupare engagemang för att tillsammans vittna om Jesu kärlek i en värld, där man ofta längtar efter den djupa och sanna kärlek som ingen annan kan ge oss än den Gud som utgivit sin älskade Son för världens räddning.

UR KARDINAL ANDERS ARBORELIUS FÖRORD

STOCKHOLMS KATOLSKA STIFT
DIOECESIS HOLMIENSIS

